unicef
her çocuk için

Ortaokullarda Sınıf İçi Ölçme ve Değerlendirme Süreçlerinde Öğretmenlerin Güçlendirilmesi

ORTAOKUL

7. SINIF

SOSYAL BİLGİLER DERSİ

SINIF İÇİ ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ETKİNLİKLERİ KILAVUZ KİTABI

ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE SINAV HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

unicef
her çocuk için

Ortaokullarda Sınıf İçi Ölçme ve Değerlendirme
Süreçlerinde Öğretmenlerin Güçlendirilmesi

ORTAOKUL
7. SINIF
SOSYAL BİLGİLER DERSİ

SINIF İÇİ ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ETKİNLİKLERİ KILAVUZ KİTABI

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Erdal KILINÇ - *Millî Eğitim Bakanlığı Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürü*

YAYIN KURULU

Umut Erkin TAŞ - *Millî Eğitim Bakanlığı Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdür Yardımcısı*

Hayrullah KOLAN - *Araştırma Geliştirme ve Projeler Daire Başkanı*

Dr. Emel ILICAN

Amine CANIDEMİR

Onur ÖZYOL

Ergül ASLAN

Burçin KARABAY

Gizem KÜÇÜKYILMAZ

Davut YURTTAŞ

KİTAP YAZIM KOMİSYONU

Doç. Dr. İbrahim TURAN, *İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa*

Doç. Dr. Yakup AYAYDIN, *Millî Eğitim Bakanlığı*

Doç. Dr. Mahmut Sami KOYUNCU, *Gazi Üniversitesi*

KATKI SAĞLAYANLAR

Arzu CEYLAN

Aysel ULUSOY

Cumali GÜLER

Erkan İSANMAZ

Ferhat DEMİRCAN

Gülşah HANAYLI

Hakan ULUTAŞ

Hatice Yıldız AYAYDIN

Kamer KARADAĞ

Mehmet Baykal YILMAZ

Muhammed GENÇDAL

Özgür ÖZGÜRAY

Şahin YÖRÜK

Şenay KIRILMIŞ

Tansu GÜLER

Uğur DOĞAN

Ümit KILIÇ

GENEL YAYIN NUMARASI

11253

DİZİ NUMARASI

4060

ISBN

978-625-5024-12-1

Bu yayın, "Ortaokullarda Sınıf İçi Ölçme ve Değerlendirme Süreçlerinde Öğretmenlerin Güçlendirilmesi Projesi" kapsamında, Millî Eğitim Bakanlığı ve UNICEF Türkiye iş birliğinde hazırlanmıştır.

Sunuş

Sosyal bilgiler dersi, öğrencilerin kendilerini, yaşadıkları toplumu, çevreyi ve geçmişi anlamlandırmalarına; toplumsal olay ve sorunları farklı bakış açılarıyla incelemelerine; hak, sorumluluk ve demokratik katılım bilinci geliştirmelerine katkı sağlar. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı; zamanı algılama ve kronolojik düşünme, kanıta dayalı sorgulama ve araştırma, tarihsel empati, değişim ve sürekliliği anlama, mekânsal düşünme, sosyal katılım ve benzeri sosyal bilgiler alan becerilerini merkeze almaktadır. Programda bu alan becerileri; kavramsal beceriler, sosyal-duygusal öğrenme becerileri, okuryazarlık becerileri, eğilimler ve değerlerle bütüncül biçimde ilişkilendirilmekte; sosyal bilimlerin disiplinler arası yapısının günlük yaşamla bağ kuran, araştırma, sorgulama, kanıta dayalı düşünme ve sorumlu karar vermeyi destekleyen biçimde öğrenme sürecine yansıtılması önemsenmektedir.

7. sınıf programında Birlikte Yaşamak; Evimiz Dünya; Ortak Mirasımız; Yaşayan Demokrasimiz; Hayatımızdaki Ekonomi; Teknoloji ve Sosyal Bilimler öğrenme alanları kapsamında toplam 17 öğrenme çıktısı yer almaktadır. Öğrencilerin bu öğrenme alanlarında farklı kaynaklardan bilgi toplamaları ve bilgilerin doğruluğunu değerlendirmeleri, kanıtları yorumlamaları, karşılaştırma ve çıkarım yapmaları, zaman ve mekân ilişkileri kurmaları, toplumsal sorunlara çözüm üretmeleri, demokratik katılım ve sorumlu karar verme süreçlerini kullanmaları beklenmektedir. Bu süreçte ortaya çıkan sonucun yanı sıra öğrencinin kullandığı kaynak ve kanıtların, yaptığı karşılaştırma ve çıkarımların, kurduğu neden-sonuç, değişim-süreklilik ve mekânsal ilişkilerin, sunduğu gerekçelerin ve kendi çalışmasını gözden geçirme biçiminin de görünür hâle gelmesi önem taşımaktadır.

Bu anlayışta ölçme ve değerlendirme, öğrenmeyi destekleyen ve geliştiren bir süreç olarak ele alınmaktadır. Etkinliklerde öğrencinin sosyal bilgiler bilgi ve becerilerini nasıl kullandığını gösteren kaynak inceleme, harita ve zaman şeridi çalışması, tablo, grafik, görsel, veri, karşılaştırma, çıkarım, yorum, çözüm önerisi, gerekçe, ürün ve benzeri öğrenme kanıtları birlikte değerlendirilir. Bu kanıtlar öğrencinin güçlü yönlerini ve gelişim ihtiyaçlarını belirlemeye, öğretimin bir sonraki adımını planlamaya ve öğrenciye açık, kanıta dayalı geri bildirim sunmaya yardımcı olur. Öğrencinin aldığı geri bildirimi kullanarak kaynak yorumunu, harita veya zaman şeridi çalışmasını, karşılaştırmasını, çıkarımını, açıklamasını veya ürününü geliştirmesi ve ilgili performansın kısa bir yeniden kontrolle izlenmesi, geliştirici (biçimlendirici) değerlendirme döngüsünü tamamlar.

Millî Eğitim Bakanlığı ile UNICEF Türkiye Temsilciliği iş birliğinde yürütülen Ortaokullarda Sınıf İçi Ölçme ve Değerlendirme Süreçlerinde Öğretmenlerin Güçlendirilmesi Projesi kapsamında, öğretmenlerin sınıf içi ölçme ve değerlendirme uygulamalarını desteklemek ve öğretim programının bütüncül, beceri temelli ve geliştirici değerlendirme anlayışının sınıf ortamına yansıtılmasına katkı sağlamak amacıyla kılavuz kitaplar hazırlanmıştır. Bu kapsamda hazırlanan 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Sınıf İçi Ölçme ve Değerlendirme Etkinlikleri Kılavuz Kitabı, sosyal bilgiler öğretmenlerine sınıfta kullanabilecekleri etkinlikler ile ölçme ve değerlendirme aracı örnekleri sunmaktadır.

Kitapta yer alan 10 etkinlik, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın 7. sınıf düzeyindeki seçilmiş öğrenme çıktıları ve süreç bileşenleri temel alınarak hazırlanmıştır. Etkinliklerde öğrencilerin kanıta dayalı sorgulama ve araştırma, karşılaştırma, çıkarım yapma, zaman ve mekân ilişkileri kurma, problem çözme, karar verme ve sosyal katılım süreçlerinin gözlenebilir hâle getirilmesine; değerlendirme sürecinde ürün kadar öğrencinin sonuca ulaşırken izlediği düşünme ve çalışma sürecinin de dikkate alınmasına önem verilmiştir. Kitabın etkili ve amacına uygun biçimde kullanılabilmesi için aşağıdaki hususların dikkate alınması önem taşımaktadır:

- Etkinliklerin, ilgili öğrenme çıktısı ve süreç bileşeninin ele alındığı öğrenme alanı sürecinde uygulanması önemlidir. Değerlendirmede doğru sonuçla birlikte öğrencinin olayı veya toplumsal durumu nasıl anlamlandırdığı, hangi kaynak ve kanıtları kullandığı, zaman, mekân, neden-sonuç veya değişim-süreklilik ilişkilerini nasıl kurduğu, farklı bakış açılarını nasıl değerlendirdiği ve ulaştığı sonucu nasıl açıkladığı ve gerekçelendirdiği de öğrenme kanıtı olarak ele alınmalıdır.
- Uygulamada öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri, öğrenme hızları, ilgi ve ihtiyaçları, öğrenme profilleri ile sınıf ve okul koşulları dikkate alınmalıdır. Gerektiğinde etkinliğin sunuluş biçimi, kullanılacak materyaller, sağlanacak destek ve uygulama düzeni; hedeflenen öğrenme çıktısı, süreç bileşenleri ve ölçme sürecinin hedefi/kritik noktaları korunarak uyarlanabilir. Elde edilen öğrenme kanıtlarına göre destekleme ve zenginleştirme çalışmaları planlanabilir.
- Etkinliklerin uygulama süreleri; öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri ve öğrenme hızları, görevin kapsamı ve bilişsel düzeyi ile sınıf koşullarına göre değişebilir. Görev ve yönergelerin açık, anlaşılır ve öğrenci düzeyine uygun biçimde sunulması; etkinliğin gerektirdiği durumlarda harita, zaman şeridi, kaynak metin, görsel, tablo, veri, olay kartı, gerçek yaşam materyalleri ve dijital teknolojilerden yararlanılması uygulama sürecini destekler.
- Çalışma kâğıtları, cevap anahtarları/kabul ölçütleri, analitik dereceli puanlama anahtarları, performans görevleri ve diğer ölçme ve değerlendirme araçları etkinliğin amacı doğrultusunda birlikte kullanılmalıdır. Değerlendirmede puan ve doğru cevap bilgisinin yanında öğrencinin kaynak ve kanıt kullanımı, harita ve zaman şeridi çalışmaları, karşılaştırmaları, çıkarım ve yorumları, neden-sonuç ve değişim-süreklilik ilişkileri, çözüm önerileri, kararları, gerekçeleri ve çalışmasını kontrol etme biçimi de dikkate alınmalıdır. Elde edilen bulgular geri bildirimin ve sonraki öğretim adımının planlanmasına rehberlik etmelidir.

- Kitapta yer alan geri bildirim örnekleri, öğretmene yön veren bir çerçeve olarak kullanılmalıdır. Geri bildirim öğrencinin ortaya koyduğu somut öğrenme kanıtına dayanmalı; güçlü yönü, geliştirebileceği noktayı ve hemen uygulayabileceği bir sonraki adımı açık biçimde göstermelidir. Öğrenciye geri bildirimi kullanarak kaynak yorumunu, harita veya zaman şeridi çalışmasını, karşılaştırmasını, çıkarımını, açıklamasını veya ürününü yeniden düzenleme ve gelişimini gösterme fırsatı verilmeli; ardından ilgili performans kısa ve odaklı bir yeniden kontrolle izlenmelidir.
- Etkinliklerden elde edilen sonuçlar, öğrencilerin güçlü yönlerini, öğrenme ihtiyaçlarını, kavramsal gelişimlerini ve sosyal bilgiler düşünme süreçlerini belirlemek amacıyla kullanılmalıdır. Bu kanıtlardan hareketle öğretim süreci yeniden düzenlenebilir, uygun destekleme veya zenginleştirme çalışmaları planlanabilir ve öğrencinin gelişimi sonraki etkinliklerde izlenebilir.

Kitabın, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf içi ölçme ve değerlendirme uygulamalarını planlamalarına; öğrencilerin araştırma, sorgulama, kanıt kullanma, karşılaştırma, çıkarım yapma, problem çözme, karar verme ve kendi öğrenmelerini geliştirme süreçlerini desteklemelerine katkı sağlayan işlevsel bir kaynak olmasını diliyoruz.

Etkinliklerde Yer Alan Alt Başlıklar ve Açıklamaları

Öğrenme Alanı: Etkinliğin öğretim programında yer aldığı öğrenme alanını gösterir. Öğrenme alanı, birbiriyle ilişkili sosyal bilgiler bilgi ve becerileri ile değer ve okuryazarlık bileşenlerini bütüncül biçimde organize eder; etkinliğin bağlamı, kullanılacak kaynak ve kanıt türleri, alan ve kavramsal beceriler ile toplanacak öğrenme kanıtları bu çerçevede belirlenir.

Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri: Öğrencinin öğrenme alanı sonunda hangi sosyal bilgiler bilgi ve becerilerini kullanarak nasıl bir performans göstermesinin beklendiğini açıklar. Öğrenme çıktısı ve ona bağlı süreç bileşenleri öğretim programındaki ifadeleriyle esas alınır; görevler, öğrenme kanıtları ve değerlendirme ölçütleri bu performansı ve becerinin izlenen süreç adımlarını görünür hâle getirecek biçimde ilişkilendirilir.

Etkinlik Adı: Etkinliğin temel sosyal bilgiler görevini, içeriğini veya gerçek yaşam ve toplumsal bağlamını kısa ve anlaşılır biçimde yansıtan addır. Öğrencinin çalışmanın odağını ilk bakışta fark etmesine yardımcı olur.

Kullanılacak Materyaller: Öğrencinin görevi gerçekleştirmek için kullanacağı çalışma materyalleri, harita, zaman şeridi, kaynak metin, belge, görsel, tablo, veri seti, olay kartı, gerçek yaşam materyali, dijital içerik ve benzeri araç ve kaynakları gösterir. Performansı kaydetme, puanlama veya ölçütlere göre değerlendirme amacı taşıyan araçlar Ölçme ve Değerlendirme Araçları bölümünde belirtilir.

Ölçme ve Değerlendirme Araçları: Öğrencinin öğrenme çıktısı ve süreç bileşenlerine ilişkin performansından kanıt elde etmek, bu kanıtı kaydetmek ve ölçütlere göre değerlendirmek için kullanılan araçları gösterir. Çalışma kâğıdı, cevap anahtarı/kabul ölçütleri, gözlem veya kontrol listesi, analitik dereceli puanlama anahtarı, performans görevi, öz değerlendirme formu ve benzeri araçlar bu kapsamda kullanılabilir.

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları: Etkinliğin sınıfta hangi sırayla ve nasıl yürütüleceğini açıklar. Etkinliğin amacı ve değerlendirme ölçütlerinin paylaşılması, görevin uygulanması, öğrenme kanıtlarının toplanması, öğrencinin çalışmasını gözden geçirmesi, geri bildirim alması, gerekli düzenlemeyi yapması ve gelişimin yeniden kontrol edilmesi etkinliğin yapısına uygun bir akış içinde planlanır.

Geri Bildirim ve Yönlendirme: Öğrencinin kaynak kullanımı, harita veya zaman şeridi çalışması, karşılaştırma, çıkarım, yorum, çözüm önerisi, karar, gerekçe veya diğer somut öğrenme kanıtlarından hareketle sosyal bilgiler performansını geliştirmesine rehberlik eden süreci ifade eder. Geri bildirimde kanıtla desteklenen güçlü yön, geliştirilmesi hedeflenen nokta ve öğrencinin

hemen uygulayabileceği bir sonraki adım belirtilir; öğrenciye bu yönlendirmeyi kullanarak çalışmasını veya ürününü yeniden düzenleme ve gelişimini gösterme fırsatı verilir.

Düzey: Analitik dereceli puanlama anahtarında öğrencinin ilgili ölçütte gözlenen performansının niteliğini belirtir. Etkinliklerde bu düzeyler Yetkin, Gelişmekte, Başlangıç ve Performans Gözlenmedi olarak kullanılmaktadır.

Farklılaştırma: Hedeflenen öğrenme çıktısı ve temel değerlendirme odağı korunarak öğretim ve değerlendirme sürecinin öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri, öğrenme hızları, ilgi ve ihtiyaçları ile öğrenme profillerine göre uyarlanmasını ifade eder. Düzenlemeler Destekleme ve Zenginleştirme başlıkları altında planlanır.

Destekleme: Hedeflenen bilgi ve becerilere ulaşmada daha fazla somut örneğe, günlük yaşam bağlamına, görselleştirmeye, harita veya zaman şeridi desteğine, sadeleştirilmiş kaynaklara, yönlendirici sorulara ya da yapılandırılmış adımlara ihtiyaç duyan öğrencilerin aynı öğrenme çıktısına ulaşmalarını kolaylaştıran uygulamalardır. Alternatif gösterimler, ek kaynak ve örnekler, akran desteği ve dijital teknolojiler ile kısa yeniden uygulamalar öğrencinin gereksinimine göre kullanılabilir.

Zenginleştirme: Hedeflenen öğrenme çıktısında beklenen performansı gösteren öğrencilerin sosyal bilgiler bilgi ve becerilerini daha derin, karmaşık veya farklı bağlamlarda kullanmalarını sağlayan uygulamalardır. Farklı kaynak ve kanıtları karşılaştırma, tarihsel veya coğrafi ilişkileri genişletme, toplumsal sorunlara alternatif çözüm ve kararlar geliştirme, gerekçelendirmeyi derinleştirme, öğrenilenleri yeni durumlara aktarma, disiplinler arası ilişkiler kurma ve özgün ürünler oluşturma bu kapsamda planlanabilir.

İçindekiler

Sıra	Etkinlik Adı	Öğrenme Alanı/Tema	Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	Sayfa No
1	**Gruplarda ve Sosyal Hayatta Etkili İletişim**	**Birlikte Yaşamak**	SB.7.1.1. Dâhil olduğu gruplarda ve sosyal hayatta etkili iletişimin önemini sorgulayabilme *a) Dâhil olduğu gruplarda ve sosyal hayatta etkili iletişimin önemi ile ilgili merak ettiği konuları tanımlar.* *b) Dâhil olduğu gruplarda ve sosyal hayatta etkili iletişimin önemi ile ilgili sorular sorar.* *c) Dâhil olduğu gruplarda ve sosyal hayatta etkili iletişimin önemi ile ilgili bilgi toplar.* *ç) Dâhil olduğu gruplarda ve sosyal hayatta etkili iletişimin önemi ile ilgili topladığı bilgilerin doğruluğunu değerlendirir.* *d) Yapmış olduğu değerlendirmelerden hareketle olumlu iletişimin önemine yönelik çıkarım yapar.*	**14**
2	**Birlikte Güçlüyüz**		SB.7.1.3. Türk toplumunun millî meseleler karşısında gösterdiği tutum ve davranışlara ilişkin çıkarım yapabilme *a) Türk toplumunun millî meseleler karşısında gösterdiği tutum ve davranışlara ilişkin varsayımlarda bulunur.* *b) Türk toplumunun millî meseleler karşısında gösterdiği tutum ve davranışlara ilişkin örnekleri listeler.* *c) Türk toplumunun millî meseleler karşısında gösterdiği tutum ve davranışları karşılaştırır.* *ç) Türk toplumunun oluşabilecek farklı millî meseleler karşısında gösterebileceği tutum ve davranışlara ilişkin önermelerde bulunur.* *d) Türk toplumunun millî meseleler karşısında gösterdiği tutum ve davranışları toplumsal birlikteliğe etkisi açısından değerlendirir.*	**24**

3	**Küresel Ayak İzleri**	**Evimiz Dünya**	SB.7.2.1. Küreselleşmenin insan ve toplum hayatında meydana getirdiği değişimi yorumlayabilme *a) Küreselleşmenin insan ve toplum hayatında meydana getirdiği değişimi inceler.* *b) Küreselleşmenin insan ve toplum hayatında meydana getirdiği değişimi bağlamdan kopmadan dönüştürür.* *c) Küreselleşmenin insan ve toplum hayatında meydana getirdiği değişimi nesnel, doğru ve anlamı değiştirmeyecek şekilde yeniden ifade eder.*	**35**
4	**Beylikten Cihan Devletine Giden Yol**	**Ortak Mirasımız**	SB.7.3.1. Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesini sağlayan politikaları sorgulayabilme *a) Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesini sağlayan politikalar hakkında merak ettiği konuyu tanımlar.* *b) Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesini sağlayan politikalar hakkında verilen kaynaklara dayanarak sorular sorar.* *c) Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesini sağlayan politikalar hakkında verilen kaynaklardan bilgi toplar.* *ç) Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesini sağlayan politikalar hakkında topladığı bilgilerin doğruluğunu değerlendirir.* *d) Edindiği bilgilerden hareketle Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesini sağlayan politikalar hakkında çıkarım yapar.*	**43**

5	**Avrupa'daki Gelişmelerin Osmanlı Devleti'ne Yansımaları**	**Ortak Mirasımız**	SB.7.3.2. Değişen dünya dengeleri karşısında Osmanlı Devleti'nin uyguladığı yenilikleri neden ve sonuçlarıyla yorumlayabilme *a) Değişen dünya dengeleri karşısında Osmanlı Devleti'nin uyguladığı yeniliklerin nedenlerini inceler.* *b) Değişen dünya dengeleri karşısında Osmanlı Devleti'nin uyguladığı yeniliklerin etkilediği unsurları inceler.* *c) Değişen dünya dengeleri karşısında Osmanlı Devleti'nin uyguladığı yeniliklerin etkilerini sorgular.* *ç) Değişen dünya dengeleri karşısında Osmanlı Devleti'nin uyguladığı yeniliklerin neden ve sonuçlarını elde ettiği bilgilere dayanarak ifade eder.*	**57**
6	**Cumhuriyetin Yapı Taşları**	**Yaşayan Demokrasimiz**	SB.7.4.1. Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerini özetleyebilme *a) Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerini çözümler.* *b) Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerini sınıflandırır.* *c) Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerini yorumlar.*	**65**
7	**Devletimi Tanıyorum**		SB.7.4.2. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yönetim yapısını çözümleyebilme *a) Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yönetim yapısını belirler.* *b) Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yönetim yapısını oluşturan unsurlar arası ilişkileri belirler.*	**73**
8	**Kalkınma Analiz Atölyesi**	**Hayatımızdaki Ekonomi**	SB.7.5.1. Millî kalkınma hamlelerini neden ve sonuçlarıyla yorumlayabilme *a) Millî kalkınma hamlelerine neden olan unsurları inceler.* *b) Millî kalkınma hamlelerinin etkilediği unsurları inceler.* *c) Millî kalkınma hamlelerinin etkilerinin niteliğini sorgular.* *ç) Millî kalkınma hamlelerinin neden ve sonuçlarını bağlamından kopmadan yeniden ifade eder.*	**82**

9	**2071'de Teknoloji**	**Teknoloji ve Sosyal Bilimler**	SB.7.6.1. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki toplum hayatına etkilerine ilişkin öngörüde bulunabilme *a) Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin günümüzdeki toplumsal hayata etkilerine ilişkin kanıt, gözlem ve deneyimleri ilişkilendirir.* *b) Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin toplumsal hayata etkilerine ilişkin kanıt, gözlem ve deneyimleri ilişkilendirerek geleceğe yönelik çıkarımda bulunur.*	**90**
10	**Mavi Gezegenin Gizli Tüketicileri: Bizim Ev**		SB.7.6.3. Toplumsal hayatta karşılaşabileceği bir probleme yönelik bilimsel sorgulama yapabilme *a) Toplumsal hayatta karşılaşabileceği bir problemi tanımlar.* *b) Toplumsal hayatta karşılaşabileceği bir problemin çözümüne dair kullanabileceği bir model geliştirir.* *c) Toplumsal hayatta karşılaşabileceği bir problemin çözümüne yönelik araştırmayı planlar ve gerçekleştirir.* *ç) Toplumsal hayatta karşılaşabileceği bir problemin çözümüne yönelik verileri analiz eder ve yorumlar.* *d) Toplumsal hayatta karşılaşabileceği bir problemin çözümüne dair kanıta dayalı açıklama yapar ve probleme çözüm üretir.* *e) Toplumsal hayatta karşılaşabileceği bir problemin çözümüne dair bilgiyi değerlendirir ve paylaşır.*	**102**

ETKİNLİKLER

1. ETKİNLİK

SOSYAL BİLGİLER / 7. SINIF

Öğrenme Alanı / Tema	Birlikte Yaşamak
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	SB.7.1.1. Dâhil olduğu gruplarda ve sosyal hayatta etkili iletişimin önemini sorgulayabilme *a) Dâhil olduğu gruplarda ve sosyal hayatta etkili iletişimin önemi ile ilgili merak ettiği konuları tanımlar.* *b) Dâhil olduğu gruplarda ve sosyal hayatta etkili iletişimin önemi ile ilgili sorular sorar.* *c) Dâhil olduğu gruplarda ve sosyal hayatta etkili iletişimin önemi ile ilgili bilgi toplar.* *ç) Dâhil olduğu gruplarda ve sosyal hayatta etkili iletişimin önemi ile ilgili topladığı bilgilerin doğruluğunu değerlendirir.* *d) Yapmış olduğu değerlendirmelerden hareketle olumlu iletişimin önemine yönelik çıkarım yapar.*

Etkinlik Adı: Gruplarda ve Sosyal Hayatta Etkili İletişim

Süre: 40 dakika

Kullanılacak Materyaller

Çalışma Kâğıdı (Ek-1)

Ölçme ve Değerlendirme Araçları

Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri (Ek-2), Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Ek-3)

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları

1. Etkinliğin amacı ve Ek-3'te yer alan başarı ölçütleri uygulama öncesinde öğrencilerle paylaşılır; düzeylerin ne anlama geldiği açıklanır.
2. Çalışma Kâğıdı (Ek-1) öğrenci sayısı kadar çoğaltılır ve öğrencilere dağıtılır.
3. Dersin başında öğrencilerin dâhil oldukları gruplarda ve sosyal hayatta etkili iletişimin önemini sorgulayacakları; sorular oluşturacakları, bilgi toplayacakları, bilgilerin doğruluğunu değerlendirecekleri ve olumlu iletişimin önemine yönelik çıkarım yapacakları açıklanır.

4. Öğrencilerden çalışma kâğıdındaki etkinlikleri yönergelerine uygun biçimde sırasıyla tamamlamaları istenir. Bilgi toplama aşamasında ders kitabına veya öğretmenin sunduğu güvenilir temel kaynaklara yeniden başvurmalarına olanak sağlanır.
5. Doğru–yanlış ifadelerinin değerlendirilmesinde öğrencilerin kararlarını güvenilir kaynaklardaki bilgilerle kontrol etmeleri sağlanır; gerektiğinde bir ifadeye ilişkin kısa kaynak/kanıt notu eklemelerine fırsat tanınır.
6. Öğrenci çalışmaları Ek-2'deki Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri ve Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı kullanılarak değerlendirilir.
7. Değerlendirme sonrasında öğrencilere güçlü yönünü, geliştirmesi gereken noktayı ve uygulanabilir bir sonraki adımı içeren göreve özgü geri bildirim verilir.
8. Öğrencilerin çıkarım veya genel sonuç cümlelerinden birini geri bildirim doğrultusunda yeniden düzenlemelerine fırsat tanınır.
9. Destekleme ve zenginleştirme uygulamalarına Ek-3'teki ölçüt profili dikkate alınarak karar verilir.

Geri Bildirim ve Yönlendirme

Geri bildirim, hazır cümlelerin öğrenciye aynen verilmesi biçiminde kullanılmaz; öğrencinin çalışma kâğıdındaki kanıtlara göre uyarlanır. Her geri bildirim üç öğe içerir: güçlü yön ve buna ilişkin kanıt, gelişim ihtiyacı ve gelişimi desteklemeye yönelik somut bir öneri.

Düzey	Göreve Özgü Geri Bildirim Örneği
Yetkin	Etkili iletişimle ilgili merak ettiğin konuyu açık biçimde belirlemiş, amaca uygun sorular oluşturmuş ve iletişim hatalarına ilişkin bilgileri doğru örneklerle kullanmışsın. Bilgilerin doğruluğunu kontrol ederek olumlu iletişimin sonuçlarına ilişkin tutarlı çıkarımlar yapman çalışmanı güçlendirmiş. Bu yaklaşımı dijital iletişim örneklerinde de sürdürebilirsin.
Gelişmekte	Etkili iletişimle ilgili temel noktaları genel olarak doğru belirlemişsin. Sorularından veya iletişim hatası örneklerinden bazılarını daha doğrudan etkili iletişimle ilişkilendirmen ve doğru–yanlış kararlarını kaynak bilgisinden yararlanarak açıklaman çıkarımlarını güçlendirebilir.
Başlangıç	Görseldeki iletişim durumunu fark etmeye ve bazı iletişim örneklerini ayırt etmeye başlamışsın. Bir sonraki adımda seçtiğin tek bir iletişim sorununa odaklanıp "Bu durum iletişimi nasıl etkiliyor?" sorusuna kısa bir cevap vermen ve cevabını ders kitabındaki ilgili bilgiyle karşılaştırman yararlı olabilir.

Performans Gözlenmedi	Çalışmada etkili iletişimin önemini sorgulamaya ilişkin değerlendirilebilir kanıt henüz oluşmamış. Öğretmen desteğiyle görseldeki bir iletişim durumunu seçip önce ne olduğunu tanımlayarak, ardından bu durumla ilgili bir 5N1K sorusu oluşturarak çalışmaya yeniden başlayabilirsin.

Yönlendirme: Öğrencinin zorlandığı ölçüte göre görsel, 5N1K soruları, balık kılçığı veya doğru–yanlış ifadeleri yeniden incelenebilir. "Görselde hangi iletişim davranışı dikkatini çekiyor?", "Bu davranış neden iletişimi güçlendirir ya da zayıflatır?", "Bu bilgiyi hangi kaynaktan kontrol edebilirsin?" ve "Olumlu iletişim tercih edilse sonuç nasıl değişirdi?" sorularıyla düşünme süreci desteklenebilir. Gerektiğinde EBA ve MEBİ platformlarında ilgili içeriklerden yararlanılabilir.

Farklılaştırma

Destekleme

- Öğrencilerin okulda ya da aile içinde sıkça karşılaştığı günlük bir anlaşmazlık senaryosu üzerinden olumlu ve olumsuz iletişim yollarını canlandırmaları sağlanarak etkili iletişimin farkını somutlaştırmaları istenebilir.
- Öğrenciye hazır soru şablonları verilerek aile büyükleriyle "geçmişte ve günümüzde iletişim" konulu kısa bir röportaj yapması ve iletişimin önemine dair temel bilgileri toplaması istenebilir.

Zenginleştirme

- Öğrencilerden, kitle iletişim araçlarındaki veya dijital ortamdaki iletişim kültürünü inceleyerek "dilin toplumsal barışa ve çatışmalara etkisi" üzerine eleştirel bir araştırma raporu hazırlamaları istenebilir.
- Öğrencilerden, okul genelinde olumlu iletişimi yaygınlaştırmak amacıyla özgün afişler tasarlamaları istenebilir.

EK-1 ÇALIŞMA KÂĞIDI

Gruplarda ve Sosyal Hayatta Etkili İletişim

Öğrencinin Adı Soyadı: ..... Sınıfı: ..... Numarası: .....

1. Görsel Analiz

Görseli inceledikten sonra "etkili iletişimin önemi" bakımından görselde dikkatinizi çeken veya merak ettiğiniz konuları aşağıya yazınız.

Dikkatimi çeken/merak ettiğim konular:

.....

.....

2. 5N1K

Görsel analiz etkinliğinde dikkatinizi çeken veya merak ettiğiniz konulara ilişkin etkili iletişimin önemini sorgulamak amacıyla 5N1K tekniğine uygun sorularınızı yazınız.

3. Etkili İletişim Hatalarını Yazıyoruz

Günlük hayatta ve dijital ortamlarda karşılaşılan etkili iletişime engel olan iletişim hatalarına dair en az birer örneği balık kılçığına yazınız.

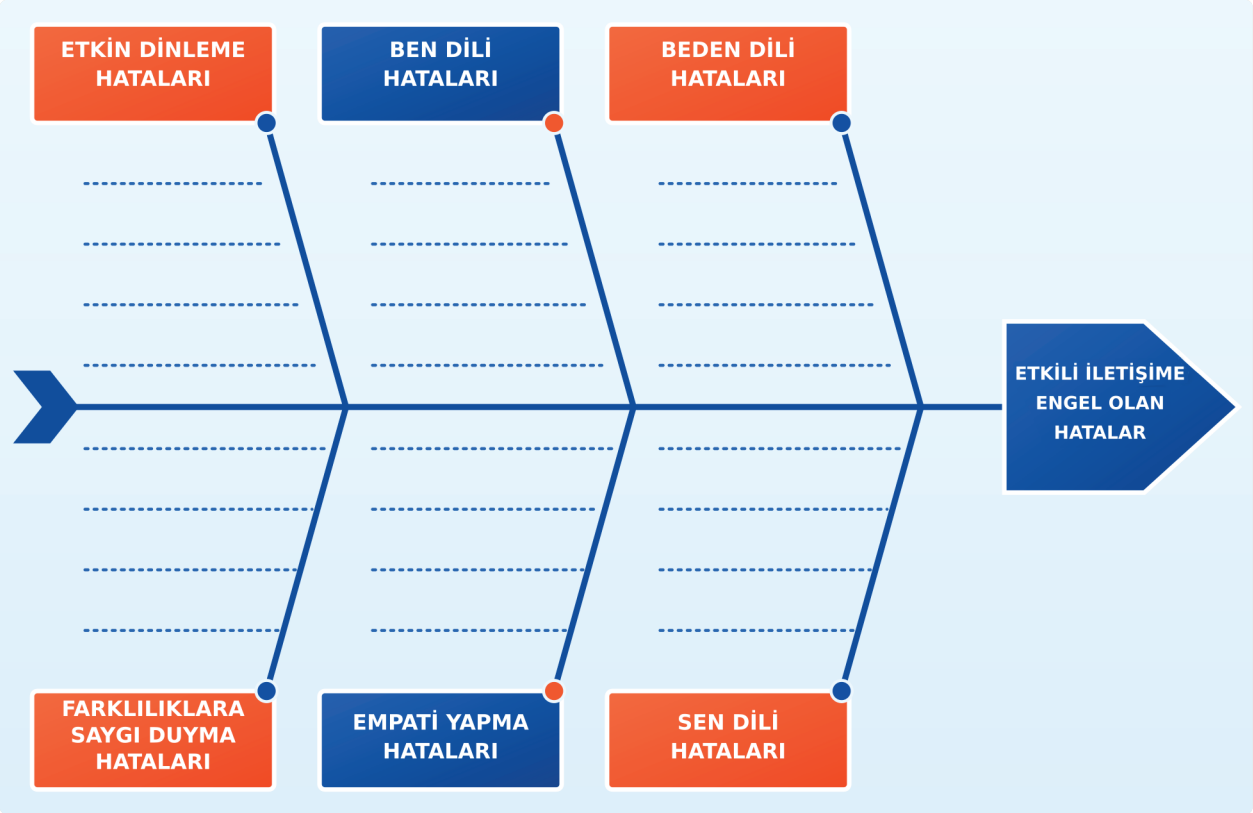

4. İletişimle İlgili Bilgi İfadelerini Değerlendiriyorum

Aşağıdaki ifadelerin etkili iletişimle ilgili doğru bilgiler içerip içermediğini değerlendiriniz. Her ifade için uygun olan "Doğru" veya "Yanlış" kutucuğunu (✓) ile işaretleyiniz.

İFADELER	DOĞRU	YANLIŞ
Etkili iletişim, insanların birbirini doğru anlamasına yardımcı olur.	☐	☐
Etkili iletişim kurmak için karşıdaki kişiyi dinlemeye gerek yoktur.	☐	☐
Göz teması kurmak ve dikkatle dinlemek, etkili iletişim için önemlidir.	☐	☐
Farklı düşüncelere ve bireysel farklılıklara saygı göstermek, iletişimi güçlendirir.	☐	☐
Bağırarak konuşmak, insanların bizi daha iyi anlamasını sağlar.	☐	☐
Sosyal hayatta yalnızca kendi düşüncemizi söylemek yeterlidir.	☐	☐

Nazik ve saygılı konuşmak, insanlar arasındaki güveni artırır.	☐	☐
Okulda arkadaşlarımızla konuşurken sen dilini kullanmak iletişimi güçlendirir.	☐	☐
Yanlış anlaşılmaları önlemek için açık ve anlaşılır ifadeler kullanılmalıdır.	☐	☐
Başkalarının sözünü kesmek iletişimi daha hızlı hâle getirir.	☐	☐
İnsanların duygularını önemsemek iletişimde gerekli değildir.	☐	☐
İletişimde ben dilini kullanmak etkili iletişimi güçlendirir.	☐	☐

Doğruluk kontrolü: Kararınızı ders kitabı veya öğretmenin sunduğu güvenilir bir kaynakla kontrol ediniz. Kontrol ettiğiniz iki ifadeden birini seçip kullandığınız kaynak/kanıtı kısaca yazınız:

İfade no: ..... Kaynak/kanıt: .....

5. Olumlu İletişimin Önemine Yönelik Çıkarım

Aşağıdaki görsellerde yer alan iletişim sorunlarını inceleyiniz. Bu görsellerde etkili iletişim yolları tercih edilseydi sonuçların neler olabileceğine dair çıkarımlarınızı yaparak eksik cümleleri tamamlayınız.

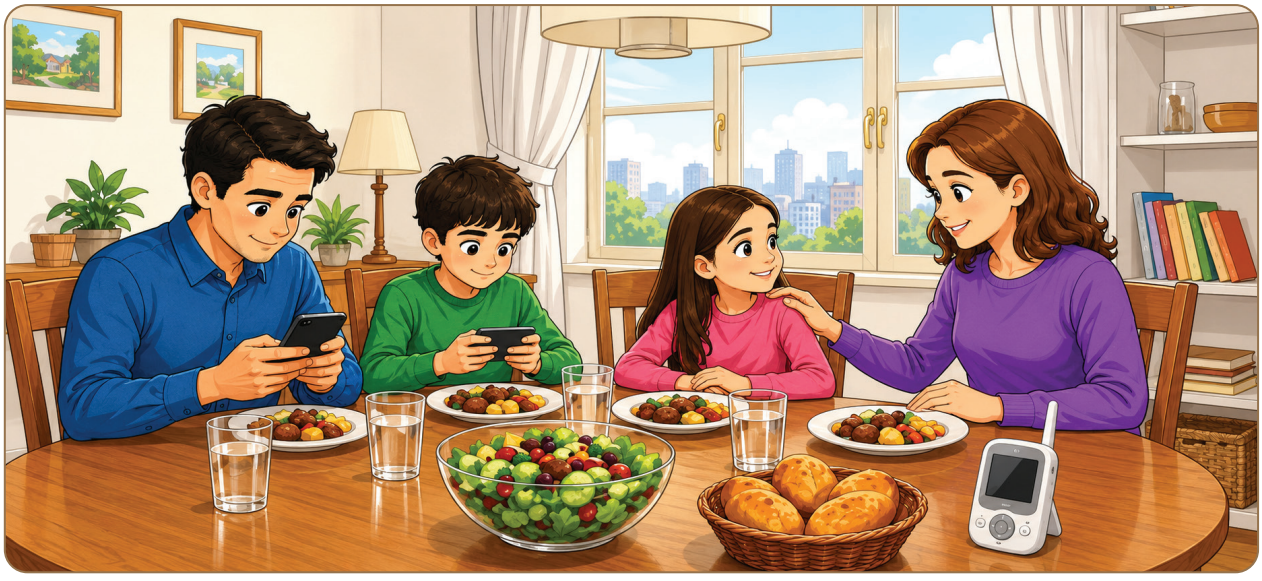

Bu aile yemekte telefonlarını bir kenara bırakıp birbirleriyle konuşmayı tercih etseydi

.....

.....

.....

.....

Yukarıdaki görselde çocuklar sen dili yerine ben dili kullansaydı

.....

.....

.....

.....

Genel Sonuç:

Bu iki örnekten yola çıkarak anlıyorum ki, dâhil olduğumuz gruplarda ve sosyal hayatta olumlu iletişim kurmak ..... için çok önemlidir.

Geri bildirimden sonra geliştirdiğim cevabım:

.....

.....

.....

.....

EK-2 CEVAP ANAHTARI / KABUL ÖLÇÜTLERİ

Öğrencilerin anlamca doğru, bağlama uygun ve gerekçelendirilebilir alternatif cevapları kabul edilir. Aşağıdaki ifadeler örnek niteliğindedir.

1. Görsel Analiz

- Baba ve oğul etkili iletişim kurmamaktadır.
- Baba neden telefonla ilgileniyor?
- Çocuk neden oyun cihazıyla ilgileniyor?
- Göz teması kurmamaktadırlar.
- Anne ve kız çocuğu iletişim kurarken diğerleri neden katılmıyor?
- Yemek sırasında telefon kullanılması doğru mudur?
- Telefon kullanımı aile içi iletişimi etkiler mi?

2. 5N1K – Örnek Sorular

- Kim: Görseldeki iletişim kopukluğunu kimler yaşıyor?
- Ne: Aile bireyleri birbirleriyle konuşmak yerine ne yapıyor?
- Nerede: Bu iletişim sorunu nerede/hangi ortamda yaşanıyor?
- Ne zaman: Aile bireyleri telefon kullanımını ne zaman sınırlandırmalıdır?
- Nasıl: Bu aile tekrar sağlıklı bir iletişim ortamını nasıl kurabilir?
- Neden: Yemek masasında teknolojik alet kullanmak neden iletişimi olumsuz etkiler?

3. Etkili İletişim Hataları

Hata türü	Kabul edilebilir örnek
Etkin Dinleme Hataları	Konuşanın sözünü kesmek; dinlerken telefonla veya başka bir işle ilgilenmek.
Ben Dili Hataları	Duyguyu kendi üzerinden ifade etmek yerine yargılayıcı/suçlayıcı cümleler kurmak.
Beden Dili Hataları	Göz teması kurmamak; iletişime kapalı bir duruş sergilemek.
Farklılıklara Saygı Duyma Hataları	Farklı fikre sahip bir kişiyle alay etmek veya onu dışlamak.
Empati Yapma Hataları	Karşıdakinin duygusunu anlamaya çalışmamak veya önemsememek.
Sen Dili Hataları	"Zaten hep geç kalırsın!", "Hiçbir şeyi doğru yapmıyorsun!" gibi suçlayıcı ifadeler kullanmak.

4. Doğru–Yanlış Cevapları

1-D | 2-Y | 3-D | 4-D | 5-Y | 6-Y | 7-D | 8-Y | 9-D | 10-Y | 11-Y | 12-D
Doğruluk kontrolü kabul ölçütü: Öğrencinin seçtiği ifade için ders kitabı veya öğretmenin sunduğu güvenilir kaynakla ilişkili, ifadenin doğruluğunu destekleyen ya da yanlışlığını açıklayan kısa bir kaynak/kanıt notu vermesi yeterlidir.

5. Olumlu İletişimin Önemine Yönelik Çıkarım

- 1. Görsel için; aile içi bağların güçlenmesi, birbirini dinleme/anlama, yardımlaşma ve sevgi ortamının artması gibi anlamlı sonuçlar kabul edilir.

Örnek: Bu aile yemekte telefonlarını bir kenara bırakıp birbirleriyle konuşmayı tercih etseydi aile içi bağları güçlenir, birbirlerinin gününün nasıl geçtiğini öğrenir, yardımlaşma ve sevgi ortamını daha iyi hissederlerdi.

- 2. Görsel için; sen dili yerine ben dili kullanıldığında suçlamanın azalması, duyguların daha açık ifade edilmesi, karşılıklı anlayışın ve sorun çözmenin kolaylaşması gibi çıkarımlar kabul edilir.

Örnek: Yukarıdaki görseldeki çocuklar sen dili yerine ben dili kullansaydı... birbirlerini suçlayıp öfkelendirmek yerine kendi hissettiklerini (“Yarı yolda kaldığım için üzülüyorum/ veya fikirlerime saygı duyulmadığı için değersiz hissediyorum”) ifade etmiş olurlar ve sorunu kolayca çözerlerdi.

Örnek: Bu iki örnekten yola çıkarak anlıyorum ki, dâhil olduğumuz gruplarda ve sosyal hayatta olumlu iletişim kurmak yanlış anlaşılmaları önlemek, güçlü bağlar kurmak, sorunlarımızı barışçıl yollarla çözmek ve sağlıklı bir sosyal çevre oluşturmak için çok önemlidir.

- Genel sonuçta; yanlış anlaşılmaları önleme, güçlü bağlar kurma, sorunları barışçıl yollarla çözme, güven/saygı oluşturma ve sağlıklı sosyal ilişkiler geliştirme gibi gerekçeli ifadeler kabul edilir.

EK-3 ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Kullanım: Her ölçüt öğrencinin Ek-1'de ürettiği performans kanıtına göre ayrı değerlendirilir. Başlangıç, sınırlı fakat değerlendirilebilir performansı; 0 – Performans Gözlenmedi ise ölçüte ilişkin değerlendirilebilir kanıt bulunmamasını ifade eder. Görev bazlı puanlar Ek-2'de ayrıca korunmuştur.

Ölçüt	3 – Yetkin	2 – Gelişmekte	1 – Başlangıç	0 – Performans Gözlenmedi
1. Merak Ettiği Konuyu Tanımlama	Görseldeki iletişim durumundan hareketle etkili iletişimin önemine ilişkin açık, konuya odaklı bir merak konusu tanımlar.	Etkili iletişimle ilişkili bir merak konusu tanımlar; konu genel veya sınırlı açıklanmıştır.	Görseldeki bir ayrıntıyı fark eder ve iletişimle ilişkilendirmeye başlar; merak konusu henüz net değildir.	Etkili iletişimle ilişkili merak konusuna yönelik değerlendirilebilir kanıt sunmaz.
2. Soru Sorma	Merak ettiği konuya bağlı 5N1K sorularını etkili iletişimin önemini sorgulayacak biçimde açık ve anlamlı oluşturur.	5N1K sorularını genel olarak konuya uygun oluşturur; bir veya iki soruda sorgulama odağı sınırlı kalır.	Etkili iletişimle ilişkili birkaç soru oluşturur; soruların bir bölümü 5N1K yapısına veya amaca sınırlı düzeyde uyar.	Etkili iletişimin önemini sorgulayan değerlendirilebilir soru oluşturmaz.
3. Bilgi Toplama	Etkili iletişim hatalarına ilişkin farklı türlerde uygun örnekleri ders kitabı/temel kaynak bilgileriyle ilişkilendirerek balık kılçığına doğru yerleştirir.	İletişim hatalarına ilişkin uygun örnekler verir; bir hata türünde örnek veya kaynak bağlantısı sınırlı kalır.	Bazı iletişim hatalarına uygun örnekler verir; türleri ayırt etmede veya kaynak bilgisini kullanmada desteğe ihtiyaç duyar.	Etkili iletişimle ilgili bilgi topladığına ilişkin değerlendirilebilir kanıt sunmaz.
4. Bilgilerin Doğruluğunu Değerlendirme	Doğru–yanlış ifadelerini doğru değerlendirir ve seçtiği bir kararını güvenilir kaynak/kanıt bilgisiyle tutarlı biçimde kontrol eder.	İfadeleri genel olarak doğru değerlendirir; kaynak/kanıt kontrolünde sınırlı bir eksiklik bulunur.	Bazı ifadeleri doğru ayırt eder ve en az bir kararını kaynak bilgisiyle ilişkilendirmeye çalışır; değerlendirmesi sınırlıdır.	Bilgilerin doğruluğunu değerlendirmeye ilişkin değerlendirilebilir kanıt sunmaz.
5. Olumlu İletişimin Önemine Yönelik Çıkarım	Görsellerdeki iletişim sorunlarından hareketle alternatif sonuçları mantıklı biçimde açıklar ve olumlu iletişimin önemini açık bir genel sonuçla ifade eder.	Görsellerden anlamlı çıkarımlar yapar ve olumlu iletişimin önemini ifade eder; açıklamalardan biri sınırlı kalır.	Görsellerden temel bir sonuç çıkarır; olumlu iletişimin önemine ilişkin açıklaması kısa veya genel düzeydedir.	Olumlu iletişimin önemine yönelik değerlendirilebilir çıkarım sunmaz.

Toplam Puan	..... / 15
Genel Düzey	☐ Yetkin ☐ Gelişmekte ☐ Başlangıç ☐ Performans Gözlenmedi
Önerilen Puan Aralıkları	13–15 Yetkin | 8–12 Gelişmekte | 1–7 Başlangıç | 0 Performans Gözlenmedi (yalnızca bütün ölçütlerde kanıt yoksa)
Kullanım Notu	Toplam puan genel bir görünüm sağlar. Geri bildirim, destekleme, zenginleştirme ve izleme kararları öğrencinin ölçüt profilindeki güçlü ve geliştirilmesi gereken alanlara göre verilir. Geri bildirim sonrasında öğrenci Ek-1'deki çıkarım veya genel sonuç cümlelerinden birini yeniden düzenleyebilir.

2. ETKİNLİK

SOSYAL BİLGİLER / 7. SINIF

Öğrenme Alanı / Tema	Birlikte Yaşamak
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	SB.7.1.3. Türk toplumunun millî meseleler karşısında gösterdiği tutum ve davranışlara ilişkin çıkarım yapabilme *a) Türk toplumunun millî meseleler karşısında gösterdiği tutum ve davranışlara ilişkin varsayımlarda bulunur.* *b) Türk toplumunun millî meseleler karşısında gösterdiği tutum ve davranışlara ilişkin örnekleri listeler.* *c) Türk toplumunun millî meseleler karşısında gösterdiği tutum ve davranışları karşılaştırır.* *ç) Türk toplumunun oluşabilecek farklı millî meseleler karşısında gösterebileceği tutum ve davranışlara ilişkin önermelerde bulunur.* *d) Türk toplumunun millî meseleler karşısında gösterdiği tutum ve davranışları toplumsal birlikteliğe etkisi açısından değerlendirir.*

Etkinlik Adı: Birlikte Güçlüyüz

Süre: 40+40 Dakika

Kullanılacak Materyaller

Çalışma Kâğıdı (Ek-1)

Ölçme ve Değerlendirme Araçları

Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri (Ek-2), Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Ek-3)

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları

1. Etkinliğin amacı ve Ek-3'te yer alan başarı ölçütleri uygulama öncesinde öğrencilerle paylaşılır; düzeylerin ne anlama geldiği açıklanır.
2. Çalışma Kâğıdı (Ek-1) öğrenci sayısı kadar renkli veya siyah-beyaz çoğaltılır ve öğrencilere dağıtılır.
3. Dersin başında öğrencilere Türk toplumunun millî meseleler, doğa kaynaklı afetler veya tarihî dönüm noktaları karşısında gösterdiği tutum ve davranışların inceleneceği açıklanır.

4. Öğrencilerden 15 Temmuz Darbe Girişimi, 6 Şubat Depremi ve Millî Mücadele Yıllarını içeren olay kartlarındaki bilgilerden hareketle Türk toplumunun gösterebileceği tutum ve davranışlara ilişkin varsayımlarda bulunmaları ve Çalışma Kâğıdındaki 1. Bölüm tablosuna not etmeleri istenir.
5. Öğrencilerden olay kartlarında verilen durumların dışında yakın tarihten veya kendi hayatlarından Türk toplumunun dayanışma gösterdiği yeni millî mesele örnekleri düşünmeleri ve Çalışma Kâğıdındaki 2. Bölümde boş bırakılan alanlara kendi örneklerini yazmaları istenir.
6. Öğrencilerden Çalışma Kâğıdındaki 3. Bölümde yer alan iki durumu ortaya çıkış nedenleri, zaman dilimleri ve toplumsal katılım biçimleri açısından karşılaştırmaları istenir.
7. Öğrencilerden Çalışma Kâğıdındaki 4. Bölümde yer alan üç senaryodan birini seçmeleri; okulunda ya da mahallesinde toplumsal dayanışmayı ve farkındalığı artıracak özgün ve uygulanabilir bir çalışma/kampanya önerisi hazırlamaları istenir.
8. Öğrencilere millî meselelerde el ele vermenin toplumsal birlikteliğe etkisini değerlendiren kısa bir kompozisyon yazmaları ve verilen kavramlardan en az beşini kullanmaları için süre verilir.
9. Öğrenci çalışmaları Ek-2'deki Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri ve Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı kullanılarak değerlendirilir.
10. Değerlendirme sonrasında öğrencilere güçlü yönünü, geliştirmesi gereken noktayı ve uygulanabilir bir sonraki adımı içeren göreve özgü geri bildirim verilir.
11. Öğrencilerin bir açıklamasını geri bildirim doğrultusunda yeniden düzenlemelerine fırsat tanınır.
12. Destekleme ve zenginleştirme uygulamalarına Ek-3'teki ölçüt profili dikkate alınarak karar verilir.

Geri Bildirim ve Yönlendirme

Geri bildirim, hazır cümlelerin öğrenciye aynen verilmesi biçiminde kullanılmaz; öğrencinin çalışma kâğıdındaki kanıtlara göre uyarlanır. Her geri bildirim üç öğe içerir: güçlü yön ve buna ilişkin kanıt, gelişim ihtiyacı ve gelişimi desteklemeye yönelik somut bir öneri.

Düzey	Göreve Özgü Geri Bildirim Örneği
Yetkin	Millî meseleler karşısında toplumun tutumunu olay kartlarına dayalı varsayımlarla açıklamış, yeni dayanışma örnekleri vermiş ve iki durumu benzerlikleri ile farklılıkları üzerinden tutarlı biçimde karşılaştırmışsın. Önerilerin uygulanabilir, kompozisyonunda dayanışmanın toplumsal birlikteliğe etkisini ilgili kavramlarla açıkça değerlendirmişsin.
Gelişmekte	Millî meseleler karşısındaki tutum ve davranışları genel olarak doğru açıklamışsın. Karşılaştırmanda veya önerilerini gerekçelendirirken bazı ayrıntılar sınırlı kalmış. Olay kartlarındaki bilgilerle kendi örneklerini yeniden ilişkilendirerek açıklamalarını daha belirgin hâle getirebilirsin.

Başlangıç	Dayanışma ve yardımlaşmayla ilgili bazı uygun örnekler vermişsin. Varsayım, karşılaştırma ve toplumsal birlikteliğe ilişkin açıklamalarını olay kartlarındaki somut bilgilerden yararlanarak genişletmen çalışmanı geliştirebilir.
Performans Gözlenmedi	Çalışmada değerlendirme yapmaya yetecek bir yanıt henüz görünmüyor. Olay kartlarından birini seçip toplumun bu olay karşısında nasıl davrandığını bir örnekle açıklayarak yeniden başlayabilirsin.

Yönlendirme: Ders kitabında yer alan konu anlatımı ile olay örnekleri yeniden incelenebilir. Millî Mücadele, doğa kaynaklı afet ve toplumsal dayanışma örneklerinden hareketle öğrencinin eksik kalan bir açıklamasını yeniden düzenlemesine fırsat verilebilir.

Farklılaştırma

Destekleme

- Olay kartlarındaki metinleri okumakta veya anlamlandırmakta zorlanan öğrenciler için, "Millî Birlik", "Dayanışma" ve "Yardımlaşma" gibi anahtar kavramlar ile bu kavramları simgeleyen görsellerin (örn: el ele tutuşan insanlar, yardım kolisi taşıyanlar) yer aldığı küçük eşleştirme kartları sunulabilir.
- Millî Mücadele yıllarındaki yardımları anlatan gazete haberleri ile günümüzdeki yardım kampanyalarına ilişkin haberlerden oluşan kısa bir dosya kullanılabilir. Öğrenciler haberleri inceleyerek kimlerin, kime ve nasıl yardım ettiğini belirler, iki haberin ortak yönünü karşılaştırır. Ardından, haberlerdeki yardım örneklerinden birini kendi okullarında uygulamaya yönelik bir öneri yazmaları istenebilir.

Zenginleştirme

- Millî Mücadele dönemindeki Tekalif-i Millîye Emirleri ile 6 Şubat Depremi sonrasında yürütülen ortak yardım kampanyalarını toplumsal sorumluluk ve millete vefalı olmak açılarından kıyaslayan kısa bir karşılaştırma metni veya şema hazırlamaları istenebilir.
- Öğrenciler, 6 Şubat Depremi veya COVID-19 salgını döneminde çevresinde (ailesinde, mahallesinde) aktif olarak yardımlaşma faaliyetlerine katılmış bir yetişkinle (ör. muhtar, AFAD gönüllüsü, öğretmen veya veli) yapılmak üzere 5 soruluk özgün bir röportaj taslağı hazırlar. Hazırladıkları sorular doğrultusunda yaptıkları görüşmeden elde ettikleri bilgileri ve çıkarımları sınıfta paylaşabilir.

Olay Kartları

Öğrencilere aşağıdaki kartlar dağıtılabilir. Öğrenciler, olay kartlarını inceleyerek Türk toplumunun gösterebileceği tutum ve davranışlara ilişkin varsayımlarda bulunur.

OLAY KARTI

6 Şubat Depremi

6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli iki büyük deprem meydana geldi. Depremler birçok ilde büyük yıkıma neden oldu. Çok sayıda bina hasar gördü ve binlerce vatandaş hayatını kaybetti veya yaralandı. Depremin ardından ülke genelinde arama-kurtarma ve yardım çalışmaları başlatıldı.

Devlet kurumları, sivil toplum kuruluşları ve gönüllüler bölgeye destek ulaştırdı. Afetzedelerin barınma, beslenme ve sağlık gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması için çeşitli çalışmalar yürütüldü. Yaşanan bu afet, deprem öncesinde hazırlıklı olmanın ve afet bilincinin önemini bir kez daha gösterdi.

OLAY KARTI

15 Temmuz Darbe Girişimi

15 Temmuz 2016 gecesi Türkiye'de anayasal düzeni ortadan kaldırmayı amaçlayan bir darbe girişiminde bulunuldu. Darbe girişimi sırasında bazı köprüler kapatıldı, savaş uçakları ve tanklar kullanıldı. Türkiye Büyük Millet Meclisi ile bazı kamu kurumları saldırıya uğradı.

Cumhurbaşkanı ve devlet yetkilileri halka demokrasiye sahip çıkma çağrısında bulundu. Ülkenin birçok yerinde vatandaşlar yapılan çağrılara olumlu karşılık vererek demokrasiye sahip çıktı.

Yaşananların ardından darbe girişimi başarısız oldu ve 15 Temmuz günü her yıl Demokrasi ve Millî Birlik Günü olarak anılmaya başlandı.

OLAY KARTI

Millî Mücadele Yılları

Mondros Ateşkes Antlaşması'nın ardından Anadolu'nun birçok bölgesi işgal edildi. İşgaller karşısında Türk Milleti, bağımsızlığını korumak amacıyla farklı şekillerde mücadele etmeye başladı. Mustafa Kemal Atatürk 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkarak Millî Mücadele'yi başlattı. Amasya Genelgesi ile halk bu direnişe katılmaya çağrıldı. Erzurum ve Sivas Kongrelerinde tam bağımsızlığı esas alan önemli kararlar alındı. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılmasıyla Millî Mücadele bir merkeze kavuştu. Bu süreçte cephede savaşanların yanı sıra halk da yiyecek, giyecek, ulaşım ve çeşitli ihtiyaçların karşılanmasına katkı sağladı. Düzenli ordunun kazandığı zaferlerin ardından işgal kuvvetleri Anadolu'dan çıkarıldı ve 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet ilan edildi.

EK-1 ÇALIŞMA KÂĞIDI

Türk toplumunun tabloda verilen Millî meseleler karşısında göstermiş olabileceği tutum ve davranışları olay kartlarında verilen bilgileri de dikkate alarak boş yerlere yazınız.

1. Düşün ve Tahmin Et:

Millî Mesele	Toplumun Gösterdiği Tutum ve Davranış
6 Şubat Depremi	....
15 Temmuz Darbe Girişimi	....
Millî Mücadele Yılları	....

2. Örnekleri İnceleyelim:

Olay kartlarının dışında Türk toplumunun millî meseleler karşısında gösterdiği tutum ve davranışlara ilişkin yakın tarihten veya kendi çevrenizden bildiğiniz başka bir millî mesele ya da toplumsal dayanışma örneği yazınız.

a- Küresel Salgın (COVID-19): 2020 yılında tüm dünyayı etkileyen COVID-19 salgını, eğitim, sağlık ve günlük yaşamı önemli ölçüde değiştirdi. Bu süreçte Türk milleti yardımlaşma ve dayanışma örneği gösterdi. Vefa Sosyal Destek Grupları yaşlı ve ihtiyaç sahibi vatandaşlara yardım etti. Sağlık çalışanları özveriyle görev yaptı. Vatandaşlar dayanışma içinde hareket ederek ihtiyaç sahiplerine destek oldu. Komşular birbirlerine yardımcı olarak birlik ve beraberlik içinde hareket etti.

b-

.....

.....

c-

.....

.....

3. Karşılaştır ve Değerlendir:

Aşağıdaki iki durumu karşılaştırınız. Halkın gösterdiği dayanışma

Durum 1:

Millî Mücadele yıllarında halkın gösterdiği dayanışma

Durum 2:

Doğa kaynaklı afetler sonrasında yapılan yardım kampanyaları

Benzer Yönleri

1. .....

2. .....

3. .....

Farklı Yönleri

1. .....

2. .....

3. .....

4. Sen Olsaydın Ne Önerirdin?

Aşağıdaki durumları okuyunuz.

Barajların Kuruması ve Şehirlerde Günlerce Süren Su Kesintileri

Kuraklık nedeniyle şehirlere su sağlayan barajlardaki su miktarı azalır ve su seviyesi çok düşük seviyelere iner. Bu durum, su kesintilerine neden olur. İnsanlar temel temizlik ve hijyen ihtiyaçlarını karşılayamaz hale gelir. Okullarda, hastanelerde ve evlerde salgın hastalık riski baş gösterir.

Tarımsal Verimin Düşmesi ve Gıda Temini Güvenliği

Sulamadaki bu düşüş; mısır ve pamuk gibi gelişimi için bol suya ihtiyaç duyan ürünlerde ciddi verim kayıplarına yol açar. Yetersiz sulama sebebiyle çiftçilerin beklediği verimi alamaması, zincirleme bir etki yaratarak gıda fiyatlarının yükselmesine neden olur. Üretimin azalması ise herkesin yeterli ve sağlıklı gıdaya ulaşabilmesini ifade eden gıda temini güvenliğini riske sokar.

Çevre Kirliliğinin Artması ve Ortak Yaşam Alanlarının Tehdit Altında Olması

Kuraklığın yanı sıra doğaya bilinçsizce bırakılan plastikler, evsel ve kimyasal atıklar sokaklarımızı, parklarımızı ve su kaynaklarımızı hızla kirletmektedir. Atıkların çevreye saçılması, sokak hayvanlarının plastik maddeleri yutarak zarar görmesine, su kaynaklarının kirlenmesi ise kuşlar ve balıklar gibi doğal yaşamdaki canlıların yaşam alanlarının bozulmasına neden olur. Çevreye yayılan atıklar ve mikroplar insan sağlığını tehdit ederken, yaşadığımız alanların bozulması toplumsal huzuru ve sürdürülebilir geleceğimizi tehlikeye atar.

Bu durumlardan birini seçerek toplumsal dayanışmayı artırmak için okulunuzda veya mahallenizde ne gibi çalışmalar yapardınız? Yazınız.

1. .....
.....

2. .....
.....

3. .....
.....

5. Toplumsal Birlikteliği Değerlendir:

Soru: Afet, millî başarı veya zor bir dönem gibi milletimizi ilgilendiren önemli bir olay yaşandığında halkımızın dayanışma içinde hareket etmesi toplumsal birlikteliğimizi nasıl etkiler? Düşüncelerinizi örneklerle açıklayan bir kompozisyon yazınız.

Kompozisyonunuzda bireyin topluma karşı sorumluluklarını ve millî meselelerde dayanışmanın toplumsal birlikteliği nasıl güçlendirdiğini açıklayınız. Verilen kavramlardan en az beşini kullanınız.

Kavramlar: Millî Birlik ve Beraberlik, Dayanışma, Yardımlaşma, Sevgi, Millî Kimlik, Vatanseverlik, Sorumluluk, Toplum, Millete Karşı Vefalı Olmak.

Cevap:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Geri bildirimden sonra geliştirdiğim cevabım:

.....
.....
.....
.....
.....

EK-2 CEVAP ANAHTARI / KABUL ÖLÇÜTLERİ

Kullanım: Aşağıdaki cevaplar örnek niteliğindedir. Öğrencinin görev bağlamıyla uyumlu, anlamca doğru ve gerekçelendirilebilir farklı ifadeleri de kabul edilir.

1. Düşün ve Tahmin Et:

Örnek Cevap:

6 Şubat Depremi:

Öğrenci;

- Toplumun yardımlaşacağını,
- Dayanışma göstereceğini,
- İhtiyaç sahiplerine destek olacağını,
- Gönüllü çalışmalara katılacağını varsayabilir.

15 Temmuz Darbe Girişimi:

Öğrenci;

- Türk toplumunun demokrasiye sahip çıkacağını,
- Millî birlik ve beraberlik içinde hareket edeceğini,
- Ülkesini korumak için ortak davranacağını,
- Millî iradeyi savunacağını varsayabilir.

Millî Mücadele Yılları:

Öğrenci;

- Toplumun bağımsızlığı korumak için birlikte hareket edeceğini,
- Vatanını savunacağını,
- Dayanışma göstereceğini,
- Fedakârlık yapacağını,
- Ortak amaç etrafında birleşeceğini varsayabilir.

Not: Öğrencilerin olay kartlarındaki bilgilerden hareketle geliştirdikleri farklı ancak gerekçelendirilebilir varsayımlar da doğru kabul edilmelidir.

2. Örnekleri İnceleyelim:

Örnek Cevap:

- Millî Ağaçlandırma Günü (Geleceğe Nefes Kampanyası): Ülke genelinde orman yangınları sonrasında veya doğayı korumak amacıyla her yıl 11 Kasım'da yediden yetmişe tüm toplumun fidan dikme etkinliklerine katılarak vatan toprağına sahip çıkması.
- Büyük Spor Başarıları (Millî Takım Maçları): Olimpiyatlarda veya Avrupa şampiyonalarında yarışan sporcularımız için tüm ülkenin tek yürek olması, evlere ve sokaklara Türk bayrakları asılarak ortak bir sevinç ve gurur etrafında birleşilmesi.

3. Karşılaştır ve Değerlendir:

Örnek Cevap:

- Benzer Yönleri:

1. Her iki durumda da Türk milleti "Millî birlik ve beraberlik" duygusuyla, ayrım gözetmeksizin bir araya gelir.
2. Her iki olayda da fedakârlık, yardımlaşma ve dayanışma duyguları en üst seviyededir.
3. Toplumun ortak bir amaç (vatanı kurtarmak veya yaraları sarmak) etrafında kenetlenmesini sağlar.

- Farklı Yönleri:

1. Ortaya Çıkış Nedeni: Millî Mücadele'de askeri ve siyasi bir tehdide (işgale) karşı yapılırken; yardım kampanyaları deprem, sel gibi doğa kaynaklı afetler ya da salgınlar nedeniyle yapılır.
2. Zaman Dilimi: Millî Mücadele yıllarca süren topyekûn bir mücadeleyken, afet yardımları genellikle kriz anında başlayıp yaralar sarılana kadar yoğun şekilde devam eden süreçlerdir.
3. Katılım Biçimi: Millî Mücadele'de insanlar cephede savaşmış, ordunun ihtiyaçlarını karşılamış ve vatan savunmasına katkı sağlamıştır. Doğa kaynaklı afetler sonrasındaki yardımlaşmada ise insanlar arama-kurtarma çalışmalarına katılmış, bağış yapmış ve afetzedelerin temel ihtiyaçlarını karşılamak için destek olmuştur.

4. Sen Olsaydın Ne Önerirdin?

Örnek Cevap:

Seçilen Durum:

- Barajların Kuruması ve Ciddi Kuraklık

- Su Kesintileri

Dayanışma Çalışması: "Okulumuzda ve mahallemizde 'Mavi Damla Dayanışma Hareketi' başlatırdım. İlk olarak okul meclisiyle toplanıp su tasarrufu broşürleri hazırlar ve tüm sınıflara dağıtırdım. Mahalle muhtarımızla görüşerek yaşlı veya dışarı çıkamayan komşularımızın su ihtiyaçlarını karşılamak için gençler arasında bir gönüllü ekibi kurardım. Ayrıca yağmur sularını biriktirmek için evlerin bahçelerine basit su depoları kurulması konusunda farkındalık yaratacak mahalle toplantıları düzenlenmesini önerirdim."

5. Toplumsal Birlikteliği Değerlendir

Örnek Cevap:

Zor Günlerin Çimentosu: Birlik Ruhumuz

İnsanlar sadece güzel günleri değil, zor zamanları da birlikte paylaşarak gerçek bir toplum olurlar. Türk milleti, tarihi boyunca karşılaştığı her büyük zorlukta, depremde veya Millî meselede bu gerçeği tüm dünyaya göstermiştir. Bizleri böyle anlarda bir araya getiren en büyük güç içimizdeki vatanseverlik duygusudur. Vatanımızı ve insanımızı sevmek, zor günde "bana ne" dememeyi gerektirir.

Ülkemizde büyük bir doğa kaynaklı afet veya kriz yaşandığında ortaya çıkan Millî birlik ve beraberlik ruhu, acılarımızı azaltan en büyük ilaçtır. Herkes bir diğerinin derdine koşar, elindeki ekmeği paylaşır. Bu güçlü dayanışma ve yardımlaşma bilinci, aramızdaki bağları daha da kuvvetlendirir.

Sonuç olarak, Millî meseleler karşısında el ele vermek bizim Millî kimliğimizin en önemli parçasıdır. Birbirimize karşı duyduğumuz sevgi ve bu ülkenin bir ferdi olarak üstlendiğimiz sorumluluk, toplumsal birlikteliğimizi sarsılmaz bir kale haline getirir. Biz birlikte olduğumuz sürece hiçbir zorluk bizi yıkamaz.

EK-3 ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Kullanım: Her ölçütte öğrencinin çalışma kâğıdında ortaya koyduğu performansı en iyi açıklayan düzey seçilir. Başlangıç, sınırlı ancak değerlendirilebilir performansı; 0 – Performans Gözlenmedi ise ölçüte ilişkin değerlendirilebilir kanıt bulunmamasını gösterir.

Değerlendirme Ölçütü	3 – Yetkin	2 – Gelişmekte	1 – Başlangıç	0 – Performans Gözlenmedi
Varsayımda bulunma	Üç millî mesele için olay kartlarıyla uyumlu tutum ve davranış varsayımları yazar.	Üç olay için ilgili varsayımlar yazar; varsayımlarından biri olay kartındaki bilgilerle yeterince ilişkilendirilmemiştir.	Olaylardan en az biri için uygun bir tutum veya davranış belirtir; varsayımını açıklamak için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Millî meseleler karşısında toplumun tutum ve davranışına ilişkin değerlendirilebilir bir varsayım yazmaz.
Örnekleri listeleme	Olay kartlarının dışında yakın tarihten veya çevresinden iki uygun millî mesele/toplumsal dayanışma örneği yazar.	Olay kartlarının dışında bir uygun örnek yazar; ikinci örnek konuya kısmen uygundur veya açıklaması sınırlıdır.	Verilen örneklere benzer bir dayanışma örneğini yönlendirmeyle belirler; yeni örneği yeterince açıklayamaz.	Millî mesele veya toplumsal dayanışmaya ilişkin değerlendirilebilir yeni bir örnek yazmaz.
Karşılaştırma yapma	İki durumun üç benzer ve üç farklı yönünü doğru karşılaştırır; neden, zaman ve katılım biçimlerini dikkate alır.	İki duruma ilişkin en az iki benzer ve iki farklı yönü doğru karşılaştırır.	İki durum arasında bir benzerlik ve bir farklılık kurar; karşılaştırmayı geliştirmek için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	İki durum arasında değerlendirilebilir bir benzerlik veya farklılık ilişkisi kurmaz.
Önerme/ çözüm önerisi geliştirme	Seçtiği senaryoya yönelik üç özgün, uygulanabilir ve toplumsal dayanışmayı artırıcı öneri sunar.	Seçtiği senaryoya yönelik iki uygulanabilir ve durumla ilişkili öneri sunar; önerilerinden biri ayrıntılandırılmamıştır.	Senaryoyla ilişkili bir öneri geliştirir; uygulanabilirliğini veya dayanışmaya katkısını açıklamak için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Seçtiği senaryoya yönelik değerlendirilebilir bir çalışma/öneri geliştirmez.
Toplumsal birlikteliğe etkisini değerlendirme	En az beş kavramı yerinde kullanarak millî meselelerde dayanışmanın toplumsal birlikteliği nasıl güçlendirdiğini gerekçeli ve tutarlı biçimde değerlendirir.	En az üç ilgili kavramı kullanır ve dayanışmanın toplumsal birlikteliğe etkisini açıklar; gerekçelendirmesi sınırlıdır.	Bir veya iki ilgili kavramla birliktelik ve dayanışma arasında temel ilişki kurar; değerlendirmesini geliştirmek için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Dayanışmanın toplumsal birlikteliğe etkisine ilişkin değerlendirilebilir bir açıklama sunmaz.

Toplam Puan	..... / 15
Genel Düzey	☐ Yetkin ☐ Gelişmekte ☐ Başlangıç ☐ Performans Gözlenmedi
Önerilen Puan Aralıkları	13–15 Yetkin | 8–12 Gelişmekte | 1–7 Başlangıç | 0 Performans Gözlenmedi
Kullanım Notu	Toplam puan genel düzeyi özetler. Öğretimsel kararlar verilirken öğrencinin ölçüt bazındaki performans profili esas alınır; bir ölçütteki 0 puan tek başına genel düzeyi "Performans Gözlenmedi" yapmaz.

SOSYAL BİLGİLER / 7. SINIF

Öğrenme Alanı / Tema	Evimiz Dünya
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	SB.7.2.1. Küreselleşmenin insan ve toplum hayatında meydana getirdiği değişimi yorumlayabilme *a) Küreselleşmenin insan ve toplum hayatında meydana getirdiği değişimi inceler.* *b) Küreselleşmenin insan ve toplum hayatında meydana getirdiği değişimi bağlamdan kopmadan dönüştürür.* *c) Küreselleşmenin insan ve toplum hayatında meydana getirdiği değişimi nesnel, doğru ve anlamı değiştirmeyecek şekilde yeniden ifade eder.*

Etkinlik Adı: Küresel Ayak İzleri

Süre: 40 Dakika

Kullanılacak Materyaller

Çalışma Kâğıdı (Ek-1)

Ölçme ve Değerlendirme Araçları

Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri (Ek-2), Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Ek-3)

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları

1. Etkinliğin amacı ve Ek-3'te yer alan başarı ölçütleri uygulama öncesinde öğrencilerle paylaşılır; düzeylerin ne anlama geldiği açıklanır.
2. Dersin başında küreselleşmenin insan ve toplum hayatında meydana getirdiği değişime yönelik bir etkinlik yapılacağı açıklanır.
3. Çalışma Kâğıdı (Ek-1) sınıftaki öğrenci sayısı kadar siyah-beyaz çoğaltılır ve öğrencilere dağıtılır.
4. Öğrencilerden birinci etkinlikte 1'den 9'a kadar numaralandırılmış metin kutucuklarındaki küreselleşme örneklerini incelemeleri istenir.
5. Öğrencilerden Tablo-1'de her kutucuk numarasının karşısına bu kutucukta verilen bilgilerin hangi küreselleşme alanı (Ekonomi, Ulaşım, İletişim, Kültür, Sağlık, Çevre Sorunları) ile ilgili olduğunu yazmaları istenir. Bir metnin birden çok küreselleşme alanı ile ilgili olabileceği hatırlatılır ve ilgili tüm alanların tabloya yazılması beklenir.

6. Birinci etkinliğin b bölümünde öğrencilerden numaralandırılmış metin kutucuklarından birini seçmeleri ve bu kutucukta verilen gelişmelerin küreselleşme bağlamında insan ve toplum hayatında ne gibi etkiler meydana getirdiğini açıklamaları istenir.
7. İkinci etkinlikte öğrencilerden küreselleşmenin etkilerinin görüldüğü alanlardan üçünü seçmeleri; seçtikleri her alan için günlük yaşamdan özgün bir örnek yazmaları ve bu örneğin küreselleşme süreciyle ilişkisini kısaca açıklamaları istenir.
8. Öğrenci çalışmaları Ek-2'deki Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri ve Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı kullanılarak değerlendirilir.
9. Değerlendirme sonrasında öğrencilere güçlü yönünü, geliştirmesi gereken noktayı ve uygulanabilir bir sonraki adımı içeren göreve özgü geri bildirim verilir.
10. Öğrencilerin bir açıklamasını geri bildirim doğrultusunda yeniden düzenlemelerine fırsat tanınır.
11. Destekleme ve zenginleştirme uygulamalarına Ek-3'teki ölçüt profili dikkate alınarak karar verilir.

Geri Bildirim ve Yönlendirme

Geri bildirim, hazır cümlelerin öğrenciye aynen verilmesi biçiminde kullanılmaz; öğrencinin çalışma kâğıdındaki kanıtlara göre uyarlanır. Her geri bildirim üç öğe içerir: güçlü yön ve buna ilişkin kanıt, gelişim ihtiyacı ve gelişimi desteklemeye yönelik somut bir öneri.

Düzey	Göreve Özgü Geri Bildirim Örneği
Yetkin	Küreselleşme örneklerini ilgili alanlarla doğru ilişkilendirmiş, seçtiğin gelişmenin insan ve toplum hayatındaki etkisini neden-sonuç bağlantısıyla açıklamışsın. Günlük yaşamdan verdiğin örnekler de küreselleşmeyle açık biçimde ilişkili. Açıklamalarından birinde olumlu ve olumsuz etkileri birlikte ele alarak yorumunu daha da derinleştirebilirsin.
Gelişmekte	Küreselleşmenin görüldüğü alanları ve günlük yaşam örneklerini genel olarak uygun belirlemişsin. Bazı açıklamalarda örnek ile küreselleşme arasındaki neden-sonuç bağlantısı kısa kalmış. Seçtiğin bir örnekte "Bu durum ülkeler veya toplumlar arasındaki etkileşimi nasıl artırıyor?" sorusuna cevap eklemeyi deneyebilirsin.
Başlangıç	Bazı kutucukları ilgili küreselleşme alanlarıyla ilişkilendirmiş ve bir günlük yaşam örneği vermişsin. Ancak etkinin nasıl ortaya çıktığını açıklarken desteğe ihtiyaç duyuyorsun. Bir kutucuk seçip gelişme → günlük yaşamdaki değişim → toplumdaki sonuç sırasıyla üç kısa cümle kurman açıklamanı geliştirebilir.

Performans Gözlenmedi	Çalışmada değerlendirme yapmaya yetecek bir yanıt henüz görünmüyor. Bir kutucuk seçerek önce bunun hangi küreselleşme alanıyla ilgili olduğunu belirleyip ardından günlük hayatta oluşturduğu tek bir değişimi yazman başlangıç için yeterli olabilir.

Yönlendirme: Konuyla ilgili öğrenme eksiklerine yönelik EBA üzerinden https://meb.ai/ZsKChB bağlantısında yer alan "Küreselleşmenin insan ve toplum hayatına etkisi" başlıklı etkileşimli içerik tamamlanabilir. İçerik sonrasında öğrencinin eksik kalan bir eşleştirmeyi veya açıklamayı yeniden düzenlemesine fırsat verilir.

Farklılaştırma

Destekleme

- Öğrencilerden küreselleşmenin etkilerini olumlu yönlerine göre listelemeleri istenebilir.
- Öğrencilerden küreselleşmenin etkilerini olumsuz yönlerine göre listelemeleri istenebilir.

Zenginleştirme

- Öğrencilerden dokuz kutucuk arasından birbiriyle bağlantılı olduğunu düşündükleri üç farklı kutucuğu seçmeleri ve bu üçlü arasında nasıl bir neden-sonuç ilişkisi olduğunu bir akış şemasıyla açıklamaları istenebilir.
- Küreselleşmenin insan ve toplum hayatındaki etkilerine ilişkin afiş oluşturması istenebilir.

EK-1 ÇALIŞMA KÂĞIDI

Öğrencinin Adı Soyadı: ..... Sınıfı: ..... Numarası: .....

1. Aşağıda küreselleşmenin insan ve toplum hayatındaki etkilerine ilişkin örnekler yer almaktadır.

Çok uluslu şirketlerin kurulması, e-ticaret ve küresel tedarik zincirlerinin kurulması **1**	Küresel salgınlar ve bulaşıcı hastalıkların hızlı yayılması, sağlık turizmi ve tıbbi yeniliklerin ortak paylaşımı **2**	Kıtalararası havayolu ağlarının çoğalması, küresel ulaşım altyapıları sayesinde insani yardımların hızlanması **3**
Genel ağ, dijital ortam ve anlık bilgi akışı, uzaktan çalışma modelleri ve küresel akıllı ağlar **4**	Kültürel etkileşimin artması, yerel kültürlerin dünyaya tanıtılması **5**	Çeşitli ülkelere ait müzik, film, resim gibi sanat eserlerinin daha erişilebilir hale gelmesi. **6**
Karbon ayak izi ve küresel iklim değişikliği ile bu değişikliklere yönelik küresel çözümler **7**	Doğal kaynakların aşırı tüketimi, yenilenebilir enerji yatırımları **8**	Genel ağ ve akıllı telefonların yaygınlaşması ile bilgiye ulaşımın kolaylaşması **9**

a. Kutularda yer alan bilgileri okuyunuz. Kutucuk numaralarını inceleyerek ilgili oldukları küreselleşme alanlarını belirleyip rakamlarını tablodaki ilgili alanlara yazınız.

Ekonomi	
Ulaşım	
İletişim	
Sağlık	
Kültür	
Çevre Sorunları	

b. Kutulardan birini seçerek, bu kutucukta verilen gelişmelerin küreselleşmenin insan ve toplum hayatına etkilerini açıklayınız.

.....
.....
.....
.....

2- Aşağıdaki tabloda küreselleşmenin etkilerinin görüldüğü alanlar verilmiştir. Bu alanlardan üçünü seçiniz. Seçtiğiniz her alan için kendi yaşamınızdan, ailenizden, çevrenizden veya güncel olaylardan bir örnek veriniz ve bu örneğin küreselleşmeyle ilişkisini kısaca açıklayınız.

Alan	Örnek	Açıklama
Ekonomi	Yurt dışından genel ağ üzerinden alışveriş yapmak.	Ülkeler arasındaki ticaretin kolaylaşması küreselleşmenin ekonomik etkisidir.
Ulaşım		
İletişim		
Kültür		
Sağlık		
Çevre Sorunları		

Geri bildirimden sonra geliştirdiğim cevabım:

.....
.....
.....
.....

EK-2 CEVAP ANAHTARI / KABUL ÖLÇÜTLERİ

Kullanım: Aşağıdaki cevaplar örnek niteliğindedir. Öğrencinin çalışma kâğıdındaki görevlerle uyumlu, anlamca doğru ve gerekçelendirilebilir farklı ifadeleri de kabul edilir.

Bölüm 1a

Kutucuk 1 (Çok Uluslu Şirketler, E-Ticaret, Küresel Tedarik Zincirleri) → **EKONOMİ**

Kutucuk 2 (Küresel Salgınlar, Sağlık Turizmi, Tıbbi Yeniliklerin Paylaşımı) → **SAĞLIK**

Kutucuk 3 (Kıtalararası Hava Yolu Ağları, İnsani Yardımların Hızlanması) → **ULAŞIM**

Kutucuk 4 (Genel ağ, Dijital Ortam, Anlık Bilgi Akışı, Uzaktan Çalışma) → **İLETİŞİM** (Etkinlikte örnek olarak verilmiştir)

Kutucuk 5 (Kültürel Etkileşim, Yerel Kültürlerin Dünyaya Tanıtılması) → **KÜLTÜR**

Kutucuk 6 (Müzik, film, resim gibi sanat eserlerinin erişilebilir olması) → **KÜLTÜR / İLETİŞİM**

Kutucuk 7 (Karbon Ayak İzi, Küresel İklim Değişikliği ve Çözümler) → **ÇEVRE SORUNLARI**

Kutucuk 8 (Doğal Kaynakların Aşırı Tüketimi, Yenilenebilir Enerji Yatırımları) → **ÇEVRE SORUNLARI / EKONOMİ**

Kutucuk 9 (Genel ağ ve Akıllı Telefonların Yaygınlaşması ile Bilgiye Ulaşım) → **İLETİŞİM**

Bölüm1b

1 Nolu Kutucuk (Ekonomi): Küreselleşme ve e-ticaret sayesinde insanlar dünyanın öbür ucundaki ürünlere tek tıkla ulaşma özgürlüğü kazanmıştır. Bu durum toplumda tüketim alışkanlıklarını hızlandırmış, yerel pazarları küresel rekabete ve dijital dönüşüme açmıştır.

2 Nolu Kutucuk (Sağlık): Küreselleşme ve artan insan hareketliliği, bulaşıcı hastalıkların dünya geneline yayılarak kitlesel sağlık krizlerine yol açmasına neden olmuştur. Olumlu bir değişim olarak ise ülkeler arası tıbbi yeniliklerin/ilaçların paylaşımı hızlanmış ve insanların tedavi amacıyla farklı ülkelere seyahat ettiği "sağlık turizmi" sektörü gelişmiştir.

3 Nolu Kutucuk (Ulaşım): Kıtalararası havayolu ağlarının gelişmesi mesafeleri kısaltmıştır. Bu değişim, dünyadaki herhangi bir afet veya insani kriz anında, tıbbi ve insani yardımların saatler içinde bölgeye ulaşmasını sağlayarak küresel yardımlaşma bilincini artırmıştır.

4 ve 9 Nolu Kutucuk (İletişim): Genel ağ ve akıllı telefonlar bilgiye ulaşımı saniyelere indirmiştir. Uzaktan çalışma modelleriyle mekân sınırı kalkmış, toplum hayatı dijitalleşmiştir; ancak yüz yüze iletişimin azalması ve sanal bilgi kirliliği gibi olumsuz riskler doğmuştur.

5 ve 6 Nolu Kutucuk (Kültür): Dijital platformlar yoluyla müzik, film ve sanat eserlerinin yayılması kültürel etkileşimi artırmış ve yerel kültürlerin dünyaya tanıtılmasını sağlamıştır. Risk olarak ise küresel popüler kültürün baskısıyla yerel dillerde ve değerlerde tek tipleşme başlamıştır.

7 ve 8 Nolu Kutucuk (Çevre): Küresel ticaret ve lojistiğin büyümesi fosil yakıt tüketimini artırmış, karbon ayak izini büyüterek iklim krizine yol açmıştır. Bu olumsuz değişim, toplumları kaynakları tasarruflu kullanmaya ve yenilenebilir enerjiye yatırım yapmaya zorlamaktadır.

NOT: Öğrencilerin bu bağlamda yazdığı benzer cevaplar doğru kabul edilecektir.

Bölüm 2

Alan	Örnek	Açıklama
Ekonomi	Yurt dışından genel ağ üzerinden alışveriş yapmak.	Ülkeler arasındaki ticaretin kolaylaşması küreselleşmenin ekonomik etkisidir.
Ulaşım	Hızlı tren ve uluslararası uçuşlarla farklı ülkelere kısa sürede ulaşabilmek.	Ulaşım teknolojilerinin gelişmesi ülkeler arasındaki etkileşimi artırmıştır.
İletişim	Farklı ülkelerde yaşayan kişilerle görüntülü konuşabilmek.	İletişim teknolojileri sayesinde insanlar dünyanın her yerinden kolayca iletişim kurabilmektedir.
Kültür	Yabancı filmleri, dizileri ve müzikleri dijital platformlardan takip etmek.	Kültürler arası etkileşim artmıştır.
Sağlık	Salgın hastalıklarla mücadelede ülkelerin aşı ve bilgi paylaşımı yapması.	Sağlık alanında uluslararası iş birliği küreselleşmenin bir sonucudur.
Çevre Sorunları	İklim değişikliğiyle mücadele için ülkelerin ortak projeler yürütmesi.	Çevre sorunları küresel olduğu için uluslararası iş birliği gerektirir.

NOT: Bu doğrultuda verilen öğrenci cevapları doğru kabul edilir.

EK-3 ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Kullanım: Her ölçütte öğrencinin çalışma kâğıdında ortaya koyduğu performansı en iyi açıklayan düzey seçilir. Başlangıç sınırlı ancak değerlendirilebilir performansı; 0 – Performans Gözlenmedi ise ölçüte ilişkin değerlendirilebilir kanıt bulunmamasını gösterir.

Değerlendirme Ölçütü	3 – Yetkin	2 – Gelişmekte	1 – Başlangıç	0 – Performans Gözlenmedi
1. Kutucukları küreselleşme alanlarıyla ilişkilendirme	Dokuz kutucuktaki örnekleri ilgili küreselleşme alanlarıyla doğru ilişkilendirir; birden fazla alanla ilişkili örneklerde uygun alanları birlikte gösterir.	Kutucukları ilgili alanlarla genel olarak doğru ilişkilendirir; birden fazla alanla ilişkili örneklerden birinde ilişkiyi eksik bırakır.	Temel alanlardan birkaçını doğru eşleştirir; alanlar arasındaki ayrımı kurmak için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Kutucuklarla küreselleşme alanları arasında değerlendirilebilir bir ilişkilendirme yapmaz.
2. Küreselleşmenin insan ve toplum hayatına etkisini açıklama	Seçtiği kutucuktaki gelişmenin insan ve toplum hayatında oluşturduğu değişimi neden-sonuç ilişkisiyle açık ve tutarlı biçimde açıklar.	Seçtiği gelişmenin insan veya toplum hayatındaki etkisini açıklar; neden-sonuç bağlantısında sınırlı bir eksiklik bulunur.	Gelişmeyle ilgili bir etki belirtir; bu etkinin nasıl ortaya çıktığını açıklamak için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Seçilen gelişmenin insan veya toplum hayatına etkisine ilişkin değerlendirilebilir bir açıklama sunmaz.
3. Günlük yaşamdan küreselleşme örnekleri verme	Üç farklı alan için günlük yaşamdan uygun ve birbirinden farklı örnekler verir.	Üç alan için örnek verir; örneklerden biri alanı veya küreselleşme bağını yeterince yansıtmaz.	Bir veya iki alan için uygun günlük yaşam örneği verir; yeni örnek geliştirmek için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Küreselleşmeyle ilişkilendirilebilecek değerlendirilebilir bir günlük yaşam örneği vermez.
4. Örnek ile küreselleşme arasındaki ilişkiyi ifade etme	Verdiği her örneğin küreselleşmeyle ilişkisini açık, anlaşılır ve neden-sonuç bağlantısı kurarak ifade eder.	Örneklerin küreselleşmeyle ilişkisini genel olarak açıklar; açıklamalardan birinde bağlantı sınırlı kalır.	En az bir örneğin küreselleşmeyle ilişkisini temel düzeyde ifade eder; açıklamasını geliştirmek için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Verdiği örneklerle küreselleşme arasında değerlendirilebilir bir ilişki açıklamaz.

Toplam Puan	..... / 12
Genel Düzey	☐ Yetkin ☐ Gelişmekte ☐ Başlangıç ☐ Performans Gözlenmedi
Önerilen Puan Aralıkları	10–12 Yetkin | 6–9 Gelişmekte | 1–5 Başlangıç | 0 yalnızca bütün ölçütlerde kanıt yoksa Performans Gözlenmedi
Kullanım Notu	Toplam puan genel bir görünüm sağlar. Geri bildirim, destekleme ve izleme kararları ölçüt profiline göre verilir; tek bir ölçütte 0 puan alınması genel düzeyi "Performans Gözlenmedi" yapmaz.

SOSYAL BİLGİLER / 7. SINIF

Öğrenme Alanı / Tema	Ortak Mirasımız
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	SB.7.3.1. Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesini sağlayan politikaları sorgulayabilme *a) Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesini sağlayan politikalar hakkında merak ettiği konuyu tanımlar.* *b) Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesini sağlayan politikalar hakkında verilen kaynaklara dayanarak sorular sorar.* *c) Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesini sağlayan politikalar hakkında verilen kaynaklardan bilgi toplar.* *ç) Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesini sağlayan politikalar hakkında topladığı bilgilerin doğruluğunu değerlendirir.* *d) Edindiği bilgilerden hareketle Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesini sağlayan politikalar hakkında çıkarım yapar.*

Etkinlik Adı: Beylikten Cihan Devletine Giden Yol

Süre: 40 Dakika

Kullanılacak Materyaller

Çalışma Kâğıdı (Ek-1)

Ölçme ve Değerlendirme Araçları

Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri (Ek-2), Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Ek-3)

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları

1. Etkinliğin amacı ve Ek-3'te yer alan başarı ölçütleri uygulama öncesinde öğrencilerle paylaşılır; düzeylerin ne anlama geldiği açıklanır.
2. Öğrencilere Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesini sağlayan politikalarla ilgili bir etkinlik yapılacağı açıklanır.
3. Çalışma Kâğıdı (Ek-1) öğrenci sayısı kadar çoğaltılır ve öğrencilere dağıtılır.

4. Öğrencilerden Osman Bey Dönemi ile Kanuni Sultan Süleyman Dönemi haritalarını karşılaştırarak uygulanan politikalarla ilgili merak ettikleri bir soruyu ve bu soruya ilişkin ulaştıkları cevabı çalışma kâğıdına yazmaları istenir.
5. Çalışma kâğıdındaki istimâlet politikası metninden hareketle 5N1K sorularını oluşturmaları ve cevaplamaları istenir.
6. Öğrencilerden Osmanlı Devleti'nin cihan devleti olmasında etkili olan iskân, gaza ve cihat, fetih ve istimâlet politikalarıyla ilgili çalışma kâğıdını verilen kaynaklardan yararlanarak doldurmaları istenir.
7. Öğrencilerden politika örneklerini iskân, istimâlet, fetih ve gaza-cihat politikaları olarak sınıflandırmaları ve her politikanın Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesine katkısını açıklamaları istenir.
8. Öğrencilerin araştırmada kullandıkları bilgileri en az iki güvenilir kaynak üzerinden karşılaştırarak bir bilginin doğruluğunu kontrol etmeleri ve kısa bir değerlendirme yazmaları sağlanır.
9. Öğrencilerden Osmanlı Devleti'nin küçük bir beylikten cihan devleti hâline gelmesinde etkili olan uygulamalara ilişkin çıkarımlarını örneklerle açıklamaları istenir.
10. Çalışma tamamlandıktan sonra öğrencilerin Ek-1'in devamındaki öz değerlendirme maddelerini yanıtlamaları sağlanır. Öz değerlendirme öğrencinin kendi öğrenmesini izlemesi amacıyla kullanılır.
11. Öğrenci çalışmaları Ek-2'deki Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri ve Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı kullanılarak değerlendirilir.
12. Değerlendirme sonrasında öğrencilere güçlü yönünü, geliştirmesi gereken noktayı ve uygulanabilir bir sonraki adımı içeren göreve özgü geri bildirim verilir.
13. Öğrencilerin bir açıklamasını geri bildirim doğrultusunda yeniden düzenlemelerine fırsat tanınır.
14. Destekleme ve zenginleştirme uygulamalarına Ek-3'teki ölçüt profili dikkate alınarak karar verilir.

Geri Bildirim ve Yönlendirme

Geri bildirim, hazır cümlelerin öğrenciye aynen verilmesi biçiminde kullanılmaz; öğrencinin çalışma kâğıdındaki kanıtlara göre uyarlanır. Her geri bildirim üç öğe içerir: güçlü yön ve buna ilişkin kanıt, gelişim ihtiyacı ve gelişimi desteklemeye yönelik somut bir öneri.

Düzey	Göreve Özgü Geri Bildirim Örneği
Yetkin	Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesini sağlayan politikaları kaynaklara dayanarak doğru sınıflandırmış, politikaların katkılarını açık biçimde açıklamış ve bilgilerini farklı kaynaklarla kontrol ederek tutarlı bir sonuca ulaşmışsın. Son çıkarımında politika–sonuç ilişkisini örneklerle güçlü biçimde kurmuşsun.

Gelişmekte	Politikaları genel olarak doğru belirlemiş ve katkılarını açıklamışsın. Bazı politika örneklerinin neden o sınıfa girdiğini veya kullandığın bilginin doğruluğunu nasıl kontrol ettiğini daha açık göstermen çalışmanı güçlendirebilir.
Başlangıç	İskân, istimâlet, fetih veya gaza-cihat politikalarından bazılarını doğru belirlemişsin. Politika ile örnek arasındaki ilişkiyi ve bu politikanın devletin büyümesine katkısını kaynaklardaki bilgilerden yararlanarak daha belirgin açıklaman yararlı olabilir.
0 - Performans Gözlenmedi	Çalışmada politikaları sorgulamaya ilişkin değerlendirilebilir bir yanıt henüz görünmüyor. Metindeki istimâlet örneğinden başlayarak politikanın ne olduğunu ve hangi amaçla uygulandığını belirlemen, ardından benzer bir politika örneğini incelemen uygun bir başlangıç olabilir.

Yönlendirme: Konuyla ilgili öğrenme eksikliklerinde ders kitabındaki politika örnekleri ve EBA platformunda ilgili içerik yeniden incelenebilir. EBA üzerinden https://meb.ai/U7YUImy linkinde [IT1.1]yer alan Osmanlı Devleti'nin Cihan Devleti Hâline Gelmesini Sağlayan Politikalar başlıklı etkileşimli içeriğin tamamlanması önerilebilir. Öğrencinin özellikle yanlış sınıflandırdığı bir örneği kaynak bilgisiyle karşılaştırması ve açıklamasını yeniden düzenlemesi sağlanabilir.

Karekodu okutunuz.

Farklılaştırma

Destekleme

- Osmanlı Devleti'nin cihan devleti haline gelmesini sağlayan politikalar ile ilgili görsel toplaması istenebilir.
- Politikalardan bir tanesi hakkında bilgi toplanması istenebilir.

Zenginleştirme

- Osmanlı Devleti'nde yönetici olsaydın, daha hızlı ve daha geniş topraklara ulaşmak için bu politikalar dışında hangi politikaları uygulayacakları sorulabilir.
- Osmanlı Devleti'nin cihan devleti haline gelme sürecinde uygulanan politikalar ile ilgili sunum yapmaları istenebilir.

EK-1 ÇALIŞMA KÂĞIDI

1. Aşağıda Osman Bey ve Orhan Bey (solda) dönemi ile Kanuni Sultan Süleyman dönemi (sağda) haritaları verilmiştir.

Verilen haritaları inceleyiniz. Bu haritalardan hareketle Osmanlı Devleti'nin sınırlarının genişlemesi (uygulanan politikalar) ile ilgili merak ettiğiniz bir soru ve cevabını aşağıdaki uygun yerlere yazınız.

Uygulanan politikalarla ilgili Merak ettiğim soru:

.....

Uygulanan politikalarla ilgili merak ettiğim sorunun cevabı:

.....

2. Osmanlı Devleti, fethettiği bölgelerde iskân politikasının yanında istimâlet politikasını da uygulamıştır. Bu politikanın temel amacı, fethedilen yerlerde barış, huzur ve düzeni sağlamaktır. Özellikle gayrimüslim halka ılımlı ve anlayışlı davranılmış, dinî inançlarına, can ve mal güvenliklerine önem verilmiştir. Farklı din ve kültürlere saygı gösterilerek yerel halkın devlete güven duyması ve bağlılığının artması hedeflenmiştir. Böyle Osmanlı yöneticileri barış ve huzur ortamını sağlamıştır.

Verilen metindeki uygulanan istimâlet politikasına göre 5N1K sorularını yazarak cevaplayınız.

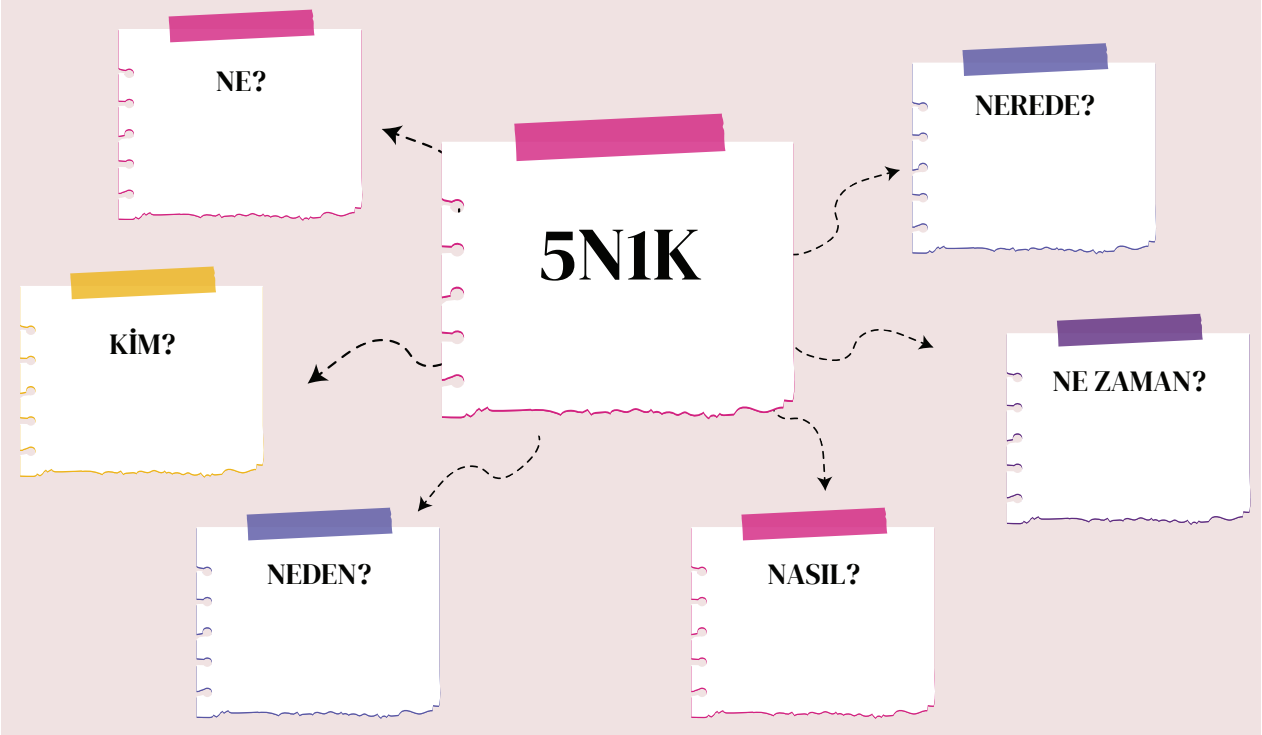

3. Osmanlı Devleti'nin cihan devleti olmasında etkili olan politikalar çalışma kâğıdı aşağıda verilmiştir. Verilen kâğıdı araştırarak doldurunuz.

Osmanlı Devleti'nin Cihan Devleti Olmasında Etkili Olan Politikalar Çalışma Kâğıdı	
İskân Politikası	**Gaza ve Cihat Politikası**
Fetih Politikası	**İstimâlet Politikası**

BİLGİLERİMİ DENETLİYORUM

Araştırma bölümünde kullandığınız bilgilerden birini seçiniz. Bu bilgiyi ders kitabı ile ikinci bir güvenilir kaynakta karşılaştırarak aşağıdaki alanları doldurunuz.

Kontrol ettiğim bilgi: .....

Başvurduğum ikinci kaynak: .....

İki kaynaktaki bilgi: ☐ Uyumlu ☐ Kısmen uyumlu ☐ Uyumlu değil

Değerlendirmem: Bu bilginin doğru/güvenilir olduğunu düşünüyorum çünkü

.....

EK-1 ÇALIŞMA KÂĞIDI

Öğrencinin Adı Soyadı: ..... Sınıfı: ..... Numarası: .....

Tarih: .....

Aşağıda Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesini sağlayan politikalar ve bu politikaların uygulanması ile ilgili örnekler verilmiştir. Verilenleri iskân politikası, istimâlet politikası, fetih politikası, gaza ve cihat politikası olarak sınıflandırınız. Bu politikaların Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesine nasıl bir katkı sağladığını yazınız.

Osmanlı Devleti'nde Müslümanları ve gayrimüslimleri gözeterek onlara karşı anlayışlı davranmayı esas alan politika uygulanmıştır. 1	II. Mehmet'in (Fatih) "Bu zahmetler İslam dini yolunadır ki ahirette Allah'ın karşısına çıkınca utanmayalım diyedir." sözü, izlenen politikanın temel anlayışını yansıtmaktadır. 2	Yavuz Sultan Selim'in Mısır Seferi sırasında Suriye ve Mısır'ı Osmanlı topraklarına katmasında etkili olan politika belirleyici olmuştur. 3
Osman Bey'in İnegöl, Yarhisar, Bilecik ve Karacahisar'ı fethederek Osmanlı Beyliği'nin sınırlarını genişletmesinde izlediği politika önemli rol oynamıştır. 4	Osmanlı Devleti'nin fethettiği topraklara Anadolu'dan getirdiği Türk ve Müslüman aileleri yerleştirmeye dayanan politika uygulanmıştır. 5	Derviş ve abdalların, gayrimüslim halkın gönlünü kazanmak ve Osmanlı yönetim anlayışına uyum sağlamalarını temin etmek amacıyla yürüttükleri faaliyetler belirli bir politikanın parçası olmuştur. 6
İslamiyet'in tanınması, bilinmesi ve yayılması amacıyla Müslüman olmayanlara karşı Allah yolunda yapılan savaş bu politikanın kapsamındadır. 7	Osmanlı Devleti'nin Balkan topraklarında kalıcılığı sağlamak, bölgenin Türkleşmesini ve İslamlaşmasını gerçekleştirmek amacıyla uyguladığı politika etkili olmuştur. 8	II. Mehmet'in Bosna halkına gönderdiği fermanda kiliselere dokunulmayacağı ve halkın inançlarına müdahale edilmeyeceğinin garanti altına alınması, bu politikanın bir sonucudur. 9
Osmanlı Devleti'nin yeni topraklar kazanmak, ekonomik ve stratejik açıdan önemli bölgeleri ele geçirmek amacıyla yürüttüğü askerî politika belirleyici olmuştur. 10	Osmanlı Devleti, Anadolu ve Balkanlarda bulunan Hristiyan Doğu Roma ile uzun süreli savaşlar yapması, belirli bir politikanın gereği olarak ortaya çıkmıştır. 11	Osmanlı Devleti'nin konargöçer toplulukları planlı, sınırları ve amaçları belirlenmiş bir düzen içerisinde yerleşik hayata geçirmeye yönelik politikası uygulanmıştır. 12

A.

a) İskân politikası ile ilgili olan numaraları yazınız.

b) İskân politikasının Osmanlı Devleti'nin cihan devleti olmasına sağladığı katkılar nelerdir? Yazınız.

- .....
- .....
- .....

B.

a) İstimâlet politikası ile ilgili olan numaraları yazınız.

b) İstimâlet politikasının Osmanlı Devleti'nin cihan devleti olmasına sağladığı katkılar nelerdir? Yazınız.

- .....
- .....
- .....

C.

a)Fetih politikası ile ilgili olan numaraları yazınız.

b) Fetih politikasının Osmanlı Devleti'nin cihan devleti olmasına sağladığı katkılar nelerdir? Yazınız.

- .....
- .....
- .....

Ç.

a) Gaza ve cihat politikası ile ilgili olan numaraları yazınız.

b) Gaza ve cihat politikasının Osmanlı Devleti'nin cihan devleti olmasına sağladığı katkılar nelerdir? Yazınız.

- .....
- .....
- .....

5. Osmanlı Devleti küçük bir beylikken dünyanın en güçlü devletlerinden biri hâline geldi. Sizce bunu başarmasında hangi uygulamaları etkili olmuştur? Bir tarihçi gibi düşünerek örneklerle açıklayınız.

.....

.....

.....

Geri bildirimden sonra geliştirdiğim cevabım:

.....

.....

.....

.....

.....

ÖZ DEĞERLENDİRME

Bu form Beylikten Cihan Devletine Giden Yol Çalışma Kâğıdı ile ilgili kendinizi değerlendirmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Aşağıdaki formda verilen ifadeleri okuduktan sonra kendinize ilişkin düşüncelerinizi ifade etmek için "iyi, orta ve geliştirilebilir" seçeneklerinden birini işaretleyiniz.

Adı Soyadı: .....

Numara: .....

Sınıfı: .....

Tarih: .....

Ölçütler		Seçenekler		
		Evet	Kısmen	Hayır
1	Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesini sağlayan politikalar hakkında merak ettiği konuyu tanımlayabilirim.			
2	Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesini sağlayan politikalar hakkında verilen kaynaklara dayanarak sorular sorabilirim.			
3	Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesini sağlayan politikalar hakkında verilen kaynaklardan ve farklı kaynaklardan bilgi toplayabilirim.			
4	Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesini sağlayan politikalar hakkında topladığım bilgilerin doğru olup olmadığını değerlendirebilirim.			
5	Edindiğim ve topladığım bilgilerden hareketle Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesini sağlayan politikalar hakkında çıkarım yapabilirim.			

EK-2 CEVAP ANAHTARI / KABUL ÖLÇÜTLERİ

Bilgilerimi Denetliyorum görevi için kabul ölçütü: Öğrenci bir bilgiyi ders kitabı ile ikinci bir güvenilir kaynak üzerinden karşılaştırır; kaynaklar arasındaki uyumu belirtir ve doğruluk/güvenilirlik kararını kaynak niteliği, bilgi tutarlılığı veya güncellik gibi uygun bir gerekçeyle açıklar.

Kullanım: Aşağıdaki cevaplar örnek ve kabul ölçütü niteliğindedir. Öğrencinin görev bağlamıyla uyumlu, anlamca doğru ve gerekçelendirilebilir farklı ifadeleri de kabul edilir.

1.

Uygulanan Politikalarla İlgili Merak Ettiğim Soru 1: Osmanlı Devleti'nin büyümesinde iskân politikasının nasıl bir etkisi olmuştur?

Uygulanan Politikalarla İlgili Merak Ettiğim Soru 2: Osmanlı Devleti istimâlet politikasını uygulamasa cihan devleti olması yolunda hangi sorunlarla karşılaşabiliriz?

Uygulanan Politikalarla İlgili Merak Ettiğim Soru 3: Gaza ve cihat anlayışının Osmanlı Devleti'nin yaptığı fetihlerde rolü nedir?

Uygulanan Politikalarla İlgili Merak Ettiğim Sorunun Cevabı 1: Osmanlı Devleti'nin fethettiği topraklarda kalıcı olmasını, üretimde sürekliliği sağladığı için ekonomik olarak güçlenmesini ortam hazırlamıştır. Bu durum Osmanlı Devleti'nin cihan devleti olmasında olumlu katkılar sağlamıştır.

Uygulanan Politikalarla İlgili Merak Ettiğim Sorunun Cevabı 2: Osmanlı Devleti istimâlet politikasını uygulamasaydı, fethettiği topraklardaki farklı inanca sahip halklar devlete bağlılık duymaz ve sorunlar çıkarabilirdi. Devlet yeni fetihlere odaklanmak yerine sürekli bu sorunlarla uğraşmaktan sınırlarını genişletemez ve üç kıtaya yayılan kalıcı bir cihan devleti kurması mümkün olmazdı.

Uygulanan Politikalarla İlgili Merak Ettiğim Sorunun Cevabı 3: Gaza ve cihat anlayışı, İslamiyet'i korumak ve yaymak amacıyla Müslüman olmayanlara karşı yapılan savaşları ifade eder. Bu anlayış Osmanlı Devleti'nin sınırlarını genellikle batı yönünde Hristiyan devletler üzerine fetihler yapmasına ve diğer Türk beylikleriyle savaşmaktan kaçınmıştır.

2.

Ne?

- **Soru:** Osmanlı Devleti'nin fethedilen yerlerde düzeni sağlamak için iskân ile birlikte uyguladığı bu politika nedir?
- **Cevap:** İstimâlet politikasıdır.

Neden?

- Osmanlı Devleti'nin fethettiği İstimâlet politikasını neden uygulamıştır?
- Osmanlı Devleti'nin fethettiği topraklarda kalıcı olmak için uygulamıştır.

Nerede?

- **Soru:** İstimâlet politikası nerede hayata geçirilmiştir?
- **Cevap:** Fethettiği yerlerde (topraklarda) uygulanmıştır.

Ne Zaman?

- **Soru:** İstimâlet politikası ne zaman uygulanmıştır?
- **Cevap:** Fetihlerden sonra uygulanmıştır.

Nasıl?

- **Soru:** Osmanlı yöneticileri istimâlet politikasını nasıl uygulamıştır?
- **Cevap:** Gayrimüslim halka ılımlı ve anlayışlı davranarak; onların dinî inançlarına, can ve mal güvenliklerine, farklı din ve kültürlerine saygı göstererek uygulamıştır.

Kim?

- **Soru**: İstimâlet politikasını uygulayan kimdir?
- **Cevap:** Osmanlı Devleti ve yöneticileri tarafından, fethedilen bölgelerdeki gayrimüslim halka uygulanmıştır.

3.

Osmanlı Devleti'nin Cihan Devleti Olmasında Etkili Olan Politikalar Çalışma Kâğıdı	
İskân Politikası	**Gaza ve Cihat Politikası**
Osmanlı Devleti'nin Rumeli'de fethettiği yeni yerlere Anadolu'daki göçebe Türkmenleri planlı bir şekilde yerleştirmesidir. Bu politika sayesinde fethedilen bölgelerin hızla Türkleşmesi ve İslamlaşması sağlanmıştır. Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'daki hâkimiyeti kalıcı hâle gelmiştir. Halkın devlete olan bağlılığı artmıştır.	İslamiyet'i korumak, yüceltmek ve yaymak amacıyla Müslüman olmayan devletlere karşı yapılan savaşlardır. Osmanlı Devleti bu politika ile hareket ederek yönünü hep batıya, yani Hristiyan devletlere çevirmiş, bu politika sayesinde devletin sınırları batı yönünde hızla genişlemiştir.

Fetih Politikası	İstimâlet Politikası
Osmanlı Devleti'nin sınırlarını genişletmek, güçlenmek ve yeni topraklar kazanmak amacıyla düzenli ve planlı askerî seferler düzenlemesi olarak nitelendirilebilir. Osmanlı padişahlarının cihan devleti olma yolunda başarı ile uyguladığı bu politika Osmanlı Devleti'ni küçük bir uç beyliğinden üç kıtaya hükmeden büyük bir cihan devletine dönüşmüştür.	Osmanlı Devleti'nin fethettiği yerlerdeki farklı din, dil ve kültüre sahip insanlara adaletli, anlayışlı ve ılımlı şekilde davranma politikasıdır. Devlet, bölge halkının inançlarına veya kültürlerine karışmamış, onların can ve mal güvenliğini sağlayarak vergilerini hafifletmiştir. Bu anlayışlı yaklaşım sayesinde yerel halk Osmanlı Devleti'nin yönetimine bağlanmış ve yüzyıllarca huzur ve barış içinde yaşamıştır.

a) İskan Politikası (3,8,11)

b)

- Fethedilen yerlerin Türkleşmesini ve İslamlaşmasını sağlamıştır.
- Tarımsal üretimi arttırmıştır. (Üretimi arttırmak)
- Fethedilen topraklarda kalıcı olmayı sağlamıştır.
- Vergi gelirlerini artırmıştır.
- Ordunun asker ihtiyacını karşılamıştır.
- Fethedilen yerlerde güvenliği sağlamıştır.

NOT: Öğrencilerin bu bağlamda yazdığı benzer cevaplar doğru kabul edilecektir.

B. a) İstimalet Politikası (2,6,9)

b)

- Fetihlerin kalıcı olmasını sağlamıştır.
- Fethedilen toprakların huzurlu olmasına katkı sağlamıştır.
- Fethedilen yerlerde güvenli(asayiş) olmasını sağlamıştır.
- Halkın devlete bağlı olmasına zemin hazırlamıştır.
- Osmanlı Devleti'nin fethedilen topraklarda yönetimini kolaylaştırmıştır.
- **NOT:** Öğrencilerin bu bağlamda yazdığı benzer cevaplar doğru kabul edilecektir.

C. a) Fetih Politikası (4,5,10)

b)

- Devletin kalıcılığını arttırmıştır.
- Devletin sınırlarının genişlemesini sağlamıştır.
- Yeni yerlerin fethedilmesine ortam hazırlamıştır.
- Devletin hakimiyet alanının gelişmesini sağlamıştır.
- İslamiyet'in ve Türk kültürünün yayılmasını sağlamıştır.
- Devletin askeri, siyasi, ekonomik yönden güvenliğini sağlamıştır.

NOT: Öğrencilerin bu bağlamda yazdığı benzer cevaplar doğru kabul edilecektir.

Ç. a) Gaza ve Cihat Politikası (1,7,12)

b)

- İslâmiyet'in yayılmasında etkili olmuştur.
- Devletin sınırlarının genişlemesini sağlamıştır.
- Devletin kısa sürede büyümesine katkı sağlamıştır.
- Osmanlı Devleti'nin İslam dünyasında saygınlığını arttırmıştır.
- İnsan gücü ve orduya asker kaynağı bulunmasında etkili olmuştur.
- Müslüman devlet ve beyliklerin Osmanlı Devleti'ni desteklemesini sağlamıştır.

NOT: Öğrencilerin bu bağlamda yazdığı benzer cevaplar doğru kabul edilecektir.

EK-3 ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Kullanım: Her ölçütte öğrencinin çalışma kâğıdında ortaya koyduğu performansı en iyi açıklayan düzey seçilir. Başlangıç sınırlı fakat değerlendirilebilir performansı; 0 – Performans Gözlenmedi ise ölçüte ilişkin değerlendirilebilir kanıt bulunmamasını gösterir.

Değerlendirme Ölçütü	3 – Yetkin	2 – Gelişmekte	1 – Başlangıç	0 – Performans Gözlenmedi
Merak ettiği konuyu tanımlama	Haritalardan hareketle politikalara ilişkin merak ettiği konuyu açık ve sınırlandırılmış bir soruyla tanımlar; soruya ulaştığı cevabı konu ile ilişkilendirir.	Politikalara ilişkin uygun bir merak sorusu yazar ve cevaplar; soru veya cevapta sınırlı açıklık eksikliği vardır.	Politikalarla ilgili temel bir merak ifadesi oluşturur; bunu açık bir soruya dönüştürmek veya cevapla ilişkilendirmek için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Politikalara ilişkin değerlendirilebilir bir merak sorusu/konusu ortaya koymaz.
Kaynağa dayanarak soru sorma	İstimâlet politikası metnine dayanarak 5N1K sorularını metindeki bilgi ve politika amacıyla uyumlu biçimde oluşturur ve cevaplar.	5N1K sorularını genel olarak metne uygun oluşturur; bir iki soruda ifade veya cevap eksikliği bulunur.	Metinden hareketle bazı uygun sorular oluşturur; 5N1K yapısını tamamlamak için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Metne dayalı değerlendirilebilir 5N1K sorusu oluşturmaz.
Kaynaklardan bilgi toplama	İskân, istimâlet, fetih ve gaza-cihat politikaları hakkında kaynaklardan gerekli bilgileri toplar; politika özellikleri ve katkılarını doğru biçimde çalışma kâğıdına aktarır.	Dört politika hakkında temel bilgileri toplar; politika özelliklerinden veya katkılardan bazılarında sınırlı eksiklik vardır.	En az iki politika hakkında ilgili bilgi toplar; bilgileri uygun başlıklara yerleştirmek için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Politikalar hakkında değerlendirilebilir kaynak bilgisi toplamaz.
Bilgilerin doğruluğunu değerlendirme	Seçtiği bilgiyi ders kitabı ve ikinci güvenilir kaynakta karşılaştırır; kaynaklar arasındaki uyumu belirtir ve doğruluk/güvenilirlik kararını uygun bir gerekçeyle açıklar.	Bilgiyi iki kaynakta karşılaştırır ve bir doğruluk kararı verir; gerekçesi sınırlıdır.	İki kaynağa başvurur ancak karşılaştırma veya güvenilirlik gerekçesini oluşturmak için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Bilginin doğruluğunu değerlendirmeye ilişkin karşılaştırılabilir kaynak kanıtı sunmaz.
Politikalar hakkında çıkarım yapma	Politika örneklerini doğru sınıflandırır; iskân, istimâlet, fetih ve gaza-cihat politikalarının cihan devleti olma sürecine katkılarını örneklerle ilişkilendirerek tutarlı bir çıkarım yapar.	Politikaları genel olarak doğru sınıflandırır ve katkılarını açıklar; çıkarımında bazı ilişkiler sınırlı kalır.	Bazı politikaları doğru sınıflandırır ve temel bir katkı ilişkisi kurar; çıkarımını geliştirmek için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Politikalar ile cihan devleti olma süreci arasında değerlendirilebilir bir çıkarım kurmaz.

Toplam Puan	..... / 15
Genel Düzey	Yetkin / Gelişmekte / Başlangıç / Performans Gözlenmedi
Önerilen Puan Aralıkları	13–15 Yetkin | 8–12 Gelişmekte | 1–7 Başlangıç | 0 Performans Gözlenmedi
Kullanım Notu	Toplam puan genel düzeyi özetler. Öğretimsel kararlar verilirken öğrencinin ölçüt bazındaki performans profili esas alınır; bir ölçütteki 0 puan tek başına genel düzeyi "Performans Gözlenmedi" yapmaz.

SOSYAL BİLGİLER / 7. SINIF

5. ETKİNLİK

Öğrenme Alanı / Tema	Ortak Mirasımız
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	SB.7.3.2. Değişen dünya dengeleri karşısında Osmanlı Devleti'nin uyguladığı yenilikleri neden ve sonuçlarıyla yorumlayabilme *a) Değişen dünya dengeleri karşısında Osmanlı Devleti'nin uyguladığı yeniliklerin nedenlerini inceler.* *b) Değişen dünya dengeleri karşısında Osmanlı Devleti'nin uyguladığı yeniliklerin etkilediği unsurları inceler.* *c) Değişen dünya dengeleri karşısında Osmanlı Devleti'nin uyguladığı yeniliklerin etkilerini sorgular.* *ç) Değişen dünya dengeleri karşısında Osmanlı Devleti'nin uyguladığı yeniliklerin neden ve sonuçlarını elde ettiği bilgilere dayanarak ifade eder.*

Etkinlik Adı: Avrupa'daki Gelişmelerin Osmanlı Devleti'ne Yansımaları

Süre: 40 Dakika

Kullanılacak Materyaller

Çalışma Kâğıdı (Ek-1)

Ölçme ve Değerlendirme Araçları

Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri (Ek-2), Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Ek-3)

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları

1. Etkinliğin amacı ve Ek-3'te yer alan başarı ölçütleri uygulama öncesinde öğrencilerle paylaşılır; düzeylerin ne anlama geldiği açıklanır.
2. Çalışma Kâğıdı (Ek-1) öğrencilere dağıtılır ve yönergeyi dikkatlice okumaları istenir. Avrupa'da meydana gelen gelişmelerden sonra Osmanlı Devleti'nde yapılan yenilik hareketlerinin nedenleri, etkilediği alanlar ve sonuçları üzerinde çalışılacağı belirtilir.
3. Tablodaki ilk satır olan "1727 Yılında Matbaa Kuruldu" örneği sınıfça incelenerek neden-sonuç ilişkisinin nasıl kurulacağı açıklanır. Öğrencilerden Görev 1'deki diğer yeniliklere ilişkin boş alanları verilen örneğe uygun biçimde tamamlamaları istenir.

4. Öğrencilerden Görev 2'de verilen dört metni dikkatlice okumaları ve metinlerdeki bilgilerden hareketle yeniliğin adını, yapılma nedenini ve etkilerini tabloya yazmaları istenir.
5. Çalışmalar sırasında öğrencilerin çalışma kâğıdındaki örneğe ve verilen metinlere yeniden başvurmalarına olanak sağlanır. Cevabı doğrudan vermek yerine "Bu yeniliği gerekli kılan durum neydi?", "Bu yenilik hangi alanları etkiledi?", "Ortaya çıkan sonuç ne oldu?" gibi sorularla neden-sonuç ilişkisini kurmaları desteklenir.
6. Öğrenci çalışmaları Ek-2'deki Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri ve Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı kullanılarak değerlendirilir.
7. Değerlendirme sonrasında öğrencilere güçlü yönünü, geliştirmesi gereken noktayı ve uygulanabilir bir sonraki adımı içeren göreve özgü geri bildirim verilir.
8. Öğrencilerin çalışma kâğıdındaki bir neden-sonuç açıklamasını geri bildirim doğrultusunda yeniden düzenlemelerine fırsat tanınır.
9. Destekleme ve zenginleştirme uygulamalarına Ek-3'teki ölçüt profili dikkate alınarak karar verilir.

Geri Bildirim ve Yönlendirme

Geri bildirim, hazır cümlelerin öğrenciye aynen verilmesi biçiminde kullanılmaz; öğrencinin çalışma kâğıdındaki kanıtlara göre uyarlanır. Her geri bildirim üç öğe içerir: güçlü yön ve buna ilişkin kanıt, gelişim ihtiyacı ve gelişimi desteklemeye yönelik somut bir öneri.

Düzey	Göreve özgü geri bildirim örneği
Yetkin	Yeniliklerin yapılma nedenlerini, etkilediği alanları ve sonuçlarını birbirine bağlayarak açıklamışsın. Özellikle metindeki bilgileri neden-sonuç ilişkisi içinde kullanman çalışmanı güçlendirmiş. Bir sonraki adımda seçtiğin bir yeniliğin kısa ve uzun vadeli etkilerini ayırarak yorumunu daha da derinleştirebilirsin.
Gelişmekte	Yeniliklerin nedenlerini ve etkilerini genel olarak doğru belirlemişsin. Bazı satırlarda yeniliğin nedenini doğrudan sonucu ile karıştırdığın görülüyor. Bir açıklamanı "Bu yenilik ... nedeniyle yapıldı; bunun sonucunda ... oldu." kalıbıyla yeniden kurman ilişkiyi daha görünür hâle getirebilir.
Başlangıç	Çalışmanda yeniliklerden bazılarını ilgili alanlarla ilişkilendirebilmişsin. Neden ile sonucu ayırırken desteğe ihtiyaç duyuyorsun. Önce metinde "neden yapıldı?" sorusunun cevabını, ardından "ne değişti?" sorusunun cevabını işaretleyip bir satırı yeniden tamamlamayı deneyebilirsin.

Performans Gözlenmedi	Değerlendirme ölçütlerine ilişkin yeterli çalışma kanıtı oluşmamış. Görevin anlaşılıp anlaşılmadığı kısa bir soruyla kontrol edildikten sonra örnek satır üzerinden bir yeniliğin nedenini ve bir sonucunu birlikte belirleyerek çalışmaya yeniden başlanabilir.

Yönlendirme: Eksik ve yanlış öğrenmeler için; öğrencilerin Görev 1 ve Görev 2'de yaptıkları ortak hatalar belirlendikten sonra neden, etkilenen alan ve sonuç kavramları kısa örnekler üzerinden yeniden karşılaştırılabilir. Gerektiğinde bir yenilik için "neden - yenilik - etkilenen alan - sonuç" sıralamasını gösteren basit bir şema kullanılabilir.

Farklılaştırma

Destekleme

- "Yeniliğin Meydana Getirdiği Etkiler" kısmı çoktan seçmeli veya kelime eşleştirme şeklinde yapılandırılabilir; yeniliklere ait görseller (matbaa, fabrika, Meclis-i Mebusan, Yeniçeri Ocağı, vapur vb.) kullanılarak kavramların görsellerle ilişkilendirilmesi sağlanabilir.
- Yanıta yönlendiren anahtar kelimeler, cümle başlama kalıpları (örneğin "... nedeniyle bu yenilik yapılmıştır.", "Bu durum en çok ... alanını etkilemiştir.") veya ipucu kelime havuzu sunulabilir.
- Metinlerin veya ilgili tarihî olayların kısa özet animasyonları/ses kayıtlarından yararlanılabilir.

Zenginleştirme

- Öğrencilerden "Eğer Osmanlı Devleti Sanayi İnkılabı'nı zamanında yakalayabilseydi, bugün çevremizde veya ülkemizde nelerin farklı olabileceğine?" dair kısa bir fikir yazısı yazmaları veya "Ben hükümdar olsaydım yapacağım yenilikler" başlıklı bir rapor hazırlamaları istenebilir.
- Öğrencilerden matbaanın kurulduğu dönemde yaşayan bir hattatın veya Sanayi İnkılabı sonrası ucuz Avrupa malları karşısında zorlanan bir Osmanlı lonca esnafının gözünden dönemin şartlarını, hislerini ve karşılaştığı zorlukları anlatan bir mektup ya da günlük sayfası kaleme almaları istenebilir.
- Öğrencilere 1876'da Meşrutiyet'in ilanı veya 1727'de İbrahim Müteferrika Matbaası'nın açılışı gibi bir dönüm noktası seçtirilerek dönemin ruhunu, halkın ve idarecilerin tepkilerini yansıtan tarihî gazete ön sayfası tasarlatılabilir.

EK-1 ÇALIŞMA KÂĞIDI

Görev 1

Avrupa merkezli gelişmelerden Avrupa'nın Sömürgecilik Faaliyetleri, Rönesans, Reform, Aydınlanma Çağı, Sanayi İnkılabı ve Fransız İhtilali ile bu gelişmelere bağlı olarak Osmanlı Devleti'nde bazı yenilikler yapılmıştır. Bu yeniliklere ait verilen tabloyu örnekteki gibi doldurunuz.

Osmanlı Devleti'nde Meydana Gelen Yenilik	Değişen Dünya Dengeleri Karşısında Yeniliğin Yapılma Nedeni	Yeniliğin Etkilediği Alanlar (Birden fazla alan yazabilirsiniz.)	Yeniliğin Meydana Getirdiği Etkiler
1727 yılında matbaa kuruldu.	Yazma eserlerin elle çoğaltılmasının yavaş olması ve bu yüzden eserlere ulaşmanın zor olması	Eğitim Kültür	Kitaplar daha hızlı ve daha fazla sayıda basılmaya başlandı. Kitapların maliyeti azaldığı için bilgiye ulaşmak kolaylaştı. Bu durum kültürel hayatı canlandırdı. Kitapları elle yazarak geçimini sağlayan hattatlar olumsuz etkilendi. Onların işsiz kalmaması için matbaada dinî kitapların basılması yasaklandı.
Ticari Ayrıcalıkların Verilmesi (Kapitülasyonlar)			
Tanzimat ve Islahat Fermanı' nda gayrimüslimler lehine iyileştirmeler yapılması			
Tekstil, cam, deri, kâğıt gibi fabrikalar kuruldu.			
1876'da Meşrutiyet ilan edildi.			
Yeniçeri Ocağının Kaldırılması			

Görev 2

Aşağıda verilen metinleri inceleyiniz. Metinlerde yer alan bilgileri kullanarak tabloyu doldurunuz.

Nizam-ı Cedit Ordusu

Osmanlı Devleti'nin modernleşme döneminde askerî alanda adım atmak amacıyla kurulan Nizam-ı Cedit Ordusu, Yeniçeri Ocağı'nın disiplinsizliği ve alınan yenilgiler nedeniyle III. Selim tarafından Avrupa tarzında kurulmuştur. Avrupalı uzmanlar eşliğinde modern silahlarla eğitilen bu yeni ordu, Mısır'da Napolyon'un güçlü Fransız kuvvetlerini yenerek büyük bir başarı kazanmıştır.

Şirket-i Hayriye

Şehir içi ulaşımı rahatlatmak için kurulan Şirket-i Hayriye, İstanbul nüfusunun artması ve Boğaz'ın iki yakası arasındaki ulaşımın yetersiz kalması sebebiyle 1851'de hayata geçirilmiştir. İngiltere'den getirilen modern buharlı yolcu vapurlarıyla Boğaz'da düzenli seferler başlatan bu ilk anonim şirket, halka hızlı ve güvenli seyahat imkânı sunarak Boğaz köylerinin gelişmesini sağlamış ve bugünkü Şehir Hatları'nın temelini atmıştır.

Bakırköy Bez Fabrikası

Ekonomik bağımsızlığı güçlendirmeyi hedefleyen Bakırköy Bez Fabrikası, Avrupa'daki Sanayi İnkılabı sonrası yerli esnafın yabancı mallarla rekabet edememesi üzerine pamuklu dokuma ihtiyacını karşılamak için 1850'de açılmıştır. Buhar gücüyle çalışan bu tesiste kaliteli kumaşlar üretilerek Osmanlı ordusunun üniforma ihtiyacı yerli imkânlarla karşılanmış, böylece dışa bağımlılık azaltılmıştır.

Sanayi-i Nefise Mektebi

Eğitimde ve sanatta çağdaşlaşmayı amaçlayan Sanayi-i Nefise Mektebi, Osmanlı Devleti'nin modernleşme sürecinde batı tarzı resim, heykel ve mimarlık gibi güzel sanatlar alanında eğitim verecek bir kuruma ihtiyaç duyulması üzerine 1882 yılında kurulmuştur. Osman Hamdi Bey'in öncülüğünde açılan bu okulda öğrencilere modern sanat teknikleri öğretilerek ülkenin ilk yerli sanatçılarının ve mimarlarının yetişmesi sağlanmıştır.

Yeniliğin Alanı	Yeniliğin Adı	Yeniliğin Yapılma Nedeni	Yeniliğin Etkileri
Askerî			
Sosyal			
Kültürel			
Ekonomik			

Geri bildirim sonrası düzenlediğim açıklama: .....

.....

.....

.....

EK-2: CEVAP ANAHTARI / KABUL ÖLÇÜTLERİ

Görev 1

Osmanlı Devleti'nde Meydana Gelen Yenilik	Değişen Dünya Dengeleri Karşısında Yeniliğin Yapılma Nedeni	Yeniliğin Etkilediği Alanlar (Birden fazla alan yazabilirsiniz.)	Yeniliğin Meydana Getirdiği Etkiler
1727 yılında matbaa kuruldu.	Yazma eserlerin elle çoğaltılmasının yavaş olması ve bu yüzden eserlere ulaşmanın zor olması	Eğitim Kültür	Kitaplar daha hızlı ve daha fazla sayıda basılmaya başlandı. Kitapların maliyeti azaldığı için bilgiye ulaşmak kolaylaştı. Bu durum kültürel hayatı canlandırdı. Kitapları elle yazarak geçimini sağlayan hattatlar olumsuz etkilendi. Onların işsiz kalmaması için matbaada dinî kitapların basılması yasaklandı.
Ticari Ayrıcalıkların Verilmesi (Kapitülasyonlar)	Avrupa'nın sömürgecilik faaliyetleri ile Akdeniz limanlarının önem kaybetmesi üzerine Osmanlı Devleti'nin ticareti canlandırmak istemesi.	Ekonomi	İlk başlarda ticareti canlandırması; Sanayi İnkılabı sonrasında Osmanlı ülkesinin Avrupa'nın açık pazarı hâline gelmesi; yerli esnafın rekabette zorlanması ve gümrük gelirlerinin azalması.
Tanzimat ve Islahat Fermanı' nda gayrimüslimler lehine iyileştirmeler yapılması	Fransız İhtilali'nin yaydığı milliyetçilik akımının etkisiyle azınlık isyanlarını önlemek ve Avrupalı devletlerin müdahalesini azaltmak.	Hukuk, Siyasi	Kanun üstünlüğü ve eşitlik yönünde düzenlemeler yapılması; Avrupalı devletlerin müdahalelerinin tamamen engellenememesi.
Tekstil, cam, deri, kâğıt gibi fabrikalar kuruldu.	Sanayi İnkılabı ve seri üretim karşısında Osmanlı el tezgâhlarının rekabet edemez hâle gelmesi; yerli sanayiyi koruma düşüncesi.	Ekonomi, Sanayi	Sermaye, nitelikli iş gücü ve teknoloji yetersizliği nedeniyle fabrikaların uzun ömürlü olamaması; ekonomik dışa bağımlılığın sürmesi.

1876'da Meşrutiyet ilan edildi.	Fransız İhtilali'nin etkisiyle gelişen fikirler; mutlakiyet yönetimini değiştirerek azınlıkları yönetime katma ve devleti dağılmaktan kurtarma düşüncesi.	Yönetim	Kanun-i Esasi ile anayasal düzene geçiş; halkın meclis ve seçimler aracılığıyla yönetime katılması.
Yeniçeri Ocağının Kaldırılması	Avrupa tarzı askerî yeniliklere karşı çıkan, disiplinsizliği ve isyanlarıyla devlet güvenliğini tehdit eden ocağın işlevini yitirmesi.	Askerî	II. Mahmud'un otoritesinin güçlenmesi; yeniliklerin önündeki önemli bir engelin kalkması; Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye ordusunun kurulması.

Kabul ölçütü: Öğrencinin aynı tarihsel ilişkiyi farklı fakat anlamca doğru ifadelerle açıklaması kabul edilir. Değerlendirmede yalnız ezberlenmiş ifade değil, yenilik-neden-etkilenen alan-etki ilişkisinin tutarlı kurulması esas alınır.

Yeniliğin Alanı	Yeniliğin Adı	Yeniliğin Yapılma Nedeni	Yeniliğin Etkileri
Askerî	Nizam-ı Cedit Ordusu	Yeniçeri Ocağı'nın disiplinsizliği ve alınan yenilgiler nedeniyle askerî alanda modernleşme.	Mısır'da Napolyon'un güçlü Fransız kuvvetlerine karşı başarı kazanması.
Sosyal	Şirket-i Hayriye	İstanbul nüfusunun artması ve Boğaz'ın iki yakası arasındaki ulaşımın yetersiz kalması.	Hızlı ve güvenli ulaşım sağlanması; Boğaz köylerinin gelişmesi ve Şehir Hatları'nın temelinin oluşması.
Kültürel	Sanayi-i Nefise Mektebi	Batı tarzı resim, heykel ve mimarlık alanlarında eğitim verecek kuruma ihtiyaç duyulması.	Modern sanat tekniklerinin öğretilmesi; yerli sanatçı ve mimarların yetişmesi.
Ekonomik	Bakırköy Bez Fabrikası	Sanayi İnkılabı sonrasında yerli esnafın yabancı mallarla rekabet edememesi ve pamuklu dokuma ihtiyacının yerli üretimle karşılanmak istenmesi.	Kumaş üretimiyle ordunun üniforma ihtiyacının yerli imkânlarla karşılanması ve dışa bağımlılığın azaltılması.

Kabul ölçütü: Metinlerdeki bilgilere dayanarak aynı anlamı taşıyan, tarihsel bağlamla uyumlu alternatif ifadeler doğru kabul edilir.

EK-3 ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Kullanım: Öğrencinin Ek-1'deki çalışmaları her ölçüt için ayrı değerlendirilir. Düzeyler birbirinin toplamı değil, aynı ölçütün farklı nitelikteki performans görünümleridir. "0 - Performans Gözlenmedi", ilgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir kanıt bulunmadığında kullanılır.

Değerlendirme Ölçütü	3 - Yetkin	2 - Gelişmekte	1 - Başlangıç	0 - Performans Gözlenmedi
Yeniliklerin nedenlerini inceleme	Yeniliklerin yapılma nedenlerini verilen örnek ve metinlerdeki bilgilere dayanarak doğru belirler; yeniliği ortaya çıkaran iç veya dış durumla açık bir bağ kurar.	Yeniliğin yapılma nedenini genel olarak doğru belirler; neden ile yenilik arasındaki bağda sınırlı bir eksiklik bulunur.	Yeniliğin yapılma nedeni hakkında anlamlı bir ifade yazar; neden ile yeniliği ilişkilendirmek için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Yeniliğin yapılma nedenine ilişkin değerlendirilebilir bir açıklama bulunmaz.
Yeniliklerin etkilediği unsurları inceleme	Yeniliklerin etkilediği askerî, sosyal, kültürel, ekonomik, hukuki veya yönetimsel alanları yeniliğin niteliğine uygun biçimde belirler ve gerektiğinde birden fazla alanı ilişkilendirir.	Yeniliğin etkilediği temel alanı doğru belirler; birden fazla alan söz konusu olduğunda bağlantılardan biri eksik kalabilir.	Yeniliği uygun bir alanla sınırlı biçimde ilişkilendirir; alanı seçme veya gerekçelendirmede yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Yeniliğin etkilediği alana ilişkin değerlendirilebilir bir belirleme bulunmaz.
Yeniliklerin etkilerini sorgulama	Yeniliğin ortaya çıkardığı sonuçları verilen bilgilere dayanarak inceler; olumlu ve/veya olumsuz etkileri tarihsel bağlamla tutarlı biçimde sorgular.	Yeniliğin temel etkisini doğru açıklar; sonuçların kapsamını veya olumlu/olumsuz yönlerinden birini sınırlı ele alır.	Yeniliğin bir etkisini ifade eder; bunun yenilikle nasıl ilişkili olduğunu açıklamak için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Yeniliğin etkilerine ilişkin değerlendirilebilir bir açıklama bulunmaz.
Neden ve sonuçları elde edilen bilgilere dayanarak ifade etme	Bir yeniliğin yapılma nedenini, etkilediği alanı ve ortaya çıkan sonucu metin veya tablodaki bilgilere dayanarak kendi cümleleriyle tutarlı bir neden-sonuç zinciri içinde ifade eder.	Neden ve sonucu aynı açıklamada ilişkilendirir; zincirdeki bir bağlantı kısa veya ayrıntısız kalır.	Neden ya da sonuçtan birini doğru ifade eder; iki bilgiyi tek bir neden-sonuç açıklamasında birleştirmek için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Neden-sonuç ilişkisine ilişkin değerlendirilebilir bir açıklama bulunmaz.

Toplam Puan	..... / 12
Genel Düzey	.....
Önerilen Puan Aralıkları	10-12 Yetkin | 6-9 Gelişmekte | 1-5 Başlangıç | 0 Performans Gözlenmedi
Kullanım Notu	Genel düzey, ölçüt puanlarının toplamından yararlanılarak raporlanabilir; ancak biçimlendirici geri bildirim öğrencinin her ölçütteki ayrı performans profiline göre verilmelidir. 0 genel düzeyi yalnızca bütün ölçütlerde değerlendirilebilir performans kanıtı bulunmadığında kullanılır.

SOSYAL BİLGİLER / **7. SINIF**

6. ETKİNLİK

Öğrenme Alanı / Tema	Yaşayan Demokrasimiz
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	SB.7.4.1. Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerini özetleyebilme *a) Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerini çözümler.* *b) Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerini sınıflandırır.* *c) Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerini yorumlar.*

Etkinlik Adı: Cumhuriyetin Yapı Taşları

Süre: 40 Dakika

Kullanılacak Materyaller

Çalışma Kâğıdı (Ek-1)

Ölçme ve Değerlendirme Araçları

Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri (Ek-2), Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Ek-3)

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları

1. Etkinliğin amacı ve Ek-3'te yer alan başarı ölçütleri uygulama öncesinde öğrencilerle paylaşılır; düzeylerin ne anlama geldiği açıklanır.
2. Çalışma Kâğıdından (Ek-1) öğrenci sayısı kadar çıktı alınır ve öğrencilere dağıtılır.
3. Dersin başında "Cumhuriyetin Yapı Taşları" etkinliğinde Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerinin günlük yaşamdaki yansımalarının bir hikâye üzerinden inceleneceği, örneklerin belirleneceği ve hizmetlerin topluma katkısının yorumlanacağı açıklanır.
4. Öğrencilerin Gülşah'ın bir gününü anlatan hikâyeyi dikkatlice okumaları ve çalışma kâğıdındaki soruları sırasıyla tamamlamaları istenir.
5. Birinci soruda hikâyedeki ipuçlarından yararlanılarak dört temel niteliğe ait birer örnek bulunması ve tabloya yazılması istenir.
6. İkinci soruda hikâyedeki uygulamalardan ikisi seçilerek bu uygulamaların vatandaşların devlete duyduğu güveni nasıl etkilediğinin ve toplum hayatına katkısının açıklanması istenir.
7. Üçüncü soruda hizmet kartları incelenir; kartların ilgili temel nitelikle eşleştirilmesi ve her hizmetin topluma katkısının açıklanması beklenir.

8. Dördüncü soruda Türkiye Cumhuriyeti'nin demokratik, sosyal, laik ve hukuk devleti niteliklerinin en fazla üç cümlede, aralarındaki ilişki de dikkate alınarak özetlenmesi istenir.
9. Öğrencilere görevleri tamamlamaları için yeterli süre verilir.
10. Öğrenci çalışmaları Ek-2'deki Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri ve Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı kullanılarak değerlendirilir.
11. Değerlendirme sonrasında öğrencilere güçlü yönünü, geliştirmesi gereken noktayı ve uygulanabilir bir sonraki adımı içeren göreve özgü geri bildirim verilir.
12. Öğrencilerin bir açıklamasını geri bildirim doğrultusunda yeniden düzenlemelerine fırsat tanınır.
13. Destekleme ve zenginleştirme uygulamalarına Ek-3'teki ölçüt profili dikkate alınarak karar verilir.

Geri Bildirim ve Yönlendirme

Geri bildirim, hazır cümlelerin öğrenciye aynen verilmesi biçiminde kullanılmaz; öğrencinin çalışma kâğıdındaki kanıtlara göre uyarlanır. Her geri bildirim üç öğe içerir: güçlü yön ve buna ilişkin kanıt, gelişim ihtiyacı ve gelişimi desteklemeye yönelik somut bir öneri.

Düzey	Göreve özgü geri bildirim örneği
Yetkin	Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerini doğru örneklerle ilişkilendirmiş, hizmet kartlarını uygun biçimde sınıflandırmış ve niteliklerin toplum hayatına katkısını gerekçeleriyle açıklamışsın. Özetinde bu niteliklerin birbirini nasıl tamamladığını da açıkça göstermişsin. Bir sonraki çalışmanda aynı niteliklerin farklı günlük yaşam örneklerinde nasıl görünür olduğunu karşılaştırmayı deneyebilirsin.
Gelişmekte	Temel nitelikleri genel olarak doğru belirlemiş ve günlük yaşamla ilişkilendirmişsin. Bazı açıklamalarında hizmetin hangi niteliği yansıttığı ile topluma sağladığı katkı arasındaki bağ daha açık kurulabilir. Seçtiğin bir örneği "Bu uygulama hangi niteliği gösteriyor ve vatandaş için ne sağlıyor?" sorularıyla yeniden gözden geçirmen çalışmanı güçlendirebilir.
Başlangıç	Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerinden bazılarını günlük yaşam örnekleriyle ilişkilendirebilmişsin. Nitelikleri birbirinden ayırmak ve seçtiğin örneğin neden o niteliğe ait olduğunu açıklamak için desteğe ihtiyaç duyuyorsun. Bir hizmet kartını seçip niteliği ve topluma katkısını iki ayrı cümleyle yeniden açıklamayı deneyebilirsin.

Performans Gözlenmedi	Değerlendirme ölçütlerine ilişkin yeterli çalışma kanıtı oluşmadığı için performans gözlenememiştir. Görevin anlaşılıp anlaşılmadığı kısa bir soruyla kontrol edildikten sonra bir hizmet kartının hangi temel niteliği yansıttığını birlikte belirleyerek çalışmaya yeniden başlanabilir.

Yönlendirme: Temel nitelikleri birbirinden ayırmakta zorlanan öğrencilerle demokratik devlet, sosyal devlet, laik devlet ve hukuk devleti için birer günlük yaşam örneği birlikte incelenebilir. Öğrenciden örneği ilgili nitelikle eşleştirmesi ve "Bu uygulama vatandaşlara ne sağlar?" sorusuna kısa bir açıklama yazması istenebilir. Gerektiğinde MEB dijital içerikleri ve EBA platformunda Cumhuriyetin Temel Nitelikleri içeriğinden yararlanılabilir.

Farklılaştırma

Destekleme

- Anayasa'nın 2. maddesindeki nitelikleri (Demokratik, Laik, Sosyal, Hukuk Devleti) renk kodlarıyla kategorize etmesi istenebilir.
- Cumhuriyetin temel niteliklerinden biri hakkında bilgi toplaması istenebilir.

Zenginleştirme

- Öğrencilerden, halkı devletin temel nitelikleri ve sunduğu haklar konusunda bilinçlendirmek amacıyla dijital araçları kullanarak özgün afiş veya kamu spotu senaryosu hazırlamaları istenebilir.
- Anayasa'nın ilgili maddelerini araştırarak Cumhuriyetin temel niteliklerini kapsayan bir vatandaşlık sözlüğü oluşturması istenebilir.

EK-1 ÇALIŞMA KÂĞIDI

Öğrencinin Adı Soyadı: ..... Sınıfı: ..... Numarası: .....

Aşağıda, Türkiye Cumhuriyeti'nin anayasal özelliklerini ve bu özelliklerin günlük hayatımızdaki yansımalarını içeren bir örnek olay verilmiştir. Görseli ve görselde yer alan ifadeleri dikkatlice okuyarak soruları cevaplayınız.

1 Gülşah, sabah annesiyle birlikte okula gitmek için evden çıktı.

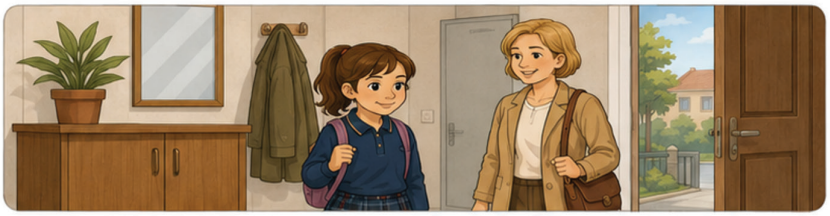

2 Okula vardığında sırasının üzerinde, tüm öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılan ders kitaplarını gördü. Öğretmeni, sınıftaki bütün öğrencilerin bu kitaplardan yararlanabileceğini söyledi.

3 Okul çıkışında Gülşah ve annesi, yeni aldıkları evle ilgili işlemleri tamamlamak için tapu müdürlüğüne gittiler. Görevli, gerekli belgeleri kontrol ederek işlemleri belirlenen kurallara göre yürüttü.

4 Gülşah, işlemler sırasında herkesin uyması gereken kurallar olduğunu ve kamu görevlilerinin de görevlerini bu kurallara göre yaptığını fark etti. Annesi, "Devlet kurumlarında yapılan işlemler belirli kurallara göre yürütülür. Bu kurallar, herkes için geçerlidir." dedi.

5 Tapu müdürlüğünden çıktıktan sonra Gülşah ve annesi, eve dönmeden önce mahalledeki sağlık merkezine uğradılar. Sağlık çalışanları, vatandaşlara inançları, düşünceleri veya yaşam biçimleri ne olursa olsun aynı şekilde hizmet veriyordu.

6 Akşam eve döndüklerinde Gülşah ve annesi, televizyonda yaklaşan seçimlerle ilgili bir haber izlediler. Haberde, vatandaşların oy kullanarak yöneticilerini belirleyeceği anlatılıyordu.

Soru 1: Hikâyeyi dikkatlice okuyunuz. Hikâyede Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerinin günlük yaşamdaki yansımalarını gösteren örnekleri bulunuz. Bulduğunuz her örneği, ilgili olduğu temel niteliğin karşısına yazınız.

Türkiye Cumhuriyeti'nin Nitelikleri	Günlük Yaşama Yansımaları
A) Demokratik Devlet	
B) Sosyal Devlet	
C) Laik Devlet	
D) Hukuk Devleti	

Soru 2: Hikâyede yer alan uygulamalardan iki tanesini seçiniz. Seçtiğiniz her uygulamanın vatandaşların devlete duyduğu güveni nasıl etkilediğini ve toplum hayatına nasıl katkı sağladığını açıklayarak yorumlayınız.

Seçtiğiniz Uygulama	Devlete Duyulan Güvene Etkisi	Toplum Hayatına Katkısı

Soru 3: Devletimiz, vatandaşların huzurunu, güvenliğini ve refahını sağlamak amacıyla farklı alanlarda çeşitli hizmetler sunar. Aşağıda, Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerinin günlük hayata yansımalarını gösteren dört farklı hizmet kartı verilmiştir.

Hizmet kartlarını dikkatlice okuyunuz. Her kartın, Türkiye Cumhuriyeti'nin hangi temel niteliğiyle ilişkili olduğunu belirleyiniz. Kartın numarasını, sayfanın altındaki ilgili temel niteliğin karşısına yazınız. Ardından, her bir hizmetin vatandaşlara ve topluma sağladığı katkıyı kendi cümlelerinizle açıklayınız.

Hizmet Kartları

KART NO: 1 – AFAD ve Sosyal Yardımlaşma Doğa kaynaklı afetlerde evsiz kalan vatandaşlara ücretsiz konteyner evler kurulması; sıcak yemek, kıyafet ve maddi destek sağlanması.	KART NO: 2 – E-Devlet Adalet Kapısı (UYAP) Vatandaşların adliyeye gitmeden genel ağ üzerinden dava süreçlerini şeffaf biçimde takip edebilmesi ve yasal haklarını arayabilmesi.
KART NO: 3 – TRT İnançlar ve Yaşamlar Belgeselleri Devletin resmî televizyon kanalında farklı dinî inanç gruplarının bayramlarına, kültürlerine ve ibadet ritüellerine eşit, tarafsız ve saygılı biçimde yer verilmesi.	KART NO: 4 – YSK Dijital Seçmen Sorgulama Vatandaşların seçim dönemlerinde hangi sandıkta ve okulda oy kullanacaklarını genel ağ üzerinden kolayca öğrenmesi ve seçime katılımın teşvik edilmesi.

Hizmet Kartları Sınıflandırma Panoları

A PANOSU: "Eşit Haklar ve Şeffaf Adalet" **Kart Numarası: .....**	Topluma sağladığı katkı:
B PANOSU: "Toplumsal Dayanışma ve Kardeşlik" **Kart Numarası: .....**	Topluma sağladığı katkı:
C PANOSU: "Millî İrade ve Katılımcı Yönetim" **Kart Numarası: .....**	Topluma sağladığı katkı:
D PANOSU: "İnançlara Saygı ve Toplumsal Hoşgörü" **Kart Numarası: .....**	Topluma sağladığı katkı:

Soru 4: Türkiye Cumhuriyeti'nin demokratik, sosyal, laik ve hukuk devleti niteliklerini en fazla üç cümlede özetleyiniz. Özetinizde dört niteliğe de yer veriniz, bu niteliklerin vatandaşlara ne sağladığını belirtiniz ve niteliklerin birbirini nasıl tamamladığını açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

Geri bildirimden sonra geliştirdiğim cevabım:

.....

.....

.....

EK-2 CEVAP ANAHTARI / KABUL ÖLÇÜTLERİ

Genel kabul ilkesi: Öğrenci cevaplarının aşağıdaki örneklerle birebir aynı olması beklenmez. Anlamca doğru, göreve uygun ve gerekçeli farklı ifadeler kabul edilir.

Soru 1 – Beklenen eşleştirmeler

- **A) Demokratik Devlet:** Teneffüste arkadaşlarının fikirlerini özgürce ifade edebilmesi ve birbirlerinin düşüncelerine saygı göstermesi; seçimlerde vatandaşların oy kullanarak yöneticilerini belirlemesi.
- **B) Sosyal Devlet:** İhtiyaç sahibi öğrencilere ücretsiz ders kitabı ve eğitim desteği sağlanması; sağlık hizmetlerinden ayrım gözetilmeksizin yararlanılması.
- **C) Laik Devlet:** Farklı inanç ve yaşam biçimlerine sahip vatandaşlara ayrım yapılmadan hizmet verilmesi ve inançlara tarafsız yaklaşılması.
- **D) Hukuk Devleti:** Tapu müdürlüğünde işlemlerin belirlenmiş kurallara göre yürütülmesi ve kuralların herkes için geçerli olması.

Soru 2 – Kabul ölçütleri

- Öğrenci hikâyeden iki uygulama seçer. Her uygulama için devletin adil, eşit, güvenilir veya ihtiyaçlara cevap veren bir işleyiş göstermesinin vatandaşın devlete duyduğu güvene etkisini açıklar.
- Aynı uygulamanın toplum hayatına eşitlik, adalet, dayanışma, katılım, güven veya huzur gibi bir katkısını gerekçeli biçimde belirtir.
- Öğrenci, hikâyeden seçtiği iki uygulama için hem "güven" hem "topluma katkı" boyutunu açıklamalıdır. Örnek cevap:

"Tapu müdürlüğünde herkese aynı kuralın uygulanması, vatandaşların devletin adil davrandığına güvenmesini sağlar ve toplumda haklara saygı kültürünü güçlendirir."

"Devletin ihtiyaç sahibi öğrencilere ücretsiz ders kitabı sağlaması, ailelerin devlete duyduğu güveni artırır ve eğitimde fırsat eşitliğine katkı sunar."

Soru 3 – Beklenen sınıflandırma

- **A Panosu – Hukuk Devleti:** Kart 2. Vatandaşların yasal süreçlerini şeffaf biçimde takip edebilmesine ve hak aramasına katkı sağlar.
- **B Panosu – Sosyal Devlet**: Kart 1. Afet mağdurlarının temel ihtiyaçlarının karşılanmasına ve toplumsal dayanışmanın güçlenmesine katkı sağlar.
- **C Panosu – Demokratik Devlet:** Kart 4. Seçimlere erişimi ve demokratik katılımı kolaylaştırır.
- **D Panosu – Laik Devlet:** Kart 3. Farklı inançlara eşit ve tarafsız yaklaşımı görünür kılar; hoşgörü ve bir arada yaşama kültürünü destekler.

Soru 4 – Örnek özet

"Türkiye Cumhuriyeti demokratik, sosyal, laik ve hukuk devleti niteliklerini bir arada taşır. Bu nitelikler birbirini tamamlayarak vatandaşların özgürce fikir beyan etmesini, eşit ve adil hizmet almasını, inanç farklılıklarına saygı gösterilmesini ve temel ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlar. Böylece toplumda adalet, eşitlik ve güven ortamı oluşur."

EK-3 ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Kullanım: Öğrencinin çalışma kâğıdındaki performansı her ölçüt için ayrı ayrı değerlendirilir. Başlangıç düzeyi sınırlı fakat değerlendirilebilir performansı; 0 – Performans Gözlenmedi ise ilgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir kanıt bulunmamasını ifade eder.

Ölçüt	3 – Yetkin	2 – Gelişmekte	1 – Başlangıç	0 – Performans Gözlenmedi
Nitelik–Örnek Eşleştirme (Soru 1)	Dört temel niteliğin her birini hikâyedeki uygun bir günlük yaşam örneğiyle doğru ilişkilendirir.	Temel nitelikleri örneklerle genel olarak doğru ilişkilendirir; bir eşleştirmede karışıklık veya eksiklik bulunabilir.	Temel niteliklerden en az birini ilgili günlük yaşam örneğiyle ilişkilendirir; diğer eşleştirmeleri yapmak için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Bu ölçüte ilişkin doğru bir nitelik–örnek eşleştirmesi bulunmaz.
Yorumlama ve Açıklama (Soru 2)	Seçtiği iki uygulamanın devlete duyulan güvene etkisini ve toplum hayatına katkısını açık, tutarlı ve gerekçeli biçimde yorumlar.	İki uygulamanın güven veya toplumsal katkı boyutlarını açıklar; açıklamalardan birinde gerekçe ya da ilişki sınırlı kalabilir.	Seçtiği bir uygulamanın güvene etkisi veya toplumsal katkısıyla ilgili anlamlı bir açıklama yapar; iki boyutu birlikte açıklamak için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Bu ölçüte ilişkin değerlendirilebilir bir yorum veya açıklama bulunmaz.
Hizmet Kartı Sınıflandırma ve Katkıyı Açıklama (Soru 3)	Dört hizmet kartını uygun temel nitelikle doğru sınıflandırır ve her hizmetin toplama katkısını niteliğiyle ilişkilendirerek açıklar.	Hizmet kartlarını genel olarak doğru sınıflandırır ve katkılarını açıklar; bir kartta sınıflandırma veya katkı açıklaması eksik olabilir.	En az bir hizmet kartını doğru sınıflandırır ve topluma katkısına ilişkin anlamlı bir ifade yazar; diğer kartlar için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Bu ölçüte ilişkin doğru sınıflandırma ve değerlendirilebilir katkı açıklaması bulunmaz.
Özetleme (Soru 4)	Demokratik, sosyal, laik ve hukuk devleti niteliklerinin tümüne yer verir; vatandaşlara sağladıklarını ve bu niteliklerin birbirini nasıl tamamladığını en fazla üç cümlede açık ve bütünlüklü biçimde özetler.	Dört niteliğe yer verir ve vatandaşlara sağladıklarını genel olarak açıklar; nitelikler arasındaki tamamlayıcı ilişki sınırlı kalabilir.	Temel niteliklerden bir bölümünü ve vatandaşlara sağladığı bir katkıyı anlamlı biçimde ifade eder; bütünlüklü özet oluşturmak için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Bu ölçüte ilişkin değerlendirilebilir bir özet bulunmaz.

Toplam Puan	..... / 12
Genel Düzey	
Önerilen Puan Aralıkları	10–12 Yetkin | 6–9 Gelişmekte | 1–5 Başlangıç | 0 puan yalnızca bütün ölçütlerde değerlendirilebilir kanıt bulunmadığında Performans Gözlenmedi
Kullanım Notu	Toplam puan genel bir görünüm sağlar. Biçimlendirici değerlendirmede asıl karar, öğrencinin hangi ölçütlerde güçlü olduğu ve hangi ölçütlerde desteğe ihtiyaç duyduğu dikkate alınarak verilir.

SOSYAL BİLGİLER / 7. SINIF

7. ETKİNLİK

Öğrenme Alanı / Tema	Yaşayan Demokrasimiz
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	SB.7.4.2. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yönetim yapısını çözümleyebilme *a) Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yönetim yapısını belirler.* *b) Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yönetim yapısını oluşturan unsurlar arasındaki ilişkileri belirler.*

Etkinlik Adı: Devletimi Tanıyorum

Süre: 40 Dakika

Kullanılacak Materyaller

Çalışma Kâğıdı (Ek-1)

Ölçme ve Değerlendirme Araçları

Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri (Ek-2), Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Ek-3)

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları

1. Etkinliğin amacı ve Ek-3'te yer alan başarı ölçütleri uygulama öncesinde öğrencilerle paylaşılır; düzeylerin ne anlama geldiği açıklanır. Çalışma Kâğıdı (Ek-1) öğrencilere dağıtılır.
2. Öğrencilerin dikkatini yönetim yapısına çekmek amacıyla, yasama, yürütme ve yargı organlarından birinin görevini yerine getirmediği bir durumda toplumsal düzenin nasıl etkilenebileceği üzerine kısa bir sınıf konuşması yapılır.
3. Öğrencilerden çalışma kâğıdındaki görselleri inceleyerek her görselin temsil ettiği devlet organını yazmaları istenir.
4. Cumhuriyet'in ilk yıllarında yasama ve yürütme yetkilerinin TBMM'de toplanmasının iki nedenini yazmaları beklenir.
5. Öğrencilerden çalışma kâğıdındaki ifadeleri okuyarak her ifadenin karşısına uygun olan 'Kuvvetler Birliği' veya 'Kuvvetler Ayrılığı' kavramını yazmaları istenir.

6. Bilgi kartlarını inceleyerek her kartın hangi yönetim organını anlattığını belirlemeleri beklenir.
7. Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi'nin üç özelliğini yazmaları ve hikâyedeki boşlukları uygun yönetim organlarıyla tamamlamaları istenir.
8. Öğrencilerin Kuvvetler ayrılığının demokratik bir devlet için neden önemli olduğunu açıklayan cümleyi tamamlamaları beklenir. Görevleri tamamlamaları için yeterli süre verilir.
9. Öğrenci çalışmaları Ek-2'deki Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri ve Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı kullanılarak değerlendirilir.
10. Değerlendirme sonrasında öğrencilere güçlü yönünü, geliştirmesi gereken noktayı ve uygulanabilir bir sonraki adımı içeren göreve özgü geri bildirim verilir.
11. Öğrencilerin bir açıklamasını geri bildirim doğrultusunda yeniden düzenlemelerine fırsat tanınır.
12. Destekleme ve zenginleştirme uygulamalarına Ek-3'teki ölçüt profili dikkate alınarak karar verilir.

Geri Bildirim ve Yönlendirme

Geri bildirim, hazır cümlelerin öğrenciye aynen verilmesi biçiminde kullanılmaz; öğrencinin çalışma kâğıdındaki kanıtlara göre uyarlanır. Her geri bildirim üç öğe içerir: güçlü yön ve buna ilişkin kanıt, gelişim ihtiyacı ve gelişimi desteklemeye yönelik somut bir öneri.

Düzey	Göreve Özgü Geri Bildirim Örneği
Yetkin	Yasama, yürütme ve yargı organlarını doğru belirlemiş; kuvvetler birliği ile kuvvetler ayrılığı arasındaki farkı uygun örneklerle açıklamışsın. Yönetim organlarının birlikte nasıl işlediğini gösteren açıklaman güçlü. Bir sonraki çalışmanda bu ilişkileri güncel bir yönetim örneğiyle destekleyebilirsin.
Gelişmekte	Yönetim organlarının temel görevlerini büyük ölçüde doğru belirlemişsin. Kuvvetler birliği ve kuvvetler ayrılığı arasındaki farkı açıklarken bazı kavramları yeniden gözden geçirmen yararlı olabilir. Özellikle yasama, yürütme ve yargının bir olayda hangi sırayla ve hangi görevle devreye girdiğini örnek üzerinden tekrar inceleyebilirsin.
Başlangıç	Yasama, yürütme ve yargı organlarından bazılarını doğru tanımışsın; ancak görevleri ve aralarındaki ilişkileri ayırt ederken desteğe ihtiyaç duyuyorsun. Ders kitabındaki yönetim şemasını inceleyerek her organ için "Ne yapar?" sorusuna kısa bir cevap yazmayı denemelisin.
Performans Gözlenmedi	Çalışmanda yönetim organlarını ve aralarındaki ilişkileri değerlendirmeye yetecek bir kanıt henüz oluşmamış. Görseller ve bilgi kartlarından başlayarak yasama, yürütme ve yargının temel görevlerini öğretmenin rehberliğinde yeniden eşleştirmeyi denemelisin.

Yönlendirme: Eksik veya yanlış öğrenmeler belirlenerek ders kitabındaki ilgili konu anlatımı, görseller ve örnek olaylar üzerinden yeniden çalışma yapılabilir. Öğretmen rehberliğinde, yönetim organlarının görevlerini ve aralarındaki ilişkileri görünür kılan kısa eşleştirme ve örnek olay çalışmaları kullanılabilir.

Farklılaştırma

Destekleme

- Öğrencilere üzerinde "kanun yapar", "kanunları uygular", "uyuşmazlıkları çözer", "mahkemelerde karar verir" gibi görevlerin yazılı olduğu kartlar dağıtılabilir. Öğrenciler bu kartları Yasama, Yürütme ve Yargı başlıklarıyla eşleştirebilir. Öğretmen gerekli durumlarda ipuçları vererek doğru eşleştirmeyi yapmalarına rehberlik edebilir.
- Öğrencilere günlük yaşamdan kısa durum örnekleri verilebilir. Her durumda hangi yönetim organının görev yaptığını belirlemeleri sağlanabilir.

Zenginleştirme

- Öğrenciler gazetelerden veya güvenilir haber sitelerinden bir güncel haber seçebilir. Haberde geçen olayın yasama, yürütme veya yargı organlarından hangisiyle ilgili olduğunu belirleyip gerekçesini sınıfa sunabilir.
- Öğrenciler günlük yaşamdan (trafik kuralları, çevre kirliliği, okul güvenliği vb.) bir problem belirleyebilir. Bu problemin çözümünde yasama, yürütme ve yargı organlarının hangi görevleri üstleneceğini gösteren kısa bir akış şeması veya kavram haritası hazırlayabilir ve arkadaşlarına açıklayabilir.

EK-1 ÇALIŞMA KÂĞIDI

Öğrencinin Adı Soyadı: ..... Sınıfı: ..... Numarası: .....

A. Devletimi Tanıyorum

Aşağıdaki görselleri inceleyiniz. Her görselin temsil ettiği devlet organını noktalı yere yazınız.

Bu görsel ..... organıdır.

Bu görsel ..... organıdır.

Bu görsel ..... organıdır.

B. Tarihî Düşünme

Cumhuriyet'in ilk yıllarında yasama ve yürütme yetkilerinin TBMM'de toplanmasının iki nedenini yazınız.

1. .....

2. .....

C. Karşılaştırıyorum

Aşağıdaki ifadeleri okuyunuz. Her ifadenin karşısına uygun olan kavramı yazınız. (Kuvvetler Birliği - Kuvvetler Ayrılığı)

No	İfade	Cevap
1	Yasama ve yürütme yetkileri tek kurumda toplanmıştır.	.....
2	Yasama, yürütme ve yargı organları farklı kurumlar tarafından yürütülür.	.....
3	Güçler arasında denge ve denetim mekanizması bulunur.	.....
4	Kararlar daha hızlı alınır ve uygulanır.	.....
5	Demokratik yönetim anlayışını güçlendirmeyi amaçlar.	.....

6	Türkiye Cumhuriyeti'nin günümüzdeki yönetim anlayışına uygundur.	....
7	Millî Mücadele'de daha hızlı kararlar almak için uygulanmıştır.	....
8	Bu sistemde yetkileri ayıran bir denge veya denetleme mekanizması bulunmaz.	....

D. Bilgi Kartı

Aşağıdaki bilgi kartlarını dikkatlice okuyunuz. Her kartın hangi yönetim organını anlattığını yazınız.

Bilgi Kartı	Cevap
Kanun yapar, değiştirir ve kaldırır.	.....
Kanunları uygular, devlet işlerini yürütür.	.....
Anayasaya ve kanunlara göre uyuşmazlıkları çözer.	.....
Bakanlıkların çalışmalarını koordine eder.	.....
Mahkemelerde bağımsız ve tarafsız karar verilir.	.....

E. Günümüzü Değerlendiriyorum

Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi'nin üç özelliğini yazınız.

a- .....

b- .....

c- .....

F. Hikâyeyi Tamamlıyorum

Aşağıdaki hikâyeyi okuyunuz. Boş bırakılan yerlere uygun yönetim organlarını yazarak hikâyeyi tamamlayınız.

Ülkemizde trafik güvenliğini artırmak amacıyla yeni kurallar hazırlanmasına karar verildi. İlk olarak ..... organı, yeni trafik kurallarını içeren kanunu yaptı. Daha sonra ..... organı, bu kuralların uygulanması için gerekli çalışmaları başlattı ve ilgili kurumları görevlendirdi. Bir süre sonra kurallara uymayan bir sürücü hakkında dava açıldı. Olayı inceleyen ..... organı, yürürlükteki kanunlara göre karar verdi.

G. Cümleyi Tamamlıyorum

"Kuvvetler ayrılığı demokratik bir devlet için önemlidir. Çünkü…"

.....

.....

.....

Geri bildirimden sonra geliştirdiğim cevabım:

.....

.....

EK-2 CEVAP ANAHTARI / KABUL ÖLÇÜTLERİ

Öğrenci cevapları anlamca doğru ve öğrenme çıktısıyla ilişkili olduğu sürece farklı ifadelerle yazılmış cevaplar da kabul edilir.

A. Devletimi Tanıyorum

Birinci görsel: Yasama. İkinci görsel: Yürütme. Üçüncü görsel: Yargı.

B. Tarihî Düşünme

Kabul edilebilir nedenler: Millî Mücadele döneminde hızlı ve etkili kararlar alabilmek; devlet otoritesini güçlendirmek ve ülke yönetiminde birlik sağlamak. Benzer anlamlı tarihsel gerekçeler kabul edilir.

Örnek Cevap:

- Millî Mücadele döneminde hızlı ve etkili kararlar alabilmek.
- Devlet otoritesini güçlendirmek ve ülke yönetiminde birlik sağlamak.

C. Karşılaştırıyorum

	İfade	Cevap
1	Yasama ve yürütme yetkileri tek kurumda toplanmıştır.	Kuvvetler Birliği
2	Yasama, yürütme ve yargı farklı kurumlar tarafından yürütülür.	Kuvvetler Ayrılığı
3	Güçler arasında denge ve denetim mekanizması bulunur.	Kuvvetler Ayrılığı
4	Kararlar daha hızlı alınır ve uygulanır.	Kuvvetler Birliği
5	Demokratik yönetim anlayışını güçlendirmeyi amaçlar.	Kuvvetler Ayrılığı
6	Türkiye Cumhuriyeti'nin günümüzdeki yönetim anlayışına uygundur.	Kuvvetler Ayrılığı
7	Millî Mücadele'de daha hızlı kararlar almak için uygulanmıştır.	Kuvvetler Birliği
8	Bu sistemde yetkileri ayıran bir denge veya denetleme mekanizması bulunmaz.	Kuvvetler Birliği

D. Bilgi Kartını İncele

Bilgi Kartı	Cevap
Kanun yapar, değiştirir ve kaldırır.	Yasama
Kanunları uygular, devlet işlerini yürütür.	Yürütme
Anayasaya ve kanunlara göre uyuşmazlıkları çözer.	Yargı
Bakanlıkların çalışmalarını koordine eder.	Yürütme
Mahkemelerde bağımsız ve tarafsız karar verilir.	Yargı

E. Günümüzü Değerlendiriyorum

Örnek Cevap:

- Cumhurbaşkanı yürütme yetkisini kullanır.
- Bakanlar Cumhurbaşkanı tarafından atanır.
- Yasama, yürütme ve yargı görevleri farklı kurumlar tarafından yerine getirilir.

Not: Farklı ve doğru özellikler de kabul edilebilir.

F. Hikâyeyi Tamamla

Boşluklar sırasıyla: Yasama - Yürütme - Yargı.

G. Cümleyi Tamamlayın

Örnek Cevap:

"...devlet organları arasında denge ve denetim sağlar, yetkilerin tek elde toplanmasını önler ve demokratik yönetimin güçlenmesine katkı sağlar."

Not: Aynı anlamı taşıyan farklı öğrenci ifadeleri de doğru kabul edilebilir.

EK-3 ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Kullanım: Öğrencinin çalışma kağıdındaki çalışmaları ölçüt bazında değerlendirilir. Başlangıç düzeyi sınırlı fakat değerlendirilebilir performansı;

0 – Performans Gözlenmedi düzeyi ise ilgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir kanıt bulunmamasını ifade eder.

Ölçüt	3 – Yetkin	2 – Gelişmekte	1 – Başlangıç	0 – Performans Gözlenmedi
Yönetim yapısının unsurlarını belirleme	Yasama, yürütme ve yargıyı görevleriyle doğru belirler; Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi'ne ilişkin verilen özellikleri doğru ifade eder.	Yönetim organlarını ve temel görevlerini genel olarak doğru belirler; bir özellikte sınırlı eksiklik bulunabilir.	Yönetim organlarından bazılarını doğru belirler ancak görevleri veya sistem özelliklerini ayırt ederken desteğe ihtiyaç duyar.	Yönetim organlarını görevleriyle ilişkilendiren değerlendirilebilir bir kanıt sunmaz.
Kuvvetler birliği ve kuvvetler ayrılığını ayırt etme	Kuvvetler birliği ve kuvvetler ayrılığını doğru sınıflandırır; Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki uygulamanın nedenlerini tarihsel bağlamla ilişkilendirir.	İki yapıyı genel olarak doğru ayırt eder; tarihsel gerekçelendirmesinde sınırlı eksiklik olabilir.	Temel ayrımı kısmen yapar; tarihsel nedenleri açıklarken örnek veya yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Kuvvetler birliği ile kuvvetler ayrılığı arasında değerlendirilebilir bir ayrım ortaya koymaz.
Yönetim organları arasındaki işleyiş ilişkisini kurma	Bir olayda yasama, yürütme ve yargının görevlerini doğru sırayla ilişkilendirir ve organların farklı işlevlerini açıkça gösterir.	Organların bir olay içindeki görevlerini genel olarak doğru ilişkilendirir; bir bağlantıda sınırlı hata bulunabilir.	Organların görevlerinden bazılarını doğru eşleştirir ancak aralarındaki işleyiş ilişkisini kurmak için desteğe ihtiyaç duyar.	Yönetim organlarının bir olay içindeki görev ilişkisini gösteren değerlendirilebilir bir kanıt sunmaz.
Kuvvetler ayrılığının önemini gerekçelendirme	Kuvvetler ayrılığının önemini denge-denetim, hukukun üstünlüğü veya yetkilerin tek elde toplanmasını önleme gibi uygun gerekçelerle açıklar.	Kuvvetler ayrılığının önemini doğru açıklar; gerekçesi sınırlı ayrıntı içerebilir.	Kuvvetler ayrılığının önemli olduğunu belirtir ancak gerekçesini açıklamak için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Kuvvetler ayrılığının önemine ilişkin değerlendirilebilir bir açıklama sunmaz.

Toplam Puan	.... / 12
Genel Düzey	
Önerilen Puan Aralıkları	10–12 Yetkin | 6–9 Gelişmekte | 1–5 Başlangıç | 0 Performans Gözlenmedi
Kullanım Notu	Genel düzey, yalnız toplam puana göre değil, öğrencinin ölçütler arasındaki performans profili dikkate alınarak yorumlanır. 0 düzeyi yalnız ilgili ölçütte değerlendirilebilir performans kanıtı bulunmadığında kullanılır.

8. ETKİNLİK

SOSYAL BİLGİLER / 7. SINIF

Öğrenme Alanı / Tema	Hayatımızdaki Ekonomi
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	SB.7.5.1. Millî kalkınma hamlelerini neden ve sonuçlarıyla yorumlayabilme *a) Millî kalkınma hamlelerine neden olan unsurları inceler.* *b) Millî kalkınma hamlelerinin etkilediği unsurları inceler.* *c) Millî kalkınma hamlelerinin etkilerinin niteliğini sorgular.* *ç) Millî kalkınma hamlelerinin neden ve sonuçlarını bağlamından kopmadan yeniden ifade eder.*

Etkinlik Adı: Kalkınma Analiz Atölyesi

Süre: 40 Dakika

Kullanılacak Materyaller

Çalışma Kâğıdı (Ek-1)

Ölçme ve Değerlendirme Araçları

Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri (Ek-2), Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Ek-3)

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları

1. Etkinliğin amacı ve Ek-3'te yer alan başarı ölçütleri uygulama öncesinde öğrencilerle paylaşılır; düzeylerin ne anlama geldiği açıklanır.
2. Çalışma Kâğıdı (Ek-1) öğrenci sayısı kadar çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır.
3. Öğrencilerden Tablo 1'de yer alan millî kalkınma hamlelerini incelemeleri; her hamlenin ortaya çıkış nedenini, etkilediği alanları ve etkilerini gerekçeleriyle yazmaları beklenir. Ardından Türkiye'nin gerçekleştirdiği başka bir millî kalkınma hamlesini belirleyerek aynı basamakları uygulamaları sağlanır.
4. Tablo 2'de yer alan millî kalkınma hamlelerinin ülkemiz açısından önemini ve gelecekte ortaya çıkarabileceği sonuçları kendi cümleleriyle ifade etmeleri; belirledikleri öğrenci örneği için de aynı çalışmayı tamamlamaları istenir.

5. Çalışmalar sırasında öğrencilerin neden-sonuç ilişkisini kurmalarına yardımcı olacak sorularla süreç desteklenir.
6. Öğrenci çalışmaları Ek-2'deki Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri ve Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı kullanılarak değerlendirilir.
7. Değerlendirme sonrasında öğrencilere güçlü yönünü, geliştirmesi gereken noktayı ve uygulanabilir bir sonraki adımı içeren göreve özgü geri bildirim verilir.
8. Öğrencilerin geri bildirim doğrultusunda Tablo 1 veya Tablo 2'deki bir açıklamasını yeniden düzenlemelerine fırsat tanınır.
9. Destekleme ve zenginleştirme uygulamalarına Ek-3'teki ölçüt profili dikkate alınarak karar verilir.

Geri Bildirim ve Yönlendirme

Geri bildirim, hazır cümlelerin öğrenciye aynen verilmesi biçiminde kullanılmaz; öğrencinin çalışma kâğıdındaki kanıtlara göre uyarlanır. Her geri bildirim üç öğe içerir: güçlü yön ve buna ilişkin kanıt, gelişim ihtiyacı ve gelişimi desteklemeye yönelik somut bir öneri.

Düzey	Göreve Özgü Geri Bildirim Örneği
Yetkin	Millî kalkınma hamlelerinin hangi ihtiyaçlardan doğduğunu açık biçimde belirlemiş, etkilediği alanları hamlelerle tutarlı şekilde ilişkilendirmiş ve etkilerini gerekçeleriyle açıklamışsın. Geleceğe ilişkin sonuçlarını da bağlamı koruyarak ifade etmen çalışmanı güçlü kılmış.
Gelişmekte	Hamlelerin nedenlerini ve etkilediği alanları genel olarak doğru belirlemişsin. Bazı etkilerin neden önemli olduğunu daha açık gerekçelendirmeli ve geleceğe ilişkin sonuçlarını seçtiğin hamlenin özellikleriyle daha doğrudan ilişkilendirmelisin.
Başlangıç	Bazı kalkınma hamlelerini ilgili alanlarla ilişkilendirmişsin. Neden, etki ve sonuç arasındaki bağı daha görünür kurabilmek için bir hamleyi seçip "neden yapıldı, neyi etkiledi, bunun sonucu ne oldu/olabilir?" sırasıyla yeniden açıklamayı denemelisin.
Performans Gözlenmedi	Çalışmada değerlendirme yapmaya yetecek bir performans kanıtı henüz oluşmamış. Bir kalkınma hamlesini ders kitabı veya öğretmenin sunduğu güvenilir bir kaynaktan inceleyerek önce ortaya çıkış nedenini ve etkilediği alanı belirlemeli, ardından bu iki bilgiden hareketle bir etki cümlesi kurmalısın.

Yönlendirme: Neden–etki ilişkisini kurmakta zorlanan öğrencilerin ders kitabındaki ilgili bölümü ve öğretmenin sunduğu güvenilir temel kaynakları yeniden incelemeleri sağlanabilir. Öğrenciden tek bir kalkınma hamlesi üzerinden "neden yapıldı?", "hangi alanları etkiledi?" ve "hangi sonucu doğurdu/doğan sonuç nasıl nitelendirilebilir?" sorularını sırasıyla cevaplaması beklenebilir.

Farklılaştırma

Destekleme

- Öğrencilere millî kalkınma hamleleri ile ilgili görseller verilir. Bu görsellerin hangi kalkınma hamlesi ile ilgili olduğunu belirlemeleri istenebilir.
- Öğrencilere her kalkınma hamlesi için "Neden yapıldı?", "Hangi alanları etkiledi?" ve "Ne gibi etkiler oluşturdu?" sorularının yer aldığı basitleştirilmiş bir çalışma şablonu verilebilir.
- Kalkınma hamlelerinin nedenlerini ve etkilerini içeren cümleler karışık olarak verilerek öğrencilerden doğru neden-sonuç eşleştirmesi yapmaları istenebilir.

Zenginleştirme

- Seçtikleri millî kalkınma hamlesinin nedenlerini, etkilediği alanları ve kısa/uzun vadeli sonuçlarını neden-sonuç ilişkisi kurarak dijital bir bilgi görselinde göstermeleri istenebilir.
- Öğrencilerden, seçtikleri kalkınma hamlesinin gelecekteki etkilerini 20 yıl sonrasını öngören bir gelecek senaryosu oluşturmaları istenebilir.
- Seçtikleri kalkınma hamlesini farklı paydaşların bakış açısından değerlendirmeleri; her paydaşın bu hamleden nasıl etkilenebileceğini gerekçeleriyle açıklamaları istenebilir. Örneğin mühendis, çiftçi, girişimci veya devlet yöneticisi bakış açılarından etkileri analiz edilebilir.

EK-1 ÇALIŞMA KÂĞIDI

Aşağıda Tablo 1'de Türkiye'nin gerçekleştirdiği çeşitli millî kalkınma hamleleri verilmiştir. Her bir kalkınma hamlesini dikkatlice inceleyiniz ve aşağıdaki basamakları takip ederek tabloyu doldurunuz. Ardından Türkiye'nin gerçekleştirdiği başka bir millî kalkınma hamlesi belirleyerek aynı basamakları uygulayıp tabloya ekleyiniz.

a) Neden yapıldı? Bu kalkınma hamlesinin ortaya çıkış nedenlerini yazınız.

b) Etkilediği alanlar nelerdir? Millî kalkınma hamlesinin etkilediği alanları (ekonomi, ulaşım, tarım, savunma, teknoloji, eğitim, haberleşme, enerji vb.) belirleyiniz.

c) Etkileri nelerdir? Kalkınma hamlesinin etkilerinin neler olabileceğini gerekçeleriyle açıklayınız.

Tablo 1: Millî Kalkınma Hamleleri

Millî Kalkınma Hamlesi	a) Neden yapıldı?	b) Hangi alanları etkiledi?	c) Etkileri nelerdir?
1. İlk yerli elektrikli otomobilin seri üretime geçmesi			
2. TUA (Türkiye Uzay Ajansı)			
3. KAAN Projesi (Millî Muharip Uçak)			
4. Öğrenci Örneği			

Tablo 2'de verilen millî kalkınma hamlelerinin ülkemiz açısından neden önemli olduğunu ve gelecekte hangi sonuçları ortaya çıkarabileceğini kendi cümlelerinizle ifade ediniz. **Ardından, Türkiye'nin gerçekleştirdiği başka bir millî kalkınma hamlesini belirleyerek ülkemiz açısından önemini ve gelecekte ortaya çıkarabileceği sonuçları kendi cümlelerinizle yazınız.**

Tablo 2: Millî Kalkınma Hamlelerinin Önemi

Millî Kalkınma Hamlesi	ç) Önemi	d) Gelecekte Ortaya Çıkarabileceği Sonuçlar
1. İlk yerli elektrikli otomobilin seri üretime geçmesi		
2. TUA (Türkiye Uzay Ajansı)		
3. KAAN Projesi (Millî Muharip Uçak)		
4. Öğrenci Örneği		

Geri bildirimden sonra geliştirdiğim cevabım:

.....

.....

.....

.....

.....

EK-2 CEVAP ANAHTARI / KABUL ÖLÇÜTLERİ

Aşağıdaki cevaplar örnek niteliğindedir. Öğrencilerin kendi ifadeleriyle oluşturdukları, anlamca doğru, kalkınma hamlesiyle ilişkilendirilebilir ve gerekçelendirilebilir cevaplar kabul edilir. Öğrencinin kendisinin belirlediği millî kalkınma hamlesi de aynı kabul ölçütleri doğrultusunda değerlendirilir.

Tablo 1: Millî Kalkınma Hamleleri

Millî Kalkınma Hamlesi	a) Neden yapıldı?	b) Hangi alanları etkiledi?	c) Etkileri nelerdir?
1. İlk yerli elektrikli otomobilin seri üretime geçmesi	Yerli otomobil üretmek, teknoloji geliştirmek ve dışa bağımlılığı azaltmak.	Sanayi, teknoloji, ekonomi, istihdam.	Yerli üretim arttı, yeni iş alanları oluştu ve teknolojik gelişme desteklendi.
2. TUA (Türkiye Uzay Ajansı)	Türkiye'nin haberleşme altyapısını güçlendirmek, uydu iletişiminde dışa bağımlılığı azaltmak, televizyon yayıncılığı ile genel ağ ve veri iletişim hizmetlerini geliştirmek amacıyla yapılmıştır.	Haberleşme, iletişim, teknoloji, uzay çalışmaları, ekonomi, savunma, eğitim.	Haberleşme kapasitesini artırır, televizyon ve genel ağ hizmetlerinin daha geniş alanlara ulaşmasını sağlar, afet ve acil durumlarda iletişimi destekler, uzay teknolojilerinin gelişmesine katkı sağlar.
3. KAAN Projesi (Millî Muharip Uçak)	Millî savaş uçağı geliştirmek ve hava savunmasını güçlendirmek.	Savunma, teknoloji, sanayi, ekonomi.	Yüksek teknoloji üretimi desteklendi ve dışa bağımlılık azaldı.
4. Öğrenci Örneği	Türkiye'nin haberleşme uydusu teknolojilerinde dışa bağımlılığını azaltmak, kendi uydularını geliştirme ve üretme kapasitesini artırmak amacıyla yapıldı.	Teknoloji, iletişim, savunma, ekonomi ve bilim.	Türkiye'nin uzay ve uydu teknolojilerindeki bilgi ve deneyiminin gelişmesine, haberleşme kapasitesinin artmasına ve yerli teknolojilerin geliştirilmesine katkı sağladı.

Tablo 2: Millî Kalkınma Hamlelerinin Önemi

Millî Kalkınma Hamlesi	ç) Önemi	d) Gelecekte Ortaya Çıkarabileceği Sonuçlar
1. İlk yerli elektrikli otomobilin seri üretime geçmesi	Otomotiv sanayisinin ve yerli teknoloji üretiminin gelişmesine katkı sağlar. Dışa bağımlılığı azaltarak ülkenin ekonomik ve teknolojik gücünü artırır.	Elektrikli araç teknolojilerinin gelişmesi, yeni iş alanlarının oluşması, ihracatın artması ve çevre dostu ulaşımın yaygınlaşması beklenebilir.
2. TUA (Türkiye Uzay Ajansı)	Türkiye'nin uzay araştırmaları ve teknolojileri alanında çalışmalarını planlı ve koordineli biçimde yürütmesine katkı sağlar. Uzay alanında bilgi ve teknoloji üretimini destekler.	Yeni uzay teknolojilerinin geliştirilmesi, uydu ve uzay araştırmalarının artması, nitelikli insan gücünün yetişmesi ve Türkiye'nin uzay alanındaki etkinliğinin güçlenmesi beklenebilir.
3. KAAN Projesi (Millî Muharip Uçak)	Savunma sanayisinde yerli ve ileri teknoloji üretme kapasitesinin gelişmesine katkı sağlar. Türkiye'nin savunma alanında dışa bağımlılığını azaltmayı destekler.	Savunma teknolojilerinde yeni projelerin geliştirilmesi, yüksek teknoloji alanlarında istihdamın artması, teknolojik bilgi birikiminin gelişmesi ve savunma sanayisi ihracatının artması beklenebilir.
4. Öğrenci Örneği	Türkiye'nin uydu ve uzay teknolojilerinde kendi bilgi ve teknolojisini geliştirmesine, haberleşme alanında dışa bağımlılığının azalmasına ve teknolojik kapasitesinin güçlenmesine katkı sağlamasıdır.	Türkiye'nin daha gelişmiş uydu teknolojileri geliştirmesini, uzay alanında yeni projeler gerçekleştirmesini, nitelikli insan gücü ve yeni iş alanlarının artmasını ve uzay teknolojilerinde daha güçlü bir konuma ulaşmasını sağlayabilir.

EK-3 ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Kullanım: Her bir millî kalkınma hamlesi için öğrencinin Tablo 1 ve Tablo 2'de ürettiği kanıtlar dört ölçüt üzerinden değerlendirilir. Dördüncü ölçütte Tablo 2'deki "Önemi" ve "Gelecekte Ortaya Çıkarabileceği Sonuçlar" bölümleri birlikte ele alınır. 0 düzeyi yalnızca ilgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir performans kanıtı bulunmadığında kullanılır.

Ölçüt	3 – Yetkin	2 – Gelişmekte	1 – Başlangıç	0 – Performans Gözlenmedi
Millî kalkınma hamlesinin ortaya çıkış nedenlerini inceleme	Kalkınma hamlesinin ortaya çıkış nedenlerini doğru belirler; hamlenin doğduğu ihtiyaçları ve koşulları bağlama uygun gerekçelerle açıklar.	Kalkınma hamlesinin temel nedenlerini doğru belirler; ihtiyaç veya koşullarla bağlantı kurar ancak açıklaması ya da gerekçesi sınırlı kalır.	Kalkınma hamlesiyle ilişkili bir nedeni belirtir; bu nedenin hamleyi nasıl ortaya çıkardığını açıklamak için desteğe ihtiyaç duyar.	Kalkınma hamlesinin ortaya çıkış nedenine ilişkin değerlendirilebilir bir açıklama sunmaz.
Millî kalkınma hamlesinin etkilediği alanları belirleme ve ilişkilendirme	Hamlenin etkilediği alanları doğru belirler ve hamle ile bu alanlar arasındaki ilişkiyi açık, tutarlı ve bağlama uygun biçimde kurar.	Hamlenin etkilediği temel alanları doğru belirler; alanlarla hamle arasındaki ilişkiyi genel olarak açıklar ancak bazı bağlantılar eksik kalabilir.	Hamleyle ilişkili en az bir alanı belirler; diğer alanları ayırt etmek veya ilişkiyi açıklamak için desteğe ihtiyaç duyar.	Hamlenin etkilediği alanlara ilişkin değerlendirilebilir bir belirleme ya da ilişkilendirme yapmaz.
Millî kalkınma hamlesinin etkilerinin niteliğini sorgulama	Hamlenin olumlu ve/veya olası olumsuz etkilerini ayırt eder; etkilerin niteliğini uygun gerekçelerle değerlendirir.	Hamlenin temel etkilerini doğru belirtir ve etkilerin niteliğine ilişkin bir değerlendirme yapar; gerekçeleri sınırlı veya kısmen geliştirilmiş olabilir.	Hamlenin bir etkisini belirtir; bu etkinin niteliğini ve nedenini açıklamak için desteğe ihtiyaç duyar.	Hamlenin etkilerinin niteliğine ilişkin değerlendirilebilir bir açıklama sunmaz.
Millî kalkınma hamlesinin neden-sonuç ilişkisini bağlam içinde ifade etme	Hamlenin ortaya çıkış nedeni, etkileri, ülkemiz açısından önemi ve gelecekte ortaya çıkarabileceği sonuçlar arasında tutarlı neden-sonuç ilişkileri kurarak açıklamasını kendi cümleleriyle ve bağlamı koruyarak ifade eder.	Hamlenin nedeni ile sonuçları arasındaki temel ilişkiyi doğru ifade eder; önemi veya geleceğe yönelik sonuçlarla kurduğu bağlantı sınırlı kalabilir.	Hamlenin nedenine ya da sonucuna ilişkin anlamlı ifadeler sunar; bunları neden-sonuç ilişkisi içinde bütünleştirmek ve bağlamı korumak için desteğe ihtiyaç duyar.	Hamlenin neden ve sonuç ilişkisine ilişkin değerlendirilebilir bir açıklama sunmaz.

Toplam Puan	..... / 12
Genel Düzey	☐ Yetkin ☐ Gelişmekte ☐ Başlangıç ☐ Performans Gözlenmedi
Önerilen Puan Aralıkları	10–12 Yetkin | 6–9 Gelişmekte | 1–5 Başlangıç | 0 Performans Gözlenmedi (yalnızca bütün ölçütlerde kanıt yoksa)
Kullanım Notu	Toplam puan genel bir görünüm sağlar. Geri bildirim, destekleme ve izleme kararları toplam puandan çok öğrencinin ölçüt profiline göre verilir. İlk değerlendirmeden sonra öğrencinin bir açıklamasını geri bildirim doğrultusunda yeniden düzenlemesine fırsat verilir ve ilgili ölçütteki gelişim kısa bir yeniden kontrolle izlenir.

9. ETKİNLİK

SOSYAL BİLGİLER / 7. SINIF

Öğrenme Alanı / Tema	Teknoloji ve Sosyal Bilimler
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	SB.7.6.1. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki toplum hayatına etkilerine ilişkin öngörüde bulunabilme *a) Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin günümüzdeki toplumsal hayata etkilerine ilişkin kanıt, gözlem ve deneyimleri ilişkilendirir.* *b) Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin toplumsal hayata etkilerine ilişkin kanıt, gözlem ve deneyimleri ilişkilendirerek geleceğe yönelik çıkarımda bulunur.*

Etkinlik Adı: 2071'de Teknoloji

Süre: 40 Dakika

Kullanılacak Materyaller

Çalışma Kâğıdı (Ek-1)

Ölçme ve Değerlendirme Araçları

Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri (Ek-2), Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Ek-3)

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları

1. Etkinliğin amacı ve Ek-3'te yer alan başarı ölçütleri uygulama öncesinde öğrencilerle paylaşılır; düzeylerin ne anlama geldiği açıklanır.
2. Çalışma Kâğıdı (Ek-1) öğrenci sayısı kadar çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır ve çalışma kâğıdındaki örnek incelemeleri sağlanır.
3. Öğrencilerin çalışma kâğıdındaki üç görevi yönergelerine uygun biçimde tamamlamaları beklenir.
4. Gerekli durumlarda öğrencilerin kanıt, gözlem, deneyim ve öngörü arasındaki ilişkiyi kurmalarını destekleyen sorular yöneltilir.
5. Öğrenci çalışmaları Ek-2'deki Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri ve Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı kullanılarak değerlendirilir.
6. Değerlendirme sonrasında öğrencilere güçlü yönünü, geliştirmesi gereken noktayı ve uygulanabilir bir sonraki adımı içeren göreve özgü geri bildirim verilir.
7. Öğrencilerin çalışma kâğıdındaki bir açıklama veya öngörüyü geri bildirim doğrultusunda yeniden düzenlemelerine fırsat tanınır.
8. Destekleme ve zenginleştirme uygulamalarına Ek-3'teki ölçüt profili dikkate alınarak karar verilir.

Geri Bildirim ve Yönlendirme

Geri bildirim, hazır cümlelerin öğrenciye aynen verilmesi biçiminde kullanılmaz; öğrencinin çalışma kâğıdındaki kanıtlara göre uyarlanır. Her geri bildirim üç öğe içerir: güçlü yön ve buna ilişkin kanıt, gelişim ihtiyacı ve gelişimi desteklemeye yönelik somut bir öneri.

Düzey	Göreve Özgü Geri Bildirim Örneği
Yetkin	Günümüzdeki teknolojik gelişmelerin toplumsal etkilerini gözlem, deneyim ve kanıtlarla tutarlı biçimde ilişkilendirmişsin. Geleceğe yönelik öngörülerini de bugünkü bilimsel ve teknolojik gelişmelerle gerekçelendirmen çalışmanı güçlü kılmış.
Gelişmekte	Teknolojik gelişmelerin toplumsal etkilerini genel olarak doğru açıklamışsın. Gözlem ve deneyimlerini daha somut kanıtlarla ilişkilendirmen ve 2071'e yönelik tahminlerinde bugünkü gelişmelerle bağlantıyı daha açık kurman çalışmanı güçlendirebilir.
Başlangıç	Teknolojik gelişmelerin günlük hayattaki bazı etkilerini belirlemişsin. Gözlem, deneyim ve kanıtın aynı teknolojiyle nasıl bağlantılı olduğunu bir örnek üzerinden yeniden kurmayı; ardından bu bağlantıdan geleceğe yönelik bir tahmin geliştirmeyi deneyebilirsin.
Performans Gözlenmedi	Çalışmada değerlendirilebilir bir ilişkilendirme veya öngörü henüz oluşmamış. Bir teknolojiyi seçip önce günlük hayattaki etkisini ve kendi gözlemini yazman, ardından bu görüşü destekleyen bir kanıt belirleyerek geleceğe yönelik kısa bir tahmin oluşturman uygun bir sonraki adım olabilir.

Yönlendirme: Kanıt, gözlem ve deneyim arasında ilişki kurmakta zorlanan öğrencilerin ders kitabındaki konu anlatımını ve ilgili etkinlikleri yeniden incelemeleri; seçtikleri bir teknolojinin günümüzdeki etkisini günlük yaşamdan bir gözlem ve güvenilir bir kanıtla eşleştirerek geleceğe yönelik öngörülerini yeniden oluşturmaları sağlanabilir.

Farklılaştırma

Destekleme

- Teknolojik gelişme, gözlem, deneyim, kanıt ve öngörü kavramları günlük yaşamdan örnekler üzerinden yeniden ele alınır. Öğrencilere yönlendirici sorular sorularak tabloyu tamamlamaları için rehberlik edilebilir.
- Öğrencilere çalışma kâğıdındaki örnek açıklanır. Günlük yaşamdan farklı teknolojiler (akıllı tahta, çevrim içi eğitim, navigasyon vb.) üzerinden birlikte yeni örnekler oluşturularak öğrencilerin kendi cevaplarını geliştirmeleri sağlanabilir.

Zenginleştirme

- Öğrencilerden yapay zekâ, sürücüsüz araçlar, akıllı şehirler veya uzay teknolojileri gibi güncel teknolojilerden birini araştırmaları ve bu teknolojinin 2071 yılında toplumsal yaşama olası etkilerini gerekçeleriyle sınıfta sunmaları istenebilir.
- Öğrencilerden "2071'de Bir Gün" temalı afiş veya dijital poster hazırlamaları istenebilir. Hazırladıkları çalışmalarda geleceğin teknolojilerini ve bu teknolojilerin toplum hayatına etkilerini bilimsel gerekçelerle açıklamaları beklenebilir.

EK-1 ÇALIŞMA KÂĞIDI

Örnek İnceleme

Teknolojik Gelişme: E-ticaret

Günlük Hayata Etkisi: Alışveriş alışkanlıklarını değiştirerek ürünlere daha hızlı ulaşılmasını ve farklı seçeneklerin kolayca karşılaştırılmasını sağlar.

Gözlem ve Deneyimlerim: Bu yıl kırtasiye ihtiyaçlarım için farklı e-ticaret sitelerindeki fiyatları karşılaştırdım. Fiyatları uygun olan e-ticaret sitesinden ihtiyaçlarımı almayı tercih ettim.

Kanıt: Ülkemizde e-ticaret hacmi 2025 yılında bir önceki yıla göre %52,2 artarak 4,57 trilyon Türk lirasını aştı. İşlem sayısı ise 5 milyar 940 milyon adet olarak gerçekleşti.

1. Görev: Günümüzde Teknolojik Gelişmeler ve Toplumsal Hayata Etkileri

Aşağıdaki tabloda verilen teknolojileri inceleyiniz. Her bir teknolojinin günlük hayata etkisini yazınız. Ardından bu teknolojiyi nasıl kullandığınıza veya çevrenizde nasıl kullanıldığına ilişkin gözlem ve deneyimlerinizi belirtiniz. Son olarak, bu teknolojinin yaygın kullanımını veya sağladığı katkıyı destekleyen bir kanıt örneği yazınız.

Günümüzde Teknolojik Gelişmeler	Günlük Hayata Etkisi	Gözlem ve Deneyimlerim	Kanıt
Akıllı telefon	İletişim ve bilgiye hızlı erişim sağlar.	Ders çalışmak, araştırma yapmak ve iletişim kurmak için kullanıyorum.	Akıllı telefon kullanım oranları sürekli artmaktadır.
Dijital ortam			
EBA			
E-Nabız			
MHRS			
Navigasyon (Yol bul)			
Yapay zekâ			

2. Görev: Gelecekte (2071) Teknolojik Gelişmeler ve Toplumsal Hayata Etkileri

Aşağıdaki tabloda verilen teknolojileri inceleyiniz. Bilimsel ve teknolojik gelişmeleri dikkate alarak bu teknolojilerin 2071 yılında nasıl değişebileceğini tahmin ediniz. Her bir teknolojinin günlük hayata etkisini, bu teknolojiyi nasıl kullanabileceğinize ilişkin tahmininizi ve tahmininizi destekleyen bugünkü bilimsel veya teknolojik gelişmeleri örnekteki gibi yazınız.

Gelecekte (2071) Teknolojik Gelişmeler	Günlük Hayata Etkisi	Gelecekteki Kullanım Tahminim	Tahminimi Destekleyen Bugünkü Gelişmeler
Akıllı telefon	Fiziksel bir ekrana ihtiyaç duymadan, zihin gücü ile anlık veri aktarımı ve iletişim sağlar.	Cevapları ekrana bakarak değil, giyilebilir aksesuarlar sayesinde zihnimden geçirerek anında görüntüleyip ders araştırması yapıyorum.	Beyin-bilgisayar arayüzü teknolojileri, artırılmış gerçeklik gözlükleri ve giyilebilir teknolojiler üzerine yapılan çalışmalar hızla artmaktadır.
Dijital ortam			
EBA			
E-Nabız			
MHRS			
Navigasyon (Yol bul)			
Yapay zekâ			

3. Görev: Geleceğin Teknolojileri ve Gerekçeleri

Aşağıdaki tabloda, 2071 yılında kullanılabileceğini düşündüğünüz yeni bir teknoloji tasarlayınız. Tasarladığınız teknolojiye bir ad veriniz. Bu teknolojinin amacını, hangi sorunu çözeceğini veya hangi ihtiyacı karşılayacağını örnekteki gibi gerekçesiyle açıklayınız.

Teknolojik Gelişme	Amacı
Kişiselleştirilmiş Biyo-Yapay Zekâ Sağlık Asistanı (Nanobotlar)	Günümüzde giyilebilir sağlık teknolojileri (akıllı saatler, E-Nabız vb.) nabız ve uyku gibi temel verileri takip edebilmektedir. Gelecekte vücuda entegre edilecek zararsız nanobotlar ve yapay zekâ ile hastalanmadan önce hücresel düzeyde riskleri tespit etmek; bireye özel koruyucu tedavileri anında uygulamak amaçlanabilir. Bu sayede hastanelere olan ihtiyaç azalabilir ve insan ömrü daha sağlıklı biçimde uzayabilir.

Kendi Tasarımım

Teknolojik Gelişme	Amacı / Gerekçesi

Geri bildirimden sonra geliştirdiğim cevabım:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

EK-2 CEVAP ANAHTARI / KABUL ÖLÇÜTLERİ

Aşağıdaki cevaplar örnek niteliğindedir. Öğrencilerin aynı anlamı farklı ifadelerle kurduğu, teknolojiyle tutarlı, günlük yaşama etkisini açıklayan ve gözlem/deneyim/kanıt ya da bugünkü gelişmelerle gerekçelendirilebilen cevaplar kabul edilir.

1. Görev: Günümüzde Teknolojik Gelişmeler ve Toplumsal Hayata Etkileri – Örnek Cevaplar

Günümüzde Teknolojik Gelişmeler	Günlük Hayata Etkisi	Gözlem ve Deneyimlerim	Kanıt
Akıllı telefon	İletişim ve bilgiye hızlı erişim sağlar.	Ders çalışmak, araştırma yapmak ve iletişim kurmak için kullanıyorum.	Akıllı telefon kullanım oranları sürekli artmaktadır.
Dijital ortam	İletişimi ve bilgi paylaşımını hızlandırır.	Haberleri ve paylaşımları takip ediyorum.	Milyarlarca kullanıcı sosyal medya kullanmaktadır.
EBA	Dijital eğitim imkânı sunar.	Ders tekrarlarında EBA'dan yararlanıyorum.	MEB tarafından ücretsiz sunulmaktadır.
E-Nabız	Sağlık kayıtlarına erişim sağlar.	Tahlil sonuçlarımızı buradan görüyoruz.	Sağlık hizmetlerinde aktif kullanılmaktadır.
MHRS	Randevu almayı kolaylaştırır.	Hastane randevularını genel ağdan alıyoruz.	Resmî randevu sistemidir.
Navigasyon (Yolbul)	En kısa ve güvenli yolu gösterir.	Seyahatlerde kullanıyoruz.	GPS teknolojisini kullanır.
Yapay zekâ	Bilgiye hızlı ulaşmayı, içerik üretmeyi ve problem çözmeyi kolaylaştırır.	Araştırma yaparken, metin hazırlarken veya ders çalışırken yapay zekâ uygulamalarından yararlanıyorum.	Yapay zekâ uygulamaları eğitim, sağlık, ulaşım ve birçok farklı alanda yaygın olarak kullanılmaktadır.

2. Görev: Gelecekte (2071) Teknolojik Gelişmeler ve Toplumsal Hayata Etkileri – Örnek Cevaplar

GELECEKTE (2071) Teknolojik Gelişmeler	Günlük Hayata Etkisi	Gözlem ve/veya Deneyim Tahminim	Gelecekteki Kanıt / Gösterge
Akıllı telefon	Fiziksel bir ekrana ihtiyaç duymadan, zihin gücü ile anlık veri aktarımı ve iletişim sağlar.	Cevapları ekrana bakarak değil, giyilebilir aksesuarlar sayesinde zihnimden geçirerek anında görüntüleyip ders araştırması yapıyorum.	Beyin-bilgisayar arayüzü teknolojileri, artırılmış gerçeklik gözlükleri ve giyilebilir teknolojiler üzerine yapılan çalışmalar hızla artmaktadır.
Dijital ortam	Üç boyutlu artırılmış/ sanal gerçeklik (hologram) alanlarında fiziksel olarak yan yanaymış gibi sosyalleşme olanağı sunar.	Arkadaşlarımla farklı şehirlerde olsak bile aynı sanal odada toplanıp birlikte proje çalışması ve sohbet yapabiliyoruz.	Sanal gerçeklik, hologram teknolojisi ve üç boyutlu sanal gerçeklik kaskları ve üç boyutlu dokunsal geri bildirim sistemlerindeki hızlı gelişmeler.
EBA	Her öğrencinin öğrenme hızına ve zekâ alanına göre anlık olarak şekillenen kişiselleştirilmiş sanal öğrenme ekosistemi sunar.	Anlamakta zorlandığım konuları yapay zekâ öğretmenim bana özel simülasyonlar ve etkileşimli deneylerle anlatıyor.	Yapay zekâ tabanlı adaptif öğrenme yazılımları ve MEB'in dijital eğitim altyapı yatırımları.
E-Nabız	Hücresel düzeyde erken uyarı veren biyosensörler sayesinde hastalanmadan önce koruyucu sağlık tedbirleri sunar.	Bedenime entegre edilen mikroskobik sensörler sayesinde değerlerim düştüğünde sistem bana uygun beslenme ve takviye öneriyor.	Giyilebilir sağlık cihazları, DNA dizileme maliyetlerinin düşmesi ve mikrobiyotik sağlık takip sistemleri.

MHRS	Hastaneye gitmeye gerek kalmadan uzaktan teşhis, otonom muayene ve evde robotik tedavi planlaması sağlar.	Doktor randevumu evdeki sağlık tarama ünitesi üzerinden canlı holografik katılım ile saniyeler içinde tamamlıyorum.	Teletıp (uzaktan sağlık) uygulamaları ve otonom cerrahi/teşhis robotları üzerindeki bilimsel araştırmalar.
Navigasyon (Yolbul)	Sürücüsüz ve uçan araçlar için üç boyutlu, hava ve kara trafiğini anlık yöneten akıllı ulaşım ağı sağlar.	Seyahat ederken rotayı belirlememe gerek kalmıyor; otonom araç en güvenli ve en hızlı hava şeridinden beni hedefime ulaştırıyor.	Otonom sürüş teknolojileri, akıllı şehir altyapıları ve elektrikli hava araçları) testleri.
Yapay Zekâ	Günlük yaşamın her alanında kişisel karar desteği, otonom ev/iş yönetimi ve akıllı çözümler sunar.	Yapay zekâ destekli kişisel öğrenme ve yaşam asistanım, gün içindeki ihtiyaçlarımı ve ders programımı önceden planlayarak bana yardımcı oluyor.	Yapay zekâ, robotik sistemler ve büyük veri teknolojilerindeki küresel yatırımlar ve hızlı gelişmeler.

3. Görev: Geleceğin Teknolojileri ve Gerekçeleri – Örnek Cevaplar

Teknolojik Gelişme	Amacı
Kişiselleştirilmiş Biyo-Yapay Zekâ Sağlık Asistanı (Nanobotlar)	Günümüzde giyilebilir sağlık teknolojileri (akıllı saatler, E-Nabız vb.) nabız ve uyku gibi temel verileri takip edebilmektedir. Gelecekte vücuda entegre edilecek zararsız nanobotlar ve yapay zekâ ile hastalanmadan önce hücresel düzeyde riskleri tespit etmek. Bireye özel koruyucu tedaviler anında uygulanabilir. Bu sayede hastanelere olan ihtiyaç azalabilir ve insan ömrü daha sağlıklı bir şekilde uzayabilir.

Erken Uyarı ve Müdahale Otonom Afet Kalkanları	Günümüzde deprem, sel ve yangın gibi doğal afetler büyük can ve mal kayıplarına yol açmaktadır. Gelecekte uydu destekli yapay zekâ algoritmaları ve mikro dron filoları sayesinde afetler saatler öncesinden hücresel düzeyde tespit edilecek, otonom kurtarma robotları insan müdahalesine gerek kalmadan anında tahliye ve söndürme işlemlerini başlatacaktır.
Otonom ve Temiz Enerjili Ulaşım Sistemleri	Günümüzde elektrikli ve yarı otonom araç kullanımı hızla artmaktadır. Gelecekte tamamen sürücüsüz, birbiriyle haberleşen ve yenilenebilir enerjiyle çalışan araçlar sayesinde trafik kazaları sıfırlanacak, ulaşım daha hızlı, güvenli ve çevre dostu hale gelecektir.

Kabul Notu: Geleceğe ilişkin tahminlerin kesin doğruluğu değil; öğrencinin bugünkü bilimsel/teknolojik gelişmeler, gözlem ve kanıtlardan hareketle tutarlı bir çıkarım kurabilmesi değerlendirilir.

EK-3 ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Kullanım: Öğrencinin çalışma kâğıdındaki çalışmaları ölçüt bazında değerlendirilir. Başlangıç düzeyi sınırlı fakat değerlendirilebilir performansı; 0 – Performans Gözlenmedi düzeyi ise ilgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir kanıt bulunmamasını ifade eder.

Ölçüt	3 – Yetkin	2 – Gelişmekte	1 – Başlangıç	0 – Performans Gözlenmedi
Günümüzdeki teknolojik gelişmelerin toplumsal etkilerini açıklama	Teknolojik gelişmelerin toplumsal hayata etkisini doğru ve açık biçimde açıklar; verdiği açıklama seçilen teknolojiyle tutarlıdır.	Teknolojik gelişmenin temel toplumsal etkisini doğru açıklar; açıklamasında sınırlı eksiklikler bulunabilir.	Teknolojinin günlük hayata ilişkin bir etkisini belirtir; toplumsal etkiyi açıklamak için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Teknolojinin toplumsal etkisine ilişkin değerlendirilebilir bir açıklama sunmaz.
Gözlem, deneyim ve kanıt kullanma	Gözlem veya deneyimini aynı teknolojiye ilişkin uygun bir kanıtla ilişkilendirir ve bu ilişkinin etkisini nasıl desteklediğini açıklar.	Gözlem/deneyim ile uygun bir kanıtı aynı teknoloji üzerinde ilişkilendirir; bağlantının açıklaması sınırlı kalabilir.	Gözlem, deneyim veya kanıttan en az ikisini ilişkilendirir; ilişkiyi tamamlamak için desteğe ihtiyaç duyar.	Gözlem, deneyim ve kanıt arasında değerlendirilebilir bir ilişki kurmaz.
Geleceğe yönelik öngörü oluşturma	Bugünkü bilimsel ve teknolojik gelişmelerden hareketle 2071'e yönelik mantıklı, teknolojiyle tutarlı ve toplumsal etkisi görünür bir öngörü oluşturur.	Bugünkü gelişmelerle ilişkili, genel olarak tutarlı bir gelecek öngörüsü oluşturur; toplumsal etkisi veya bağlantısı sınırlı kalabilir.	Geleceğe yönelik bir tahmin belirtir; tahmini bugünkü gelişmelerle ilişkilendirmek için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Geleceğe yönelik değerlendirilebilir bir öngörü sunmaz.
Gerekçelendirme ve ifade etme	Öngörüsünü bugünkü bir bilimsel/teknolojik gelişme veya ihtiyaçla gerekçelendirir; düşüncesini açık, anlaşılır ve tutarlı biçimde ifade eder.	Öngörüsüne uygun bir gerekçe sunar; gerekçe veya anlatımda sınırlı eksiklikler bulunabilir.	Öngörüyle ilişkili bir gerekçe belirtir; gerekçe ile sonuç arasındaki bağı açıklamak için desteğe ihtiyaç duyar.	Öngörüsünü destekleyen değerlendirilebilir bir gerekçe sunmaz.

Toplam Puan	..... / 12
Genel Düzey	
Önerilen Puan Aralıkları	10–12 Yetkin | 6–9 Gelişmekte | 1–5 Başlangıç | 0 Performans Gözlenmedi
Kullanım Notu	Toplam puan yalnızca genel bir görünüm sağlar. Geri bildirim, yeniden düzenleme ve farklılaştırma kararları öğrencinin ölçüt bazındaki performans profiline göre verilir.

10. ETKİNLİK

SOSYAL BİLGİLER / 7. SINIF

Öğrenme Alanı / Tema	Teknoloji ve Sosyal Bilimler
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	SB.7.6.3. Toplumsal hayatta karşılaşabileceği bir probleme yönelik bilimsel sorgulama yapabilme *a) Toplumsal hayatta karşılaşabileceği bir problemi tanımlar.* *b) Toplumsal hayatta karşılaşabileceği bir problemin çözümüne dair kullanabileceği bir model geliştirir.* *c) Toplumsal hayatta karşılaşabileceği bir problemin çözümüne yönelik araştırmayı planlar ve gerçekleştirir.* *ç) Toplumsal hayatta karşılaşabileceği bir problemin çözümüne yönelik verileri analiz eder ve yorumlar.* *d) Toplumsal hayatta karşılaşabileceği bir problemin çözümüne dair kanıta dayalı açıklama yapar ve probleme çözüm üretir.* *e) Toplumsal hayatta karşılaşabileceği bir problemin çözümüne dair bilgiyi değerlendirir ve paylaşır.*

Etkinlik Adı: Mavi Gezegenin Gizli Tüketicileri: Bizim Ev

Süre: 40 + 40 Dakika

Kullanılacak Materyaller

Çalışma Kâğıdı (Ek-1)

Ölçme ve Değerlendirme Araçları

Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri (Ek-2), Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Ek-3)

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları

1. Etkinliğin amacı ve Ek-3'te yer alan başarı ölçütleri uygulama öncesinde öğrencilerle paylaşılır; düzeylerin ne anlama geldiği açıklanır.
2. Çalışma Kâğıdı (Ek-1) öğrenci sayısı kadar çoğaltılarak dağıtılır. Öğrencilerin okuma metnini ve Yol Haritası yönergesini dikkatlice incelemeleri sağlanır.

3. Öğrencilerin Yol Haritasını sırasıyla izleyerek problemi tanımlamaları, bilgi toplama yollarını belirlemeleri, sayısal verileri analiz edip yorumlamaları, çözüm önerileri geliştirmeleri, karar matrisiyle seçenekleri değerlendirmeleri ve kanıta dayalı çözüm oluşturmaları beklenir.
4. Hesaplama veya karar matrisi aşamasında güçlük yaşayan öğrencilerde cevabı doğrudan vermek yerine metindeki sayısal verilere, gözlem notlarına ve ölçüt açıklamalarına yeniden başvurmalarına olanak sağlanır.
5. Öğrencilerin ulaştıkları sonucu kısa ve anlaşılır biçimde özetlemeleri; seçtikleri çözümü hangi ölçüte/ölçütlere dayanarak tercih ettiklerini belirtmeleri sağlanır.
6. Öğrenci çalışmaları Ek-2'deki Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri ve Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı kullanılarak değerlendirilir.
7. Değerlendirme sonrasında öğrencilere güçlü yönünü, geliştirmesi gereken noktayı ve uygulanabilir bir sonraki adımı içeren göreve özgü geri bildirim verilir.
8. Öğrencilerin geri bildirim doğrultusunda bir hesaplama, gerekçe, karar veya çözüm açıklamasını yeniden düzenlemelerine fırsat tanınır; öğretmen yalnız düzeltilen bölümü kısa biçimde yeniden kontrol eder.
9. Destekleme ve zenginleştirme uygulamalarına Ek-3'teki ölçüt profili dikkate alınarak karar verilir.

Geri Bildirim ve Yönlendirme

Geri bildirim, hazır cümlelerin öğrenciye aynen verilmesi biçiminde kullanılmaz; öğrencinin çalışma kâğıdındaki kanıtlara göre uyarlanır. Her geri bildirim üç öğe içerir: güçlü yön ve buna ilişkin kanıt, gelişim ihtiyacı ve gelişimi desteklemeye yönelik somut bir öneri.

Düzey	Göreve Özgü Geri Bildirim Örneği
Yetkin	Metindeki sayısal verileri doğru kullanarak problemi açık biçimde tanımlamış, çözüm seçeneklerini ölçütlere göre karşılaştırmış ve kararını kanıtla desteklemişsin. Bir sonraki çalışmada aynı sorgulama yolunu farklı bir toplumsal problemde de kullanabilirsin.
Gelişmekte	Problemi ve temel verileri doğru belirlemişsin. Karar matrisi ile seçtiğin çözüm arasındaki bağı daha açık göstermen ve hangi ölçütün kararını belirlediğini gerekçende belirtmen çalışmanı güçlendirebilir.

Başlangıç	Metindeki gözlem notlarından sorunu açıklayabilecek bazı ipuçlarını kullanmışsın. Sayısal veriyi yaptığın işlemle ilişkilendirmen ve bir çözümü seçerken kullandığın ölçütü açıkça belirtmen sonraki adımın olabilir.
Performans Gözlenmedi	Bu ölçütlerde henüz değerlendirilebilir bir kanıt oluşmamış. Metindeki 216 litre, 28.800 litre ve 4 kişi verilerini birlikte inceleyerek sorunu tek cümleyle tanımlamayı ve ardından Yol Haritası'nın ilgili adımını yeniden denemeyi düşünebilirsin.

Yönlendirme: EBA platformunda yer alan (https://meb.ai/ccMLSa) ve (https://meb.ai/rMJvKy) linklerindeki içerikler ile MEBİ platformlarındaki konuyla ilişkili içerik ve etkinliklerden yararlanılabilir.

Farklılaştırma

Destekleme

- Öğrencilere toplumsal hayatta karşılaşılan problemlerin çözümüne yönelik videolar izletilebilir.
- Kendi problemini bulmakta zorlanan öğrencilere hazır bir toplumsal olay sunularak öğrencilerin örnek olaylar üzerinden sorgulama yapması sağlanabilir.

Zenginleştirme

- Öğrencinin seçtiği toplumsal bir problemi ekonomik, güvenilirlik, yararlılık ve sürdürülebilirlikle ilişkilendirerek analiz etmesi istenebilir.
- Öğrencinin yazdığı çözüm önerisini ilgili kurumlara bir dilekçe veya proje taslağı olarak sunması teşvik edilebilir.
- Öğrencilerin toplumsal bir olay ile ilgili elde ettiği sonuçları resmî istatistik raporları ile karşılaştırarak analiz etmeleri istenebilir.

EK-1 ÇALIŞMA KÂĞIDI

Mavi Gezegenin Gizli Tüketicileri: Bizim Ev

7-A sınıfı öğrencisi Umut, bilimsel bir çocuk dergisinde okuduğu bir haberde Dünya'daki kullanılabilir tatlı su miktarının toplam su varlığının %1'inden bile daha az olduğunu öğrendi. Bu bilgi onu çok düşündürdü. Kendi kendine "Tatlı su miktarı bu kadar azken acaba biz evde suyu dikkatli kullanıyor muyuz?" diye sordu.

Eve gittiğinde ailesiyle bu konuyu paylaşarak evlerindeki su kullanımını incelemeye karar verdi. Önce genel ağda araştırma yaptı. Araştırmasında Türkiye'de bir kişinin evde günlük ortalama 216 litre su tükettiğini öğrendi. Umut'un ailesi anne, baba, kendisi ve kardeşi olmak üzere 4 kişiden oluşuyordu.

Daha sonra ailesinin son 30 günlük su faturasını inceledi. Faturada toplam su tüketiminin 28.800 litre (28,8 m^3) olduğunu gördü. Hesaplama yaptığında, ailece günde ortalama 960 litre, kişi başına ise yaklaşık 240 litre su kullandıklarını fark etti. Bu miktarın Türkiye ortalaması olan 216 litreden daha fazla olduğunu görünce, suyun en çok nerelerde harcandığını belirlemek istedi.

Bunun üzerine bir hafta boyunca evde küçük bir gözlem yaptı. Ailesinin günlük alışkanlıklarını not aldı ve aşağıdaki bilgileri elde etti:

- Babası her gün yaklaşık 10 dakika duş alıyordu.
- Kardeşi dişlerini fırçalarken musluğu çoğu zaman açık bırakıyordu.
- Annesi meyve ve sebzeleri akan suyun altında uzun süre yıkıyordu.
- Çamaşır makinesi bazen tam dolmadan çalıştırılıyordu.
- Bulaşıklar zaman zaman elde yıkanıyordu.
- Bahçedeki çiçekler öğle saatlerinde hortumla sulanıyordu.
- Evde bazı musluklar su damlatıyordu.

Umut, topladığı bu bilgilerden yararlanarak ailesinin su tüketimini azaltacak çözümler geliştirmeye ve bunlardan en etkili olanlarını belirleyerek uygulamaya karar verdi.

Evlerindeki sorunu belirleyerek çözüm önerileri geliştirmesi konusunda Umut'a yardım edelim. Bunun için aşağıdaki Yol Haritası'nı sırasıyla tamamlayınız. Cevaplarınızda metindeki bilgi ve verilerden yararlanınız.

YOL HARİTASI

1 SORUNU BELİRLEME

a) Metne göre Umut'un evinde hangi sorun vardır? Sorunu tek cümleyle yazınız.

.....

b) Cümlenizde mutlaka bir sayısal veriye yer veriniz (örneğin kişi başına düşen günlük su miktarına).

.....

c) Bu sorun kimleri etkilemektedir? Aile ölçeğinde ve ülke ölçeğinde etkilenen taraflardan birer tane yazınız.

.....

Davranış Alışkanlığı	Cihaz Kullanımı	Bakım Eksikliği

2 BİLGİ TOPLAMA

Umut, sorununu anlamak için üç ayrı yola başvurmuştur. Metni tarayarak bu üç yolu bulunuz ve her birinden elde ettiği bilgiyi karşısına yazınız. (İpucu: Umut sırasıyla bir kaynaktan okumuş, bir belgeyi incelemiş ve bir hafta boyunca gözlem yapmıştır.)

Bilgi Toplama Yolu	Bu Yolla Elde Edilen Bilgi (varsa sayısal veriyi de yazınız)
1.	
2.	
3.	

3 SORUNU İNCELEME (Veri Analizi ve Yorumlama)

a) Hesaplayınız: Türkiye ortalamasına göre dört kişilik bir ailenin 30 günde tüketmesi beklenen su miktarı kaç litredir? İşlemi yazınız.

.....

.....

b) Umut'un ailesinin faturadaki 30 günlük tüketimi ile (a) şıkkında bulduğunuz miktarı karşılaştırınız. Aradaki fark kaç litredir?

.....

c) Metindeki gözlem maddelerine bakınız. Bu farkın nedeni olabilecek en az üç alışkanlık ya da durum yazınız.

.....

ç) Yazdığınız her nedeni "davranış alışkanlığı", "cihaz kullanımı" veya "bakım eksikliği" gruplarından birine yerleştiriniz.

Cevabım / İşlemlerim:

Davranış Alışkanlığı	Cihaz Kullanımı	Bakım Eksikliği

4 ÇÖZÜM GELİŞTİRME

a) Üçüncü adımda yazdığınız nedenlerin her birine karşılık gelecek biçimde üç çözüm önerisi geliştiriniz.

b) Çözümleriniz, Umut'un ailesinin kendi imkânlarıyla uygulayabileceği türden olmalıdır.

c) Her çözüm önerisinin ikişer avantajını ve dezavantajını aşağıdaki tabloya yazınız.

Çözüm Önerileriniz	Avantajı	Dezavantajı
1. Çözüm Önerim	a. b.	a. b.
2. Çözüm Önerim	a. b.	a. b.
3. Çözüm Önerim	a. b.	a. b.

5 KARAR VERME

Geliştirdiğiniz üç çözümü aşağıdaki beş ölçüte göre puanlayınız: 3 = çok uygun, 2 = kısmen uygun, 1 = uygun değil. Puanları toplayınız ve en yüksek toplamı alan çözümü seçiniz.

Ekonomiklik: Uygulaması ek masraf gerektirir mi? • Güvenilirlik: Sonucu ölçülebilir ve kanıtlanabilir mi? • Verimlilik: Ne kadar su tasarrufu sağlar? • Yararlılık: Ailenin günlük hayatını zorlaştırır mı? • Sürdürülebilirlik: Uzun süre devam ettirilebilir mi?

Çözüm	Ekonomiklik	Güvenilirlik	Verimlilik	Yararlılık	Sürdürülebilirlik	Toplam
1. Çözüm						
2. Çözüm						
3. Çözüm						

Seçtiğim çözüm: .....

Bu çözümü seçme gerekçem (en az iki cümle):

.....

.....

.....

6 KANITA DAYALI ÇÖZÜM ÜRETME

a) Seçtiğiniz çözümü Umut'un ailesi uygularsa 30 günde yaklaşık kaç litre su tasarruf edilebilir? Tahmininizi bir işlemle gösteriniz.

b) Bu tasarruf, ailenin tüketimini Türkiye ortalamasının altına indirmeye yeter mi? Cevabınızı sayılarla açıklayınız.

c) Çözümün uygulanma planını üç adımda yazınız: kim yapacak, ne zaman yapacak, sonucu nasıl kontrol edecek?

Cevabım / Planım:

.....

.....

.....

DEĞERLENDİRME VE PAYLAŞIM

ç) Ulaştığınız sonucu, sınıfta bir dakikada anlatacak biçimde özetleyiniz. Özetinizde hangi ölçüte dayanarak karar verdiğinizi de belirtiniz.

.....

.....

Geri bildirimden sonra geliştirdiğim cevabım: .....

.....

EK-2 CEVAP ANAHTARI / KABUL ÖLÇÜTLERİ

Aşağıdaki cevaplar örnektir. Öğrencinin metindeki bilgi ve verilere dayanan, kendi içinde tutarlı ve gerekçelendirilebilir farklı ifadeleri de kabul edilir.

Adım	Beklenen cevap / kabul ölçütü
Adım 1 – Sorunu Belirleme	Umut'un ailesinde kişi başına günlük su tüketimi yaklaşık 240 litredir; bu miktar, Türkiye ortalaması olan 216 litrenin üzerindedir. Evde gereğinden fazla su tüketilmektedir. Aile ölçeğinde aile bireyleri ve aile bütçesi; ülke ölçeğinde ise tatlı su kaynaklarını kullanan toplum etkilenmektedir.
Adım 2 – Bilgi Toplama	1) Genel ağ araştırması: Türkiye'de bir kişinin evde günlük ortalama 216 litre su tükettiği bilgisi. 2) Son 30 günlük su faturasının incelenmesi: ailenin 28.800 litre (28,8 m^3) su tükettiği bilgisi. 3) Bir hafta boyunca evde yapılan gözlem: su kullanma alışkanlıklarına ilişkin yedi gözlem notu.
Adım 3 (a-b) – Sorunu İnceleme	a) $216 \times 4 \times 30 = 25.920$ litre. b) $28.800 - 25.920 = 2.880$ litre fazla tüketim. Kişi başına kontrol: $28.800 \div 4 \div 30 = 240$ litre.
Adım 3 (c-ç) – Verileri Yorumlama	Davranış alışkanlığı: uzun duş, diş fırçalarken musluğu açık bırakma, sebze-meyveyi akan suda uzun yıkama, bulaşığı elde yıkama, bahçeyi öğle saatlerinde hortumla sulama. Cihaz kullanımı: çamaşır makinesini tam dolmadan çalıştırma. Bakım eksikliği: damlatan musluklar. Öğrencinin en az üç nedeni uygun gruba yerleştirmesi beklenir.
Adım 4 – Çözüm Geliştirme	Örnek çözümler: (1) Duş süresini kısaltmak ve banyoya bir süreölçer koymak; avantajı masrafsız olması ve sonucun hızlı görülmesi, dezavantajı alışkanlığın kalıcı hâle gelmesinin zaman alması. (2) Damlatan muslukların contalarını değiştirmek; avantajı bir kez yapılınca sürekli tasarruf sağlaması, dezavantajı küçük bir masraf ile usta veya bilgi gerektirmesi. (3) Çamaşır makinesini tam dolmadan çalıştırmamak ve sebzeleri kap içinde yıkamak; avantajı ek masraf gerektirmemesi, dezavantajı ailenin günlük düzeninde değişiklik istemesi. Çözümler belirlenen nedenle ilişkili, aile tarafından uygulanabilir olmalı; her çözüm için iki avantaj ve iki dezavantaj belirtilmelidir.
Adım 5 – Karar Verme	Öğrenci üç çözümü ekonomiklik, güvenilirlik, verimlilik, yararlılık ve sürdürülebilirlik ölçütlerine göre puanlar. En yüksek toplamı alan çözümü seçmesi ve kararını en az iki cümleyle ölçütlere dayandırması beklenir. Farklı bir çözüm, ölçütlere dayalı ve tutarlı gerekçeyle seçilmişse kabul edilir.

Adım 6 (a-b) – Kanıta Dayalı Çözüm	Ailenin 30 günlük fazla tüketimi 2.880 litredir. Öğrencinin seçtiği çözüme ilişkin makul bir tasarruf tahmini yapması, bunu bir işlemle göstermesi ve yeni tüketimi 25.920 litre / kişi başına 216 litre ölçütüyle karşılaştırması beklenir. Tek bir sabit tasarruf miktarı zorunlu değildir; hesaplama ve varsayım tutarlı olmalıdır.
Adım 6 (c) – Çözümü Planlama	Plan, "kim yapacak?", "ne zaman yapacak?" ve "sonucu nasıl kontrol edecek?" sorularını açıkça yanıtlamalıdır. Örnek: damlatan muslukların hafta sonu onarılması ve sonucun bir sonraki su faturasıyla karşılaştırılması.
Adım 6 (ç) – Değerlendirme ve Paylaşım	Özet, belirlenen sorunu/sonucu, seçilen çözümü ve karar verirken kullanılan en az bir ölçütü içermelidir. Öğrenci kısa, anlaşılır ve kanıta dayalı bir paylaşım yapmalıdır. Plan örneği: musluk contalarının baba tarafından hafta sonu değiştirilmesi, banyoya süreölçer konulması, sonucun bir sonraki su faturasıyla karşılaştırılması. Paylaşım örneği: "Ailemizin tüketimi Türkiye ortalamasının 2.880 litre üzerindeydi. Damlayan muslukları onarıp duş sürelerini kısaltarak bu farkı kapatabiliriz; sonucu gelecek ayın faturasından kontrol edeceğiz."

EK-3 ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Kullanım: Ek-1'deki çalışma, aşağıdaki ölçütler üzerinden değerlendirilir. Her ölçütte öğrencinin performansını en iyi yansıtan tek düzey işaretlenir. Toplam puan genel görünüm sağlar; geri bildirim ve farklılaştırma kararlarında ölçüt profili esas alınır.

Ölçüt	3 – Yetkin	2 – Gelişmekte	1 – Başlangıç	0 – Performans Gözlenmedi
1. Sorunu Belirleme (Adım 1)	Sorunu 240 litre ve 216 litre verilerini ilişkilendirerek açıklar; aile ve ülke ölçeğinde etkilenen tarafları belirtir.	Sorunu doğru tanımlar ve sayısal verilerden birini kullanır; etkilenen taraflardan biri eksik kalabilir.	Sorunun fazla su tüketimiyle ilgili olduğunu belirtir; sayısal veri veya etkilenen tarafları açıklamak için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Soruna ilişkin değerlendirilebilir bir tanım sunmaz.
2. Bilgi Toplama (Adım 2)	Üç bilgi toplama yolunu belirler ve her birini elde edilen bilgi/veriyle doğru eşleştirir.	İki bilgi toplama yolunu elde edilen bilgilerle doğru eşleştirir; üçüncü yol eksik veya karışık kalır.	Bir bilgi toplama yolunu ve bu yolla elde edilen ilgili bilgiyi belirtir.	Bilgi toplama yollarına ilişkin değerlendirilebilir bir eşleştirme sunmaz.
3. Sorunu İnceleme (Adım 3 a-b)	Beklenen tüketimi 25.920 litre olarak hesaplar; 28.800 litre ile karşılaştırıp 2.880 litre farkı doğru bulur.	Beklenen tüketimi doğru hesaplar; fark işleminde veya karşılaştırmada sınırlı bir hata/eksiklik bulunur.	İlgili sayısal verileri seçer ve hesaplama kurmaya başlar; sonucu tamamlamak için desteğe ihtiyaç duyar.	Sayısal verilere dayalı değerlendirilebilir bir hesaplama sunmaz.
4. Verileri Yorumlama (Adım 3 c-ç)	Gözlem notlarından üç nedeni belirler ve her birini uygun gruba yerleştirir.	İki nedeni belirler ve gruplandırır; bir neden veya grup eksik/uygunsuz kalır.	Bir nedeni belirler ve davranış, cihaz veya bakım gruplarından biriyle ilişkilendirir.	Neden ve grup arasında değerlendirilebilir bir ilişki kurmaz.
5. Çözüm Geliştirme (Adım 4)	Belirlediği nedenlerle ilişkili üç uygulanabilir çözüm geliştirir; her çözüm için iki avantaj ve iki dezavantaj yazar.	İki uygulanabilir çözümü nedenlerle ilişkilendirir; avantaj/dezavantaj açıklamalarından bazıları eksik kalır.	Bir uygulanabilir çözümü belirlediği bir nedenle ilişkilendirir ve en az bir avantaj veya dezavantaj belirtir.	Probleme ilişkin değerlendirilebilir bir çözüm önerisi sunmaz.
6. Karar Verme (Adım 5)	Üç çözümü beş ölçüte göre puanlar, en yüksek puanlı çözümü seçer ve kararını ölçütlere dayalı en az iki cümleyle gerekçelendirir.	Üç çözümü puanlar ve uygun bir çözüm seçer; gerekçesinde tek ölçüte dayanır veya ölçüt bağlantısı sınırlı kalır.	Bir çözüm seçer ve uygunluğuna ilişkin anlamlı bir gerekçe sunar; karar matrisi eksik kalır.	Seçim ve gerekçeye ilişkin değerlendirilebilir bir performans sunmaz.
7. Kanıta Dayalı Çözüm Üretme (Adım 6 a-b)	Tasarruf tahminini işlemle gösterir; yeni tüketimi 216 litre ölçütüyle karşılaştırarak kanıta dayalı sonuç çıkarır.	Sayısal bir tasarruf tahmini yapar; işlem veya 216 litreyle karşılaştırma adımlarından biri eksik kalır.	Sayısal veriye dayalı bir tahmin belirtir; işlem ve karşılaştırmayı tamamlamak için desteğe ihtiyaç duyar.	Kanıta dayalı değerlendirilebilir bir tahmin veya karşılaştırma sunmaz.
8. Çözümü Planlama (Adım 6 c)	Planında kimin, ne zaman uygulayacağını ve sonucun nasıl kontrol edileceğini açıkça belirtir.	Planında bu üç ögeden ikisini açıkça belirtir.	Planında bu üç ögeden birini belirtir ve uygulanabilir bir başlangıç oluşturur.	Uygulanabilir planlamaya ilişkin değerlendirilebilir bir öge sunmaz.
9. Değerlendirme ve Paylaşım (Adım 6 ç)	Sonucu kısa ve anlaşılır biçimde özetler; seçilen çözümü ve kararın dayandığı ölçütü açıkça belirtir.	Sonucu ve seçilen çözümü özetler; ölçütle bağlantısı sınırlı kalır.	Seçilen çözümü veya ulaştığı sonucu belirtir; kanıt/ölçüt bağlantısını kurmak için desteğe ihtiyaç duyar.	Sonucu paylaşmaya ilişkin değerlendirilebilir bir özet sunmaz.

Toplam Puan	..... / 27
Genel Düzey	
Önerilen Puan Aralıkları	22–27 Yetkin | 16–21 Gelişmekte | 1–15 Başlangıç | 0 Performans Gözlenmedi
Kullanım Notu	"0 – Performans Gözlenmedi" yalnız ilgili ölçütte değerlendirilebilir kanıt bulunmadığında kullanılır. Genel düzeyin 0 olması, öğrencinin bütün ölçütlerde değerlendirilebilir performans kanıtı sunmaması durumunu ifade eder. Toplam puan tek başına destekleme/zenginleştirme kararı için kullanılmaz; ölçüt profili dikkate alınır.